

Polnina plačana o gotovini.

SLOVENSKI

UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO
SLOMŠKOVE DRUŽBE V LJUBLJANI

LETO XXXI

1930

ŠT. 11-12

„Slovenski učitelj“ izhaja sredi meseca — Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ul. 14, „Stan in dom“ ob Tržaški cesti — Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ul. 6 — Naročnina znaša 50 Din, in 2 Din članarina — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije, naročnine in članarino pa upravništvo — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar — Za jugoslovanško tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč, Ljubljana

Vsebina v števil. 11.—12.: Vtisi iz hospitacij v Nemčiji. Ana Hitzl. — Nositeljem velike ideje. F. Lužar. — Radio in film v šoli. Franjo Čiček. — Naš predsednik — petdesetletnik. — Imponderabilia. Dr. P. V. B. — Goethejeva »napaka«. Fr. Štupar. — Določbe o ustanavljanju gospodinjskih šol. Anica Lebar. — Vplivi življenjskih šolskih doživljanj. Ivan Hribski. — Naši mali izseljenci. Alfonz Kopriva. — Misijonsko zborovanje učiteljstva. A. L. — Književnost. — Razno. — Zapiski.

Glasbena priloža: 10. Marijan Lipovšek: Večer. (A. Gradnik.) — 11. Martin Železnik: Jurček na kolena. (Franc Bevk.) — 12. Vrabci (Borisov). — 13. Breze (Borisov). — 14. Škrjančku (Sokolov). — 15. Mladih dni nebesa. (Vneslav). — 16. Sanje (Gradiški). — 17. Odprite svoja okenca (Strninski).

Vtisi iz hospitacij v Nemčiji.

Ana Hitzl.

Preden začnem s podrobnejšim poročilom o šolah v Nemčiji, moram orisati v kratkih potezah reformo nemških šol, ker je to potrebno za umevanje šolskega ustroja. Medtem, ko je v Avstriji otrokova šolska naobrazba, četudi samo do 14. leta, razčlenjena, razblinjena in razdeljena, je v Nemčiji ustaljena v vsej državi 8 razredna ljudska šola, istotako kot je bilo prej pri nas. Seveda moram pripomniti, da prestopajo otroci iz raznih razredov lahko v najrazličnejše druge šole.

V glavnem razločujemo dvoje tipov:

1. verske šole, tako zване »Konfessionsschulen«, ki se dele v katoliške, evangelijske in simultane šole;

2. brezverske šole, tako zване »Konfessionslose Schulen« ali »Freie Schulen«; posebna vrsta teh šol so poskusne šole »Versuchsschulen«. Te zadnje niso okoliške šole, niso vezane na noben šolski okoliš. V tako šolo lahko vstopi vsak otrok, ne glede na to, kje stanuje.

Vse te šole so delavne šole. Obstoj take šole pa je le v tem slučaju mogoč, če obstoja najtesnejša zveza med učiteljstvom in starši. Splošna, velika zborovanja staršev imajo v tem pogledu malo pomena. Veliko važnejši so tako zvaní Klassenelternzusammenkünfte. — Preidem sedaj k podrobnostim.

V Münchenu sem hospitirala na dekliški vadnici; važnejše bi bilo sledeče: Otroci pišejo v I. razredu na tablice, šele v zadnji tretjini šolskega leta dobe zvezke. — V vsakem razredu je sredi stropa naslikana vetrovnica, ki služi za vsestransko orientacijo učenk. — VIII. razred ima enkrat na teden kuhanje. V suterenu je krasna šolska kuhinja s štirimi štedilniki, s pritiklinami, n. pr. shrambe, prostori za shranjevanje metel, smetišnic in podobnega orodja, za shranjevanje pralne posode, škafov, čebrov itd. 24 učenk tvori 4 družine; vsako družino tvori 6 deklic. Pri vsaki mizi sedi ena teh družin in vsaka deklica ima svojo določeno službo. Načrt teh služb je sledeči:

1. Služba pri štedilniku: a) deklica odstranjuje pepel, kuri in skrbi, (Herdamt) da se vzdrži ogenj;
b) pogrinja mizo, snaži pribor in štedilnik.

2. Služba pri lesu: (Holzamt)	a) deklica polni škafe in vodne vrče; b) snaži leseno posodo, riba mizo in po- meta.
3. Služba pomivanja: (Spülamt)	a) deklica razdeli perilo in ga obeša; b) umiva pribor, urejuje in pomiva posodo, skledo za pomivanje in umivalno mizo, očisti posodo za milo in obriše desko pri oknu.
4. Služba za tla: (Bodenamt)	a) deklica pogrne platno na mizo; b) briše posodo in jo spravi v omaro, po- briše prah po omari, pobriše tla.
5. Materialna služba: (Materialamt)	a) deklica kupuje živila, jih razdeli in po- loži račun; b) prinaša drva in premož, pospravlja klet, pospravlja in pobriše pritikline.
6. Redovna služba: (Ordnungsamt)	a) deklica pripravi kurivo in podkuri; b) pospravlja odpadke, snaži veliko mizo in plinski štedilnik, snaži medene predmete in izpraznjuje posodo z odpadki.

Učiteljica dobi za poravnavo stroškov za tri razrede po 24 učenk od šolske uprave približno 700 M (9800 Din); vsaka učenka pa prinese za kosilo 10 Pf (1.4 Din).

Organizacija te šolske kuhinje mi je jako ugajala, ker je ta naprava res velikega socialnega pomena in bi jo bilo tudi našim šolam priporočati.

Omenjena dekliška vadnica je seveda v zvezi z učiteljiščem in v tem zavodu sem dobil sledeče informacije: Od leta 1914./15. ima učiteljišče šest letnikov; prej jih je bilo pet. Prvi trije letniki nudijo splošno izobrazbo, potem sledi metodična stran. Zadnje leto pa so najprej hospitacije, potem poučuje vsak kandidat odnosno kandidatka mesec dni na eni onih šol, kjer je hospital. Pri tem ga enkrat nadzoruje posebna komisija.

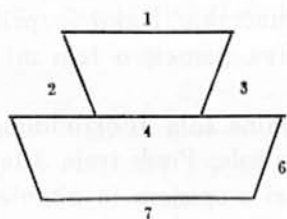
V Münchenu sem spoznala tudi tako zvane »poskusne šole« (Versuchsschulen). To je bila simultana šola, to se pravi, da jo lahko obiskujejo otroci katoliškega in evangeljskega veroizpovedanja. Na eni teh šol sem poslušala računstvo v I. razredu. Operirali so s številom sedem. Otroci imajo pred seboj na klopi po sedem okroglih rumenih ploščic iz lepenke, ki jih imenujejo račice (Entlein). S pomočjo teh ploščic si ponazorujejo sami vse računske operacije. N. pr. sedem račic se izprehaja v eni vrsti. Štiri gredo v vodo. Razvrsti pet račic tako, kot ti najbolj ugaja; ostali dve račici se paseta v travi, na te se ne bomo ozirali. Povej, kako si razvrstila račice? Odgovor: Dve sem postavila k oknu, tri k vratom. Drugi odgovor: Eno sem postavila k vratom, dve v sredino in dve k oknu itd. Tako razstavljajo število pet na vse možne načine. — Drugi način: Pred

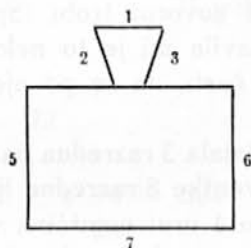
seboj imaš sedem račic; ena skoči v vodo; koliko jih še imaš? Kje jih je zdaj več? Koliko jih je več? — Zopet drug način: Vseh sedem račic je v vodi; dve bi šli radi iz vode, gladni sta, pojedli bi vsaj vsaka po eno marjetico in nekaj travnih bilk. Koliko jih je še v vodi? — Uvrstite vseh sedem račic v krog. Sedaj naj gresta dve k vratom; koliko jih je še v krogu? Naredite sedaj tako, da bo ena račica pri oknu, tri v sredini in (dalje govori učenka) tri morajo oditi k vratom. Katera mi zna sedaj sama povedati tako povestico? (Otrok govori, razstavlja število, drugi otroci z njim.) Učiteljica: Jaz vem pa sedaj nekaj novega: ena račica koraka spredaj, dve zadaj — kdo zna nadaljevati? — Znam še nekaj! Račice poskačejo v vodo; ena plava spredaj, dve zadaj — kdo zna nadaljevati? Potem: Tri račice s potope (otroci jih zakrijejo), koliko jih še plava? Vse to ponazaruje učiteljica na tabli, da s kredo primerno narisuje obročke.

Koliko račic smo danes imeli? (Sedem.) Sedaj hočemo napisati sedem. Eno črto k vratom, drugo k oknu

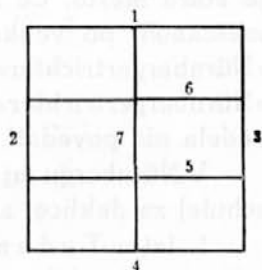
Narišite 4 črtice, potem križec in še 3 črtice in zatem mostiček. $|||| + ||| =$ (mostiček) $|||||$. Sedaj gredo vse te črtice čez ta mostiček; koliko jih je potem na drugi strani? (7) Sedaj štejemo 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 in pri tem delajo črtice. Kaj lahko narišemo iz 7 črtic?

•kodelica za kavo

mlinček za kavo

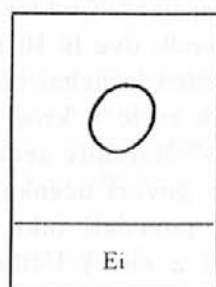
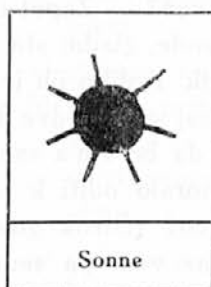
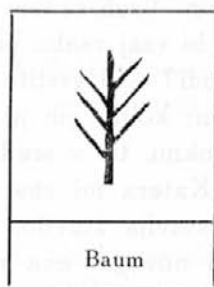
okno

Kdo zna napisati okno (Fenster)? Učiteljica piše z učenkami: Fenster; ko pišejo besedo, razstavljajo črke v njih osnovne sestavine. Vsa abeceda sestoji namreč iz štirih elementov:

1. obroč (Reifen) ; zlomljen obroč (gebrochener Reifen) ; palica za obroč (Stock zum Reifenschlagen) ; 2. izprehajalna palica (Spazierstock) ; 3. kača (Schlange) ; 4. telovadni drog (Turnstange) . Po teh sestavnih delih razstavljajo črke. Vsak otrok ima notični blok, precej velik in na te liste piše črke z različnimi barvniki; kar zelo poživi otrokovo pozornost. Pisanje po tej metodi je uvedel po svoji knjigi »Mein Buch« voditelj te šole sam, Hans Brückl.

Čitanje se vrši na ta način: Na tabli so v modroobrobjenih kvadratih prav enostavne slike raznih predmetov in spodaj ime dotičnega predmeta.

Tako sem videla na tabli:

Nazorni nauk: Učitelj z otroki opisuje lisico. Potem vzamejo notični blok in jo narišejo. »Napišem vam ime ‚Fuchs‘ (‚Lisica‘)«, pravi učitelj in ga napiše na tablo. Sedaj napišite vse pod svojo sliko Fuchs. Sedaj mi povej vsaka o lisici povestico (namreč stvarih), kje se lisica nahaja. Otroci pripovedujejo in napisujejo z različnimi barvniki stavke:

Fuchs im Walde

Fuchs im Gras

Fuchs im Wasser

Iz Münchena sem dospela v Nürnberg. To mesto ima še povsem značaj nemškega srednjeveškega mesta, z obzidjem, jarkom in mestnimi vrati, ob katerih se dvigajo stolpi. Najvišje leži grad, ob njegovem vznožju je staro mesto. Če se je mestu bližal sovražnik, so to z gradu oznanili meščanom po velikanski govorni trobi (Sprachrohr). To je tako zvani »Nürnbergertrichter«. Pravila mi je to neka domačinka. Kako je prišel »Nürnbergertrichter« do časti, da se po njem uliva pamet, o tem mi ni vedela nič povedati.

V Nürnbergu mi je ugajala 3 razredna nadaljevalna šola (Fortbildungsschule) za deklice, absolventke 8 razredne ljudske šole. Pouk traja 3 leta.

1. leto: Tedensko 4 ure: nemščina v zvezi s spisjem in čitanjem, računstvo in življenjznanstvo (Lebenskunde). — Tedensko 4 ure: ročno delo, krpanje perila, šivanje enostavnih perilnih kosov in otroških oblek.

2. leto: Tedensko 4 ure: nemščina, strežba bolnikom. — Tedensko 4 ure: pouk v kuhanju, pranju in likanju.

3. leto: Tedensko 4 ure: nemščina, državoznanstvo, pouk v negovanju dojenčkov.

Drugih posebnosti v nürnberškem šolstvu nisem našla, ker sem se mudila tu samo en dan.

V Leipzigu sem hospitirala pri fiziki v 7. razredu. Fizika se poučuje v fizikalni dvorani. Poleg dvorane sta dve sobi za učila. Ta ne služijo samo učitelju, ampak tudi učencem. Pri pouku je bilo samo 23 učencev. Vsak učenec ima na svojem prostoru napeljeno elektriko in plin, da vsak lahko sam dela poskuse. To uro so raziskavali žveplo. Vsak učenec je dobil posodo z žveplom, solitrom in tudi solno kislino, vse, kar je rabil za poskus. Vsak učenec ima svoj špiritni gorilnik, mrežico, skodelico itd.

Za tvorno elektriko dobi vsak učenec stekleno in ebonitno palico, volneno krpo in košček krzna. Po končanem pouku spravi vsak učenec te stvari v svoj lastni predal. V to svrhu je izpremenjena zadnja stena v nekako veliko omaro z mnogimi predali, tako, da ima vsak učenec svojega. Vse priprave ima v tem predalu toliko časa, dokler obravnavajo dotično snov. Kadar te ali one kemikalije ne potrebujejo več, jih spravijo na določeno mesto v eni izmed sob za učila. Pretežno večino učil, ki jih učenci rabijo pri pouku, izdelajo sami. Ta učila ostanejo šoli in so na razpolago vsem učencem, ki jih rabijo, tako n. pr. sem videla lično izdelane mehanične in električne stroje, elemente, celo optične aparate. Za nekatere izdelke so deklice spretnejše, za druge dečki. Vsa ta učila izdelujejo učenci seveda doma; učitelj jim da potrebna navodila, sodelujejo pa tudi starši.

Bila sem tudi pri računstvu v 4. razredu. Čitali so mnogomestna števila. Način me je naravnost iznenadil. Otroci so z nekako lahkoto obvladali vsako še tako visoko število. Učitelj je postopal takole: Katero je najmanjše in katero največje šesteromestno število? (999.999). Največje deveteromestno število (999.999.999) minus najmanjše šesteromestno (100.000) število? Najmanjše sedmeromestno število minus največje šesteromestno število (1.000.000 — 999.999 = 1). Potem vadijo poštovanke. Dva učenca stojita pri katedru, vsak kaže po eno številko, ki ju otroci zmnože. Učenca pri katedru imata v škatlah številke; kateri dvigneta, tisti dve je treba množiti. To se vrši zelo hitro. Način je tak:

A pokaže 4 8   B pokaže 2 4
učenci razstavljajo takole:

$$\begin{array}{r} 8 \cdot 6 + 4 \cdot 6 \\ 48 + 24 = 72 \end{array}$$

ali:

$$\begin{array}{r} 84 \cdot 6 = 80 \cdot 6 + 4 \cdot 6 = 504 \\ 480 \quad 24 \end{array}$$

ali:

$$\begin{array}{r} 86 + 72 = 86 + 70 + 2 = 158 \\ 156 \end{array}$$

Prvi učenec kaže dve številki, drugi eno; učenci zvežejo z $\times$ n. pr. $72 \times 3 = 216$; ali $92 \times 7 = 644$.

Prvi učenec kaže dve številki, drugi eno; učenci zvežejo z znamenjem merjenja (deljenja)

$$\begin{array}{r} 42 : 3 = 14 \\ 34 : 8 = 4 \text{ ostane } 2 \\ 26 : 9 = 2 \quad \text{„} \quad 8 \text{ itd.} \end{array}$$

Številke si naredo otroci iz koledarskih številk ali pa jih narišejo sami ter jih pobarvajo rdeče ali črno.

Hambürg: Prisostvovala sem pouku v 1. razredu. To se pravi, pouka tu sploh ni bilo; vladala je v vsem popolna prostost. Začetek šol-

skega leta je bil o veliki noči, dan moje hospitacije pa 16. oktober, otroci so torej imeli že sedmi mesec šolo, a o kakem rednem metodičnem poučevanju ni bilo niti govora. Razred je bil tako zvan koedukacijski razred, torej dečki in deklice skupaj. Nekaj otrok je izvajalo rajalne igre, drugi so modelirali in risali; nekateri so se igrali »trgovce«, drugi so zopet poizkušali pisati. Vsak otrok dela, kar ga ravno veseli. Name je napravil ta razred utis otroškega vrtca. Na moje vprašanje, kako imajo prav za prav zamišljen ta pouk, so mi dali sledeče informacije:

Prvi šolski dan je zbrala učiteljica vse otroke okrog sebe in jih medsebojno upoznala. Poučila jih je, kako morajo občevati drug z drugim. Potem jim je povedala, kaj naj delajo, kako naj se igrajo itd. Dokler so otroci boječi in plašni, jih mora učiteljica zaposeliti. Pozneje pa si zbere vsak otrok to, kar ga veseli.

Tako se vrši pouk prvega pol leta. Šele v 2. polletju začno s čitanjem in pisanjem. Uporabljajo tako zvano »Hansafibel«. Nekateri izmed otrok pa se že prej zanimajo za te stvari. Vprašajo n. pr. kako se napišejo njih imena, naslovi itd. Na podlagi teh prvih poizkusov se uče sami pisati. Učiteljica seveda podpira to zanimanje posameznih učencev, a samo na njih izrečno vprašanje ali prošnjo, jim pove, kar žele vedeti.

V začetku šolskega leta imajo otroci na dan samo dve uri pouka; pozneje tri in to do konca prvega šolskega leta. Računstvo se uče pri igri »trgovec«, ko kupujejo in prodajajo. V razredu stoje majhne mize, vsaka s štirimi stoli. Po tri mize stoje skupaj, da je skupine lažje pregledati. Učiteljica samo nadzoruje. To je zopet v gotovem oziru podobno uredbi naših zavetišč.

Na dvorišču je en razred telovadil. Predtelovadkinja je stala na neki klopi, učiteljica pa je spodaj kazala vaje.

V V. razredu so se vprav pogovarjali o prihodnjih počitnicah; namen tega pogovora je bil, da začno otroci pravočasno štediti. Gredo v tako zvan »Kinderdorf«. Te otroške nasebine vzdržuje Landesverband für Kinderhort und Kinderherbergen. V te ferijalne kolonije gredo otroci z učiteljico med šolskim letom za 14 dni. Ta šolska zavetišča se zovejo »Schülerheime«. N. pr. Schönberg pri Kielu. Vzdržuje ta zavetišča tako zvana »Schulgemeinschaft«; člani so učitelji in starši. Država da v ta namen brezobrestno posojilo, otroci pa plačajo za 14 dni 25 mark. Revnejši so delno ali pa popolnoma oproščeni. Primanjkljaj krije društvo »Schulverein« (t. j. društvo staršev, ki plačajo kot člani mesečno 30 Pf), deloma pa tudi država; to podporo zovejo »Pestalozzi-Spende«. Tekoče leto je dobila imenovana šola 2000 mark = 27.000 Din. Poleg tega imajo še »Verband deutscher Jugendherbergen«. Te služijo istemu namenu kot »Schülerheime«. Če zboli otrok med letom, ga pošljejo pod nadzorstvom učiteljstva v tako zvane »Erholungsheime«, ki jih vzdržujejo razne delavske stanovske organizacije.

V tem razredu sem videla tudi nekaj spisnih nalog. Opazila sem, da niso redovane, ampak da so pod posameznimi nalogami sledeče opazke:

»Lenchen, du kannst es besser!« ali pod drugo nalogo: »Dies ist sehr dürrftig« ali »Das hast du brav gearbeitet!« itd.

Potem sem hospitirala v 8. razredu. Učenci imajo 36 tedenskih ur; od teh jih lahko 12 sami določijo za tiste predmete, za katere imajo večje zanimanje; nekateri izberejo rokotvorni pouk, drugi kemijo, literaturo, prirodopis, zemljepis, zgodovino. Kar učenca prav tedaj najbolj zanima in za kar je najbolj razpoložen, k tistemu predmetu se javi.

Hospitacija v 1. razredu (Gesamtunterricht) skupnostni pouk.

Deklice so prinesle v šolo perilo svojih punčk in ga oprale. Potem so lepile na liste perilo na vrvi, kakor so to videle v naravi. — Pri računstvu se igrajo »prodajalno«. Spredaj na mizi otvorijo pekarijo. Tu prodajajo vse, kar so modelirale: zemlje, hlebčke, prešce, torte, pogače itd. Ena deklic prodaja, druga kupuje. Pri tem se uče otroci tudi prikupljivega medsebojnega občevanja in olikanega vedenja n. pr. pozdravu je treba vedno dodati tudi naslov odnosno stan dotičnika; kdo pozdravi prej in kako se odzdravlja; da prodajalka ne sme preveč izpraševati itd. Za denar služijo otrokom zelene okrogle ploščice in s temi plačujejo. Kadar otroci obvladajo (četudi ne vsi) številčno vrsto do 20, razširijo sami računski sestav čez 20.

V 2. razredu so imeli sestavljanje seštevanja in odštevanja, imenovali so to »Kettenrechnen« n. pr. učiteljica je vprašala: $7 + 14 + 3 - 6 - 2$, poklicala enega učencev, ki je moral rezultat takoj povedati. Vsi otroci so bili prisiljeni, da marljivo sodelujejo.

3. razred: Računstvo. Učiteljica predlaga igro. Določi gotovo število, n. pr. 16. Potem štejejo učenke 1, 2, 3, 4 itd. do 16. Učenka, ki imenuje mnogokratnik števila 16, mora vstati. Dotična, ki se zmoti, bodisi da ne vstane pri mnogokratniku, ali pa da vstane pri napačnem številu, stopi k steni. Zmağa ona vrsta v klopeh, ki je naredila najmanj napak.

Račune kakor $327 + 90$, ali $455 + 90$, $346 - 90$ skušajo rešiti na različne načine.

Predno mi je govoriti o berlinskem šolstvu, bi povedala mnenje, ki ga imajo o teh reformah srednješolski profesorji. Stanovala sem pri profesorski družini. Ko sem se pri gospodu informirala o hospitacijah na raznih šolah in ga vprašala za zadevni nasvet, mi je mož odgovoril takole: Berlinsko šolstvo je poskusno šolstvo in za enkrat pravi k a o s m o d e r n i h m e t o d. Čim manj se jih boste oprijeli, tem več boste na lastni metodi pridobili. Jaz svojih otrok ne pošiljam v te šole. Značilno za nemško šolstvo je tudi dejstvo, da otroci vstopijo in prestopajo v razne šole, ne da bi delali izpite.

Moji berlinski šolski dožitki pa so bili sledeči:

V prvem razredu so prišli otroci vprav iz gozda in so modelirali vsak po 10 gob. Pišejo prvih 14 dni s črtalnikom (Griffel), potem s širokim in nazadnje z ozkim redis-peresom.

V četrtem razredu so deklamovali v zbrou pesem o »kovačnici«. Zborne deklamacije so jako priporočljive. Potem sem hospitirala v tretjem

razredu neke komunistične šole. Učitelj sam — velik komunist. Pripovedoval mi je, da bo ustanovil svojo lastno šolo, takoj ko bo imel zbrana denarna sredstva. Videti je bilo, da mu zbirka dobro uspeva.

Otroci so se vrnili z izleta, ker je bil dan moje hospitacije ravno »izletni dan«. Na vseh berlinskih šolah je vpeljan izletni dan. (Tudi v srednjih šolah.) Ta dan naredo šole izlet v bližnjo okolico; večji učenci se peljejo tudi z železnico. Zvečer sem bila na kolodvoru, ko so se učenci raznih šol vračali. Opazovala sem, kako vljudno so se poslavljali dijaki od svojih profesorjev. Vsak posamezen dijak je s spoštljivim poklonom dal svojemu profesorju roko in se mu zahvalil. Sploh sem imela mnogokrat priliko videti, s kakim spoštovanjem govore in občujejo učenci in starši z učitelji.

Naslednji dan po ekskurziji pa obravnavajo dožitke in utise izletnega dne. Primerjajo, kako je bilo v naravi pred tednom dni, kaj so opazili novega in zanimivega n. pr. v prirodopisnem oziru rastlinstvo, živalstvo, v zemljepisnem n. pr. orientacijo itd.

Zanimiva je bila tudi sledeča računska ura:

Računali so otroci takole: $183 - 12 = 171 - 12 = 159 - 12$ itd. — 3; potem pa dalje v negativni računski vrsti $3 - 12 = (-9) - 12 = (-21) - 12 = 33$ itd. Pojm »minus« vzamejo že v tretjem šolskem letu, saj je vsem otrokom jasen iz domačih razmer. N. pr.: V petek prinese oče denar. V četrtek pa že mora mati plačati plin. Račun znaša recimo sedem mark, a mati jih ima samo pet. Kaj mora storiti? Izposoditi si mora dve marki. Sedaj ima dve marki dolga $5 - 7 = -2$. Minus je otroku pojm za dolg, ki je pri sedanjih socialnih razmerah pri nižjih in srednjih slojih na dnevnem redu.

Na isti šoli, ki je bila brez konfesije, tako zvana prosta šola, sem se informirala, če imajo mesto verouka mogoče kak poseben pouk v morali in sem dobila sledeči odgovor: Namesto verouka imamo življenje-znanstvo (Lebenskunde), ki se lahko poučuje v zvezi z vsemi predmeti. Pouka v morali ne potrebujemo; veseli smo, da smo končno odstranili iz šol verouk. Če bi začeli s kakim moralnim poukom, bi bili kmalu zopet pri katekizmu, kjer prevladujeta vprašanje in odgovor. Potem bi kmalu zopet učili: Ne kradi! (Značilno, da je prav ta primer navedel) in tega nočemo. Vsak otrok ve, da mora pustiti v miru, kar ni njegovega. To, kar jim povemo o življenju pri raznih predmetih, popolnoma zadostuje.

Na neki drugi šoli sem hospitirala v drugem razredu. Otroci imajo šele ob devetih šolo. Ko sem sedla v razred, so se naenkrat odprla vrata in v razred so prišli čudno maskirani dečki. Imeli so umazane in celo raztrgane dekliske predpasnike, obraze so si namazali z rdečo kredo. Hoteli so uprizoriti predstavo, ki so se je sami naučili. Učiteljica je to imenovala prijetno iznenadenje. In potem se je pričela ta čudovita predstava. Igrokaz je predstavljal šolo. Eden dečkov je bil učitelj, drugi so bili učenci. Ti so se navalili na uboge učitelja, ki je bil brez moči, mu na vse pretege nagajali in ga končno kot zmagovalci odstranili s pozornice.

To je bila prva igra. Druga pa je bil napad razbojnikov na potnika. Pri tej igri so se dečki pretepali ter se dobesedno valjali po tleh. Za dečki so prišle na vrsto deklice. Izvajale so nekake rajalne vaje, ki so se jih same (od 8 do 9) naučile. Pri tem so pele neko pesem, ki zasluži, da jo kot pedagogiči odločno obsodimo. Vsebina je nekako tale: Štirje dečki gredo na ples in imajo rdečezlat trak. Dečki ovijejo trak okoli deklic, da jim te ne uidejo. Deklice prosijo, naj jih dečki izpuste. A dečki zahtevajo, da deklice obljubijo jim ne ubežati, temveč ostati pri njih. Nato osvobodijo dečki deklice z neprimernimi sklepnimi verzi. Ton te pesmi je bil za otroke tako skrajno neprimeren, da sem se naravnost zgražala nad to mladinsko poezijo.

Po teh igrah se je vršila kritika od strani otrok. Sede povsod. Na katedru, po tleh, na in v klopeh, kakor se komu zljubi. Ko sem vprašala učiteljico, kakšna ura je prav za prav bila, mi je odgovorila: »To so iznenadenja, s katerimi me otroci dostikrat razvesele. Pri tem se vidi, koliko znajo otroci sami iz sebe, to je celo koristno« itd. Povedala mi je tudi, da ti otroci berejo že vse časopise.

V nekem drugem višjem razredu istega zavoda je rekel učitelj moji kolegici: »Prosim, gospodična, pojdiva na hodnik! Z otroki danes res ni nič početi!« Otroci so bili namreč tako divji, da se niso brigali za tuje goste, ki smo hospitirali na šoli, temveč so prevpili učitelja, da sploh ni bilo čuti njegovih besed.

V četrtem razredu so obravnavali prost spis, ki so ga doma sestavili. Snov so si izbrali sami. Posamezni učenci so čitali vsak svoj sestavek in potem kritizirajo učenci z učiteljem vred. Učitelj opozarja na napake, n. pr.: če naslov naloge odgovarja vsebini, če je spis res stvaren itd. — Potem da učitelj vsemu razredu spis: »Neuköln ohne Licht.« Nadalje naroči tole: »Ker vsi veste natančno poedinosti razsvetljave, kakor električna žarnica, baterija, kabel itd., se boste nekateri informirali natančneje v teh stvareh, mogoče kar doma pri očetu in nam boste to potem razložili in tudi narisali.« Nato določi učitelj dva učenca in jima da štiri dni časa, da se pripravita; učenca sta si sama stavila ta termin. — Spis je središče vsega pouka in obenem izhodišče za vse predmete.

Za manj nadarjene učence imajo »Förderkurse«, ker noben otrok ne ponavlja razreda.

Urnik odnosno tedenski učni načrt je bil v tem razredu sledeči: ponedeljek: čitanje, torek: spise, sredo: računstvo, četrtek: domovinstvo, petek: nauk, sobota: prosto (poljubno).

Za rokotvorni pouk imajo posebne prostore, n. pr. Pappstube, Hobelstube itd.

Po hodniku sem videla vse polno karikatur, nanašajočih se na vero in duhovščino. Vsi ti podli napadi so lastnoročni izdelki otrok, ki krase stopnišča in vse hodnike.

Med odmori je bil tak vrišč in direndaj, da človek lastne besede ni mogel čuti.

Vtis, ki ga je naredila name ta šola, je bil nepopisljiv. Človek pozabi, da ima pred seboj resne pedagoge in reformatorje, kajti uspehi in način te metode se mi zde napram mladini in narodu naravnost brezvestni.

Hospitirala sem potem na neki konfesionalni šoli: Bila sem v prvem razredu. Tu so pred poukom molili. Metoda je podobna naši. Otroci so disciplinirani, govoriti ne smejo, drugače dobe kazni »Mundklappen«. Na tabli sem čitala stavek:

Ist die Wochenarbeit fein,
sollst am Wochenende Arbeitsfrei du sein!

Vsaka beseda je bila napisana v drugi barvi.

Tudi v Berlinu imajo počitniške kolonije »Schullandheim«. Posamezne skupine štejejo po 18 deklic. Financira to bolniška blagajna, otroci pa prispevajo po 20 Pf. Revnejši gredo brezplačno. O vsem tem se posvetuje učiteljstvo s starši.

Teme, ki se obravnavajo na roditeljskih večerih, so sledeče: »Kako pomagam svojim otrokom pri učenju«, ali »Plačilo in kazni kot vzgojni sredstva«, ali »Opustimo telesno kazni«, ali »Moj otrok laže« in podobno. Vse to se vrši v obliki razgovora, odnosno debate.

Statistika berlinskega šolstva: Berlin ima 845 šol s 12.035 razredi, 15.300 učnih moči, 385.000 učencev, 40 tako zvanih svobodnih šol »Freie Schulen«, vse druge so konfesionalne. Badenska in Hessenska imajo samo simultane šole. To je bil pregled mojih berlinskih vtisov in lahko rečem, da sem zapustila prestolnico Nemčije s sodbo, ki se je povsem strinjala z ono, ki mi jo je prvi dan povedal že omenjeni profesor. Berlin je slika, kakšno naj ne bo naše šolstvo; posnemanja vredno se mi je zdelo le malo ter bo mnogo resnega dela treba, da bo ta šolski kvas odgovarjal zahtevam sedanjega socialnega življenja.

Končna postaja mojega študijskega potovanja je bil Dresden. Tu hočem fiksirati samo nekaj posebnosti. Hospitirala sem v osmem razredu tako zvane poizkusne šole »Versuchsschule«. Deklice so bile v kino-predstavi in hotele narisati »Kinogirls«, to je ameriški naziv za kinobaletke. Preden so začeli z delom, je bil stvaren pogovor glede oblike, barve obleke itd. Ta predpriprava je izpolnila vso učno uro od osmih do devetih. O nadaljnjem poteku te učne slike mi je povedala učiteljica sledeče: Ves razred bo ustvaril eno skupno sliko in vsaka učenka izvrši del te enote. N. pr. nekaj učenk riše in izrezuje glave baletk, druge izdelujejo obleke v primernih barvah, druge zopet ude v raznih plesnih pozah itd. Tako so vse učenke soudeležene pri isti sliki. — Zada na steni sem imela priliko videti na ta način izvršeno delo. Slika je predstavljala v približni velikosti 3 × 1 m Holbeinov »Totentanz«.

Naslednjo uro so imele telovadbo. Med odmorom so deklice skrajno neženirano jele odlagati vrhno obleko in oblačiti telovadno, dasi je bil učitelj navzoč, ki se je komaj med napol slečenimi deklicami preril do vrat. Z isto neženiranostjo je menjala tudi učiteljica svojo toaleto. Name je naredilo to naravnost mučen vtis.

V drugem razredu so obravnavali nek spis, pri tem sem opazila, da je zaposlena v razredu tudi neka dama. Izvedela sem, da je to mati enega otrok, ki stalno pomaga učitelju, dasi sama ni učiteljica. O svoji metodi mi je povedal učitelj sledeče: V Nemčiji sta dosedaj samo dve poizkusni šoli, ki nista vezani ne na urnik ne na učni načrt. Ti sta: že omenjena v Leipzigu in ta v Dresdenu. Svoječasni ideal šole je bil kolikor mogoče enotno in enakomerno izobražen razred. Danes je treba, da se oziramo na izredno nadarjene in na povsem nenadarjene. Vsak učitelj mora predpisano število učnih ur voditi tako zvane »diferencijske tečaje«. Dve uri tedensko posveča svoje delovanje nadarjenim učencem ter jih skuša privedi tako daleč, kakor je dovtetna otroška duševnost, to se pravi: daleč preko cilja, ki si ga je stavil za dotični razred. To imenujejo »Höchstleistungen«, odnosno »Spitzenleistungen«. Dve tedenski uri pa se ukvarja z manj nadarjenimi (Leistungen gleich Null) in jih skuša potegniti za nadarjenimi vsaj do onega cilja, ki ga ima dotični razred. Vsak otrok mora imeti zavest, da izpolnjuje mesto v razrednici skupnosti, čigar član je. Otroka, ki ne odgovarja temu stremljenju, je treba izločiti iz te šole.

To bi bil kratek pregled mojega študijskega potovanja po Nemčiji v najkrajših potezah. Marsikaj sem pridobila za svojo lastno metodo, bodisi v pozitivnem ali negativnem oziru. Predvsem pa je treba z vso rezervo čitati pedagoške knjige o modernih metodah, ki jih naš čas tako rad povzdiga v nebo. Imam vtis, da je nemško šolstvo velika »Sturm- und Drang-perioda«, iz katere bodo veliki šolniki v teku let gotovo izločili zrno od plev.

Nositeljem velike ideje.

F. Lužar.

Beseda o ljubezni do bližnjega, ki je izrečena za ves svet v evangeljskih naukah, ima med ljudstvom najbližje nositelje in razširjevalce v duhovščini in učiteljstvu. Ta stanova širita seme kulture po vsem svetu. Vodilno načelo ideje o ljubezni do bližnjega je mišljeno v neki požrtvovalnosti za druge, ki v izvrševanju tega pazi na blagor dobrega pa tudi na zlo slabega. Vzpodbudna je za vsakega vsakdanja molitev »Pridi k nam tvoje kraljestvo!« Podpira jo med drugim prošnja za vsakdanji kruh in prošnja za rešitev vsega hudega.

L. N. Tolstoj pravi naslednje: »Ni položajev in razmer, v katerih bi človek ne mogel proti človeku z ljubeznijo nastopiti. Razne reči ali predmete obdelujemo brez ljubezni. Tako lahko cepimo drva, oblikujemo opeko, kujemo železo, a z ljudmi ne moremo delati brez ljubezni.«

Zemlja bi bila brez ljubezni in brez kulture za človeštvo puščava. Z idejo obzirnosti »Kar nočeš, da bi se tebi zgodilo, to tudi ti drugim ne stori« je vzplamtela luč splošnega bratstva. Stremljenje za dobro in

¹ Predavanje na zborovanju učiteljstva na VII. internacionalnem misijonskem kongresu v Ljubljani.

iskanje za pravico hoče pa svojo rešitev na veljavnem in krepkem temelju, a tak temelj je krščanstvo. Pota za razširitev te dobrine med ljudstvom so dostikrat dolga. Notranji klic ljubezni pravi, da je treba dalje govoriti in ne molčati.

Misijonsko delo se smatra sedaj kot tako, kjer se preobražujejo tuji in divji narodi v kulturne in civilizirane. Zgodovina pa ve, da se je nekdanj ta preobrazba vršila tudi med evropskimi narodi. Pričelo se je z naročilom, ki so ga prejeli apostoli od božjega odrešenika: »Pojdite in učite vse narode!« Življenje in češčenje svetnikov nas v obilni meri na vse to spominja. Plemeniti narodi, Francozi, Nemci, Poljaki, Čehi in drugi nam kažejo pre mnogo vzorov, kako je delati in kako veliki so uspehi takega dela. Vsi imajo v verstvu in vzgojstvu, kakor kaže zgodovina, slavne reprezentante. Pri Slovencih je v največjem spominu misijonsko delo sv. Cirila in Metoda. V teku stoletij so bili postavljeni po vseh krajih hrami božje besede, iz potreb časa so se pa še popolnili s šolami. Žrtve za ustanovo in vzdrževanje so mnogokrat velike, a brez njih bi padlo človeštvo na zelo nekulturno stopnjo.

Misijonstvo se pri nas večkrat obnavlja. Saj imamo vedno novo nastopajočo mladino, ki potrebuje naukov, ker je človeško spoznanje do brega po naravi zelo omejeno, posebno v neizkušeni mladosti. Razno spoznavanje je treba svetu pač privzgojiti in mora vsak človek iz novega začeti in doživeti svojo vzgojo in šolo. Zato je pri človeštvu obnova od zgoraj dano naročilo, a kristjanstvo se kaže kakor vedno cvetoče drevo.

Namen katoliških misijonov je sicer poglobitev verskih stvari, a jasno je, da je za dobro pojmovanje dandanes potrebna tudi knjiga in drugo, a zato tudi šola. Voditelji narodov gredo še celo dalje, za jako daleč segajočimi cilji, za ureditev narodnega in mednarodnega gospodarstva in socialnih razmer. Pridobitve takega znanja, nadalje znanja o mladinskem skrbstvu in drugi dobrodelnosti so v stalno korist vesoljstvu ter olajšujejo delo misijonarjev drugod.

Lučce, ki jih na podlagi znanstvenih izsledkov prižigamo v domačih krajih, svetijo tudi mladini na tujem. Kar so naši vzorni škofje Slomšek, Jeglič in drugi pisali o vzgoji ljudstva in odpravi slabega, je v korist vsakemu novemu naraščaju. Vobče je pa tujina v drugih delih sveta najboljše zrcalo za evropska kulturna ljudstva, ker jim kaže, kako človeštvo v slabem zaostane, ako nima pravega verstva in pravega spoznanja. Tu se celo spomnimo na žalostno dejstvo, da so nekateri evropski narodi veliko, veliko grešili nad naravnimi narodi v vseh delih sveta, ker so jih uničevali s pohlepom po zlatu, imetju in slavi.¹

Med Slovenci je bilo nekaj znamenitih misijonarjev. Znani so škof Baraga z delovanjem v Ameriki, Ignacij Knoblehar v Afriki, Veselko Kovač na Kitajskem in drugi. Ker se je pred nekaj leti (1920) v Grobljah pri Domžalah ustanovil misijonski zavod, bomo imeli Slo-

¹ To izpričuje uvodni članek »Krivda Evrope pri izumiranju prvotnih narodov« v »Misijonskem koledarju« za l. 1931.

venci vedno več misijonarjev. To bo zelo povzdignilo ugled našega ljudstva pred svetom. Pripomniti pa moram, da imamo tudi odlično misijonarko iz učiteljskega stanu, namreč *Ksaverijo Pirca*, hčerko šolskega nadzornika *Avgusta Pirca* iz Ljubljane. Ona deluje v Svatovu na Kitajskem, na obali Tihega oceana. Njena podrobna poročila so v več letnikih mesečnika »Katoliški misijoni«. Priporočam, da vzame učiteljstvo ta list večkrat v roke. Sedaj ima tudi priložo »Tuji svet«. Sicer pa izdaja misijonišče v Domžalah lepo ilustriran »Misijonski koledar« in »Misijonsko knjižnico«. Razen tega je razširjena knjiga »Katoliški misijoni« od dr. Ehrlicha, od prejšnjih desetletij je pa tudi dokaj drugega misijonskega slovstva.

Tako naj slovensko cvetje naše vzgoje plemenito deluje ter nosi tudi mladini in rodovom v daljnem svetu najboljše sadove!

Radio in film v šoli.

Franjo Čiček.

Ako hočemo, da ustreza naša šola sodobnim zahtevam in potrebam, pač ne moremo opustiti enega najvažnejših činiteljev moderne vzgoje in pouka — radia in filma. Da nas vprav radio zveže tako rekoč z vsem svetom, kar je pri pouku v splošnem glavna potreba in kar osredotoči učenčevo zanimanje v največjem obsegu, ni potreba posebej poudarjati.

Zato hočem podati v kratkem le smernice in način, kako bi naj vstopil radio v službo vzgoje in pouka v osnovni šoli:

1. V proračun krajevnega šolskega odbora naj se postavi znesek za dober radio aparat najboljšega izvora. Ako je na šoli učitelj, ki ima za to zanimanje, postavi aparat s pomočjo učencev sam, kar je v zmislu moderne vzgojeslovja najbolj pravilno. V ta namen je priporočljiva knjižica Mladinske matice »Kako smo delali radio«. Ker iz finančnih ozirov ni možno opremiti z radiom vseh razredov, naj se postavi aparat v višji razred, vendar tako, da se lahko prenese zvočnik tudi v sosednje razrede.

2. Aparat, ki služi izključno šolskim vzgojno poučnim namenom, naj bo oproščen vseh taks.

3. Ministrstvo prosvete naj postavi pri oddajnih postajah odbor, ki sestavi v zmislu modernih pedagoških načel šolski program najmanj za 1 mesec naprej, tako da vse šole vedo, kaj se bo ta in ta dan predavalo. Temu primerno lahko učitelj(ica) že obravnava dotično snov prej in tako koncentrira pouk z radiom. Na primer: Obravnava neodrešene Koroške sledi predavanje o istem v radiu. Nato zapoje v radiu pevski zbor nekaj koroških narodnih pesmi, deklamacije itd. V razredu pa morajo seve biti na razpolago tudi primerne slike, risbe, fotografije iz Koroške itd. Prav tako sledijo v aparatu razni narodni običaji, navade itd. Po radiu pa lahko dobe učenci tudi primerne naloge, pozive itd. Program mora biti sestavljen tako, da zaposluje en dan nižjo, drugi dan srednjo stopnjo itd. približno v tednu enkrat. Napoved vremena, tržnih poročil in kratkih dnevnih po-

ročil primernih otroškemu obzorju bi nudila v vseh predmetih mnogo zanimivega in praktičnega gradiva. O snovi iz radia bi se potem razpravljalo, debatiralo, pripovedovalo, delalo izvlečke itd. skratka — radio bi razred tako rekoč oživil in prav gotovo pritegnil vse k intenzivnemu sodelovanju. Da bi oddajna postaja morala tuptatam poskrbeti tudi za razvedrilo in zabavo, je umevno in logično.

Radio pa bi služil in praktično silno olajšal tudi razne kmetijske in gospodinske tečaje. Kakšno korist bi imelo ljudstvo od tega! Seve bi po takšnih predavanjih moral učitelj z udeleženci snov malo predelavati, razpravljati specialno lokalnim potrebam primerno. Vsekakor pa bi bilo zanimanje veliko večje kakor je ponekod doslej. Posebno pa ne bi primanjkovalo strokovnih predavateljev in tudi stroškov bi bilo mnogo manj, kajti velika razlika je, če govori eden naenkrat za vso državo, kakor pa v vsakem selu posebej. Praktičnega udejstvovanja sicer radio ne more dati, vendar teoretično mnogo koristi. Prakso pa naj izvede šola sama. Sicer pa so navadno taki tečaji tudi doslej vedno bolj polni »predavanj« kakor praktičnega udejstvovanja. Dober predavatelj bo znal tudi s pomočjo radia dati primerne direktive za praktično izvršilo tega, o čemer je govoril ali pa poskrbi za to učitelj sam. Ne smemo namreč napačno umeti, da bi naj radio »odvzel« učitelju nekaj dela, temveč da mu delo olajšuje, da mu pomaga in razširja učenčevo obzorje. Na ta način bo dobil narod več zmisla za nadaljnjo izobrazbo in vzgojo.

V silnem razmahu današnje dobe je pač potrebno vsakemu, da sta mu najboljša prijatelja v življenjskem boju — knjiga in radio.

Iz istih pedagoških vidikov pa spada v moderno šolo tudi poučni film. Bo rekel kdo, da s tem še bolj razpalimo pri poedincih strast do kina, ki mnogokrat zelo kvarno vpliva na obiskovalca, posebno še mladostnika? Upam si trditi, da je temu v prvi vrsti kriva vzgoja. Vzemimo n. pr. učenca, ki je po dovršeni osnovni šoli prišel v mesto učiti se kakega rokodelstva. Nikdar ni še prej videl kina, mogoče je le slišal ali čital o njem. Sedaj se mu prvič nudi prilika in kdo je ne bi uporabil? Vemo pa, da je večina filmov dvomljive vrednosti za vzgojo mladega človeka, ki je a priori vnet za fantastično in romantično življenje in dogodljaje. Individij, ki mu šola ni mogla ali znala dati primerne temeljne izobrazbe in mu vsidрати na trdna tla klice kremenitega značaja, bo na mah postal oboževalec »šunda«, bodisi literarnega bodisi filmskega. In kam to privede človeka, vemo iz vsakdanjega življenja.

Zato mora moderna šola to preprečevati. Škodljiv vpliv kina mora paralelizirati s koristnim. In kako bi se naj pritegnil film v šolske svrhe, vsaj v predhodnem času?

1. Osnovalo naj bi se državno filmsko podjetje, ki bi oskrbelo filmanje vsega, kar spada k moderni vzgoji in pouku v duhu sodobnega vzgojeslovja.

2. V vsakem okraju bi se naj nabavil soliden kinoaparatus ali pa po možnosti več šol skupaj in kino bi potoval od šole do šole. Po primerni uvodni obravnavi in razlagi bi pač imeli učenci kakor učiteljstvo več

haska kakor pa od raznih »komedijantov« in »čarobnih umetnikov«, ki nas nadlegujejo dandanes po šolah in molzejo od ubogih šolarčkov dinarje.

3. Tudi filmske predstave bi se naj naslanjale na pouk; zato bi moral biti program znan vsaj 1 mesec naprej, da lahko učitelj dotično snov primerno obravnava.

4. V zemljepisju, zgodovini itd. iz drugih delov sveta bi izvrstno služil dober skioptikon, ki bi ga naj takisto imelo več šol skupaj, posebno manj premožne.

Na ta in slične načine bi pouk zelo oživel, v učencih bi se vzbudilo več doživljanja, svet bi jim ne bil več »s plankami obit«, njihov obzor bi se znatno razširil in kar je najglavnejše: njihov »jaz« bi se polagoma izobličil v moralnoetičnem zmislu — znali bi ločiti zrno od plevla.

Veliki motto sodobne šole in vzgoje bodi: Ne skrivaj učencu tega, kar ga čaka v življenju. Temveč vestno ga pripravi na pot — v življenje, da ne bo razočaranj in da se bo znašel na pravem mestu sodobnega vrvenja in hotenja.

Naš predsednik — petdesetletnik.

Med onimi, ki jih lahko pozdravimo sredi aktivnega položaja in plodnosnega dela, je prišel na vrsto predsednik »Slomškove družbe«, gospod Ivan Štrukelj. Dne 5. oktobra je prestopil petdeseto leto. Sicer ni običajno, da se na osebe že v taki dobi let posebej spominjamo, vendar pa napravimo pri tovarišu Štruklju izjemo. To storimo tem laže, ker je znano, da slavljeneц vse tako izvršuje in nastopa — namreč samostojno — kakor hočemo vzgajati in imeti ljudi v šoli in za življenje.

»Slomškova družba« ima v predsedniku Štruklju najboljšega borca za njeno delo. Znanò ni vsakemu, da imajo kulturna društva in organizacije za pouk vedno najtežji delokrog, ker se mora raznovrstno delo vedno ozirati na razne idejne vrednote, ki jih pa ni mogoče kar enostransko in računovodsko uravnati. Tudi osnovna šola ima razne smotre, zato nima menda nobena ustanova toliko predpisov, določb, zakonov in pravilnikov, kakor šola. Pri vseh določbah so pa še vedno vmesne stvari, ki jih daje življenje ter je v vsakem kraju kaj posebnega in v vsaki pokrajini nekaj svojega. V vsem delu se porajajo gotove praznine, a v njih svojevrstno neoblikovano življenje. Tako je nadzornik Štrukelj zbiral — zvest svojemu poslu — nešteto izkušenj iz šolskega dela ter jih kot nadzornik, upra-

vitelj in učitelj podal tovarišem. V skoraj vseh letnikih »Slovenskega Učitelja« najdemo kaj njegovih klenih prispevkov. Posebno priročne in za vsakdanje ponovilo zbrane praktične reči je podal v knjigah »Šolski upravitelj« in »Razredni učitelj«. Službovanje na raznih šolah na deželi in sedaj na Viču, z nad 20 učnimi osebami, mu je dalo dokaj prilike in preizkušenj, kako je utrditi najboljša načela. Sicer je pa jubilent zelo ugleden v mnogoterem izvenšolskem delu v občini.

Njegov najstarejši sin Ivan je šel l. 1919. na Koroško in se ni več vrnil. Dal je med prvimi življenje za domovino Jugoslavijo. V družini ima življenska družica gospa Meta veliko skrb osredotočeno za osem otrok.

Trideset let pogumnega dela, pa petdeset let življenja in zraven učenja — življenje je smatrati za učenje — daje »Slomškovi družbi« povod za srčni izraz, da bi mogel tovariš Ivan Štrukelj še veliko let v dobrih prilikah delovati in vzdržati v delu za pouk in vzgojo!

Listek

Imponderabilia.

Nicholas Murray Butler.¹

»... das ganze Gewicht der Imponderabilien, die viel schwerer wiegen als die materiellen Gewichte...« (vsa teža imponderabilij (nepreračunljivih stvari), ki tehtajo mnogo več kot materialne uteži). — Državni kancler knez pl. Bismarck v nemškem državnem zboru 6. febr. 1888 (Stenografska poročila o razpravah drž. zbora, II. zasedanje, 1887/8, str. 732).

»The invisible and imponderable is the sole fact« (nevidno in netehljivo je edino dejstvo). — Ralph Waldo Emerson (1854), Letters and Social Aims: — Poetry and Imagination (Works, Centenary Edition; Boston and New York, 1904, str. 18).

»After all, it is the imponderables that move the world, — heat, electricity, love —« (slednjič so pa le imponderabilia, ki premikajo svet, toplota, elektrika, ljubezen). — Oliver Wendell Holmes (1858), The Autocrat of the Breakfast Table (Boston, Houghton, Mifflin and Company, 1900, str. 135—136).

L. 1795. je izdal v Königsbergu nemški filozof Immanuel Kant svoje nesmrtno delo »Zum Ewigen Frieden« (K večnemu miru). Takrat je bil Napoleon še čisto na začetku svojega poleta, Amerika Zedinjenih držav je ležala še v zibeli, nihče še ni sanjal o zedinjeni Italiji, politika Talleyranda in Metternicha pa, ki je ponesla duha osemnajstega stoletja daleč v devetnajsto, je bila še politika bodočnosti. Zapovedujoči intelekt in proroški duh königsberškega filozofa je pokazal s skromno odločnostjo in brez oklevanja pot napredka, po katerem so začeli civilizirani narodi sveta šele sedaj stopati. V istini je presenetljivo, koliko najgloblje in zares najboljše filozofije moderne življenja narodov je Kant pred tolikimi leti položil v to svoje delo. Postavil je na primer načelo, da se ne sme

¹ Dr. Nicholas Murray Butler, predsednik Columbia univerze in »Carnegiejeve ustanove za mednarodni mir« v Newyorku, eden glavnih propagatorjev ideje svetovnega miru, je bil povabljen pred nekaj meseci od nemškega državnega zbora, da naj ima predavanje. Imenovani se je povabilu odzval in je imel pred berlinskim parlamentom 30. aprila govor o imponderabilijah. Tu prinašamo njega najznačilnejše odstavke. Izredno važnost je treba polagati na dejstvo, da ga je Reichstag povabil, da mu predava. Samo šest inozemcev je doslej prejelo to častno povabilo: Francoz M. de Peyrimhoff, Angleži Ramsay Mac Donald, H. G. Wels, Lord Robert Cecil, Madžar grof Albert Apponyi in poslanik Titulescu, bivši rumunski zunanji minister.

nobena mirovna pogodba smatrati za veljavno, ki je bila sklenjena s skrivnim pridržkom snovi za bodočo vojno. Kant tudi zahteva, da se ne sme nobena država, naj bo majhna ali velika, staviti pod nadvlado druge države, kajti država je društvo ljudi, kateremu nima nihče drugi zapovedovati ali z njim razpolagati, kakor ono samo. »Stalne vojske (miles perpetuus)«, pravi Kant, »morajo sčasoma popolnoma prenehati.«

Toda Kantove misli niso omejene samo na politiko enega samega naroda. »Pravo narodov«, tako nadaljuje, »naj temelji na federalizmu.« Ta stavek vsebuje prorokbo Lige narodov in uporabe mednarodnega prava. Država narodov (civitas gentium), v kateri naj bi se nazadnje zedinili narodi vsega sveta, je bil idealni cilj velikega filozofa, kateremu se z naraščajočim zaupanjem stalno približujejo narodi naših dni.

Deset let koraka civilizirani svet, včasih vedoma, včasih nevedoma, proti srečnemu cilju, ki ga je Immanuel tako jasno imel pred očmi in ga opisal. V Ligi narodov je naša doba našla izraziti svoj organ in v Locarnskih pogodbah so sile, ki so jih podpisale, napravile visoki in plemeniti sklep, da bodo svoje mednarodne spore poravnale mirnim putem, brez ozira na to, da li bi bili ti spori starejšega ali novega izvora. In slednjič se je svet v pariškem paktu odpovedal vojni kot orodju mednarodne politike, one politike, o kateri je dejal Clausewitz, da bije bitke, mesto da bi pošiljala diplomatske note. Od sedaj naprej pa velja načelo, pisati note in se v konferencah medsebojno posvetovati, a prenehati z bitkami in oboroževanjem. Sedaj gre za to, da se vse sile in napor, pa tudi neizmerni izdatki, za oboroževanje in vojevanje uporabljajo za pomnoženo zadovoljstvo in rastočo srečo velikih množic vseh narodov. Boljše šole in vzgojni sistemi, boljši življenjski pogoji za delavca, višja plača za nastavljenca, boljše čuvanje narodnega zdravja, boljši stanovanjski pogoji za množice naroda, boljše ceste in druga prometna sredstva, boljše knjižnice in muzeji, skratka, povsod višja življenska stopnja. Svet je dovolj bogat za vse to, če drži svojo dano besedo, da je preklel vojno kot orodje narodne politike. Ta moralna obveza je tako močna, da je nič ne more ovreči.

Svet dvajsetega stoletja stoji pred preobilico problemov, kojih rešitev v najvišji meri obtežuje človeštvo. Gre za čisto človeške probleme, za splošno gospodarske, industrijske in finančne probleme, za politične in verske probleme. Nikoli ni mogoče dovolj naglasiti, da se ti problemi nikdar ne bodo dali rešiti s sovraštvom, s preprirom ali s silo. Na enega izmed teh načinov se dajo morda potlačiti, toda nikoli rešiti. Ako naj se rešijo, se mora to zgoditi le v duhu prijateljske zveze in skupnega posvetovanja, s končnim sklepom, da se bo ugodilo pravici in pustilo prosto pot človeški svobodi. To so namreč resnični in trajni temelji miru. Nikoli naj se ne bi pozabilo, da mir nikakor ni ideal sam na sebi. Mir je stanje, ki prinese, ako se uresniči, ideal seboj. Ideal sam na sebi pa je človeška svoboda, in pošteno vodstvo urejene človeške družbe. Na tej podlagi je trajni mir le naravna posledica. Brez nje ni miru, temveč obstoja le vlada nasilja, dokler se svoboda in pravica pri iskanju miru njej ne upreta. Treba je obdržati v vidiku te temeljne resnice. Sedaj iščemo neposredno svobodo in pravico in to se pravi, da moramo biti pripravljeni, odkrito se lotiti vsakega vprašanja, ki bi se stavilo kjerkoli na svet v zadevi teh velikih načel in ciljev. Skušati moramo takšna vprašanja odločiti pošteno in pravično, da iz tega ne bi sledilo kakšno človeško nezadovoljstvo in da bi temelji miru postali čim krepkejši.

Mnogo pojavov je na svetu, za katere moramo biti pripravljeni, da jim zremo odkrito v oči. V prvi vrsti je morda več kot jasno dejstvo, da se gotovo ne nahajajo vse organizirane skupine človeštva na istih stopnjah sposobnosti za samovlado in mednarodno odgovornost. Blaznost prve vrste bi bila, na podlagi teoretske vizije o enakosti vseh ljudi vsiliti takšnemu narodu iste politične in

socialne institucije, ki so primerne in zadovoljive za daleko bolj napredne in bolj disciplinirane narode. Treba je s takimi narodi, ne da bi bili sami na tem krivi, ravnati kot z varovanci naprednejših in bolj discipliniranih narodov. To pa pod nobenimi okolnostmi ne pomeni, naj se izkoriščajo in naj se z njimi ravna kot z vpreženo živino, temveč so oni otroci v šoli politične in socialne uvidevnosti. Teorija mandatov, ki jo je izdelala Liga narodov, je vseskozi zdrava in uporabljiva, in če je ne bodo na pretesen način razlagali in uporabljali, bo skozi več rodov pomagala manj naprednim narodom priti naprej in se dvigati vedno više na lestvi politične in socialne organizacije.

Nikaor se pa ne sme smatrati, da so vse danes obstoječe zemljepisne, politične, narodnostne, verske in gospodarske ureditve končno veljavne. Vsaka posamezna je čisto po pravici primeren predmet za mirno preiščevanje in globlji študij, in če obstojajo sredstva in pota, da bi se pravica bolje izvajala in svoboda pospeševala, potem naj se ta pota iščejo in najdejo. Pri starejših narodih zapadne Evrope je nacionalni gradbeni proces končan, v vzhodni in jugovzhodni Evropi pa brezdvomno obstojajo mejna vprašanja in druga vprašanja razlikovanja, kojih študij je treba ob tej uri zopet povzeti. Razen tega gre tudi za probleme narodnega ponosa in posebno za problem narodnih manjšin, ki so se potopile v večinah tujega roda in tujega jezika, ali pa so vsaj od njega obdane. Obstojajo pa tudi problemi verskega spora in zgodovinske narodnostne ljubosumnosti in protizakonitosti, ki jih je treba odstraniti v teku let s potrpežljivostjo, odkritostjo in pravicoljubnostjo. Nič ni končno veljavno urejeno, dokler ni pravično urejeno. Naloga, ki jo ima svet pred seboj, je, da se zasiguramo proti poskusu, da bi zadeve uredili s pritiskom, nasiljem ali z vojno. Urediti jih je treba s študijem, pregovarjanjem in skupnim posvetovanjem. Vse te sile pa spadajo med one netehljive moči, med ona imponderabilia, ki vladajo svet.

Na mesto dosedanjega sumničenja, ustrahovanja in nasilja med narodi se že vpostavljajo institucije, ki bodo urejevale njih medsebojne odnose. To bodo institucije troje vrst in vsaka bo imela moralen temelj in moralno podlago.

Prva od njih je institucija umstvenega mednarodnega prepojevanja, mednarodnih stikov in mednarodne zveze. Na tem polju se je dosegel že velik napredek. Veda je mednarodna, pa tudi slovnstvo postaja, čeprav govori v narodnem jeziku, vedno bolj mednarodno. Tako na primer Shakespearea nikjer ne čitajo v širših krogih, ga ne razumevajo nikjer globlje in ga ne predstavljajo na odru nikjer učinkoviteje kot v Nemčiji. Jezik Goetheja je nemški, toda njegove ideje pozna vesoljni svet. In naj je godba odeta v rusko, poljsko ali skandinavsko, nemško ali francosko, italijansko, špansko ali angleško odelo, se nje čar in moč ne zaustavljata na mejah naroda, iz katerega izvira. Pri vseh razlikah se umstveno in estetsko bogastvo in plodovitost le tem bolj pomnožujeta z močjo onega, kar jima je skupno. In ta moč je zopet imponderabile.

Druga vrsta institucij so vse one pravne in polpravne institucije, ki so bile vpostavljene za to, da se nasprotja med narodi uredi mirnim in pravičnim potom. Ako nas cinik vpraša: »Kje je nadomestilo za oboroženo silo?«, mu pokažemo na Ligo narodov, na Mednarodni sodni dvor in na Stalno razsodišče, a pokažemo nanje ne samo v zaupanju na bodočnost, temveč s ponosom na to, kar se je tam že doseglo.

Tretja vrsta institucij je pa gospodarske narave. Tu se pa pokaže veliki pomen federativnega načela in tu pač lahko dobro služi Evropi izkustvo Zedinjenih držav Severne Amerike. Njih mogočni gospodarski razvoj in ogromno naraščanje njih ljudskega premoženja v dobi zadnjih dveh generacij temelji predvsem na tem, da med posameznimi državami Zedinjenih držav ne obstojajo nobene carinske ovire in da torej lahko svobodno vse trgujejo med seboj. Če tega ne bi bilo, bi bilo prebivalstvo Zedinjenih držav danes gospodarsko daleč zaostalo in razmeroma celo obubožano.

Kako stoji z Evropo? Ali še vedno ni prišel čas, da napravi veliki korak naprej in podere carinske zidove? Sreča je, da so konstruktivni politiki Evrope usmerili svoje misli na rešitev tega problema. Globoko in iskreno obžalovani dr. Stresemann je imel smisel za to in je bil pripravljen, da koraka kot vodnik na potu k temu novemu cilju. Pa tudi Briand v Franciji in Masaryk in Beneš v Češkoslovaški in marsikateri drugi državnik enake dalekovidnosti so istega duha prežeti. Ne more dolgo trajati, da dospemo do tega lepega ideala, ki pomeni gospodarsko prospevanje evropskih narodov. In ta ideal je zopet eno onih imponderabilij, ki vladajo svet.

Na dva načina lahko vsak narod načne vprašanja, ki tangirajo njegov narodni ponos in narodne interese. Prvi način je v duhu zaupanja in dobrohotnosti, drugi pa v duhu ljubosumnosti, sumničjenja in strahu. Oba načina sta v globljem smislu imponderabilia, a med njima gre pot boja za svetovno vlado, za srce in kri človeštva. Današnji svet stoji na razpotju in se mora hitro odločiti, proti kateremu obeh imponderabilij se bo usmeril.

Dr. P. V. B.

Goethejeva »napaka«.

Fr. Štupar.

Grau, teurer Freund, ist alle Theorie,
Doch grün ist des Lebens goldener Baum.
Goethe.

Kakega pol stoletja bo, odkar nam je v gimnaziji profesor za slovenščino tolmačil lepoto pesniškega jezika. Govoreč o podobah, nam je za zgled, da se tudi velikemu pesniku ne posreči vsaka podoba, navedel »zeleno zlato« iz zgoraj navedenih Goethejevih stihov.

Te sodbe si pa ni naredil naš profesor sam, ampak jo je povzel iz Stritarjevih »Kritičnih pisem«, ki jih je bil ta — kakor je ob sklepu sam zapisal — zvršil v Vöslavu 16. majnika 1868. Stritar — sam pesnik in pisatelj — je bil tako močna in vplivna osebnost, da je bil svoj čas vodnik v leposlovju in so zato njegovi nazori našli pot tudi v šole.

To sodbo je Stritar izrekel ob presojanju Koseskega, katerega pretirano proslavljanje je hotel priversti na pravo mero. Ta del »Kritičnih pisem« se je zdel Stritarju tako važen, da ga je dal v »Zbranih spisih« dvakrat natisniti: v V. zvezku na str. 43.—59. in v VII. zvezku na str. 254.—270. Grajaoč Koseskega neprimerne podobe, pravi (Z. S. VII. 266.): »Če pisavec rabi podobo, mora biti prvič karakteristična, da nam bolje, krepkeje ne samo za um, ampak tudi za oči izrazuje misel, kakor navadna beseda; če nima te glavne lastnosti, je le fraza; drugič pa, in to je ravno tako imenitno, mora pisavec *ostati* pri podobi, ki jo je izvolil, in tako jo razpeljati, da se da naslikati, da jo vidi bravec živo, jasno pred očmi. Da pa more to pisavec, mora jo sam prej v duhu videti tako, kakor bi jo hotel naslikati z barvami — potem se bo vse zlagalo in vezalo — »denique sit quidvis simplex dumtaxat et unum«. Potem ne bo prisiljeno bravčevo oko, ali recimo: bravčeva domišljija nemirno in nazadnje nevoljno tavati semtertja, kakor Noetov golobček, ki ni vedel, kje bi si počil. — Po tem načelu bi se moral grajati tudi znani izrek Goethejev: Prijatelj, *siva* vsa je teorija — *Zeleno-zlato* je drevo življenja. Zagovarjanje, češ, da beseda zlat ni več »tropus«, da je že popolnoma izgubila prvotni pomen, meni vsaj ne zadoštuje; po moji misli je Goethe humoristično te dve besedi kakor kak oksymoron nasproti postavil — saj jih govori — Mefisto. To je pa tudi edina meni znana napaka v pravih pesnikih.«

Ali je to res napaka? Ali nimata zlato in zelena barva nič skupnega? Odgovor dobimo v prirodoznanstvu, ki nas uči, da v tenke lističe raztanjeno zlato

zeleno proseva. Ali ne more pesnik v drevesnih listih videti zeleno prosevajočih zlatih raztanjin? Tudi raztaljeno zlato žari zeleno. In končno si predočimo še tele rudnine:

Chrysolith (iz: chrysós = zlato + lithos = kamen) je silvin, bistveno magnezijški silikat, *olivno zelen*.

Chrysoprás (chrysós + prásis = prodaja) je *zelen* kremenjak (kalcedon).

Chrysotíl (chrysós + tills = pulim, mršim) je azbestast serpentín *zelenkaste barve* = vodnat magnezijški silikat.

Chrysoberýl (chrysós + béryllos = dragi kamen) je *zelenkastobel* do *smaragdnozelen* beriljski aluminat.

Chrysopál (smaragdni opal) je neuglačen *zelen* kremenjak.

Vse te rudnine imajo v imenu zlato (chrysós), v snovi pa nobena, a vse so — *zelen*e. Zlato in zelena barva si torej nista tako tuja ali celo nasprotna, kakor meni Stritar, in namišljena Goethejeva napaka se pod vplivom teh razmišljanj celó izpremeni v prav lepo podobo. Če bi se bil profesor jezikoslovec posvetoval s tovarišem prirodoznancem, preden je zapisal svojo sodbo, bi je morda ne bil zapisal.

Kaj pa Goethe? Ali je to podobo zapisal zavedno ali jo je pogodil le slučajno? Znano je, da je bil Goethe velik prijatelj in poznavalec prirode. Že na vseučilišču v Strassburgu se je razen s pravnimi nauki bavil tudi s prirodoznanstvom, pozneje, v Weimarju, se je pa temeljito pečal s to vedo, zato je verjetno domnevanje, da je Goethe izbral to podobo namenoma in premišljeno. — Preneseni pomen zlatega življenskega drevesa pustimo tu v nemar.

Izobrazba naroda

Določbe o ustanavljanju in učnih načrtih javnih gospodinjskih šol.

Anica Lebarjeva.

(Dalje.)

1. **Naloga:** Gospodinjska šola naj pripravlja žensko mladino za naloge gospodinj in matere in naj jo vzgaja za delavne, močne in značajne, duševno in telesno delavne člane naroda, ki so si svesti svoje odgovornosti napram ožji in širši narodni skupnosti.

2. **Pogoji za sprejem in razdelitev.** Gotove šolske izobrazbe pri sprejemu ni zahtevati. Pri zadostnem številu gojenk je stvoriti razrede s približno enako izobrazbo gojenk.

3. **Število gojenk.** Pri praktičnih predmetih ne sme število učenk enega razreda znašati več kot 20; pri teoretičnih predmetih pa se lahko združita dva taka razreda.

4. **Obseg in razdelitev pouka.** Učni čas obsega praviloma dve polletji, s 30 tedenskimi učnimi urami v 40 tednih, torej skupno 40 krat 30 je 1200 učnimi urami. — Število tedenskih ur se sme znižati največ do 20, torej bi znašalo skupno 40 krat 20 je 800 učnih ur. — Za razdelitev počitnic so merodajne krajevne razmere.

5. **Učni predmeti:** Pouk mora obsegati nastopne predmete: življenje in stanoslovje, družboslovje, gospodinjstvo. Materinski jezik. Kuhanje v zvezi z živilo- in hraniloznanstvom ter gospodinjsko knjigovodstvo. Hišno in gospodinjsko delo, pranje in likanje. Ročno delo in risanje. Zdravstvo, nega dojenčka, strežba bolnikov.

Pouk se glede krajevnih razmer lahko razširi tudi še na:

- a) vrtnarstvo in nego cvetic;
- b) vzgojeslovje in delo v otroškem vrtcu;
- c) uvod v socialno delo s praktičnim udejstvovanjem;
- d) telovadba, igre in petje.

Učni predmeti prvega polletja naj se zaokrožijo v enoto, četudi se v drugem polletju nadaljujejo.

6. **Posebne učne možnosti:** Ustanavljanje razredov za nadaljnji pouk v praktičnih predmetih (kuhanju, pranju, likanju, izdelovanju perila, šivanju in drugem ročnem delu) je zelo želeto in priporočiti.

Nadarjenim gojenkam, ki nimajo zaokrožene izobrazbe, je nuditi možnost za to izobrazbo.

7. **Vzdrževanje šole in učnih moči:** Ustanovitelj oz. lastnik šole mora dokazati, da razpolaga s potrebnimi sredstvi, prostori, učili in izobraženim učnim osebjem, za kar je treba uradnega priznanja.

8. **Pravice absolventinj:** Absolventinje gospodinjske šole imajo pravico do vstopa v seminar za izobrazbo gospodinjskih učiteljic, učiteljic ženskih ročnih del, ali za druge tehnične učiteljice, ali pa je smatrati ta pouk za predizobrazbo za razne sestrške poklice (občinska, okrožna, skrbstvena sestra).

Kmetijsko gospodinjska izobrazba gospodinjskih učiteljic.

Izobrazba učiteljice za kmetijsko-gospodinjske šole, ki temelji na licealni izobrazbi, obsega:

1. Dvoletno praktično učno dobo v priznanih vzornih kmetijskih gospodinjstvih oz. gospodarstvih, ki jih prizna in diplomira kmetijska zbornica. To učno dobo je prestati pred vstopom v seminar in jo zaključiti z izpitom pri kmetijski zbornici.

2. Dvoletno strokovno in pedagoško izobrazbo na seminariju za to določene gospodinjske šole, ki se zaključijo z državnim izpitom.

3. Enoletno praktično pedagoško in socialno izobrazbo (tako zvano učno poskusno leto) na gospodinjski strokovni šoli.

Opomba: Po prestani petletni izobrazbi ima pravico potegovati se za mesto učiteljice na kmetijsko-gospodinjskih šolah, na potujočih gospodinjskih tečajih, na dekliških razredih kmetijskih šol in podobnih zavodih. (Dalje.)

Dekliške kmetijske šole.

Kmetske zbornice za posamezne dežele in pokrajine v Nemčiji, ki vzdržujejo kmetijske-gospodarske, gozdarske, vrtnarske, viničarske i. dr. šole, so že pred vojno razmišljale, kako bi omogočile tudi kmetskemu ženstvu enako izobrazbo, kakršne so bili že dolgo let deležni kmetski sinovi. Poskušali so na nekaterih kmetijskih šolah za mladeniče s paralelnimi razredi za kmetijska dekleta, kar se pa ni obneslo. Po vojni pa so poleg raznih možnosti za kmetijsko-gospodinjsko izobrazbo odprte kmetskimi dekletom tudi dekliške kmetsko-gospodinjske šole. (Imena za to so zelo različna, kakor pač kmetske zbornice določijo glede učnega načrta, ki tudi ni enoten za vso Nemčijo, n. pr. Landwirtschaftliche Schule — Mädchenabteilung, Mädchenparallelklassen, Töchterlehrgang, Landwirtschaftliche Mädchenklassen in podobno.) Pouk obsega dva semestra in traja krajevnim razmeram primerno ali od 1. oktobra do 1. marca ali od 1. novembra do 1. aprila dve leti zaporedoma. Zato je za celotno izobrazbo neobhodno potrebno, da dekleta obiskujejo oba semestra, ker je tudi učna snov tako razdeljena. Merodajno je pri tem dejstvo, da ženi poleg gospodinjskega dela pripada tudi vzgoja otrok in važen vpliv na družinsko in gospodarsko življenje.

Učni načrt za pouk na dekliških kmetijskih šolah je bil sestavljen glede na bodoče naloge kmetske žene in glede na množino znanja, ki ga prineso

dekleta iz osnovne šole in domače hiše. Osnovna razdelitev je tridelna: na predmete splošne izobrazbe, na gospodinjske predmete in kmetijsko-gospodarske predmete. (Nastopni načrt je po 4 letni rabi praktično utemeljen in preizkušen od kmetske zbornice za vladni okraj Wiesbaden.)

I. Predmeti za splošno izobrazbo.

1. Materinščina 2 uri; 2. Kmetijsko-gospodinjsko računstvo 2 uri; 3. Državlanski pouk 2 uri; 4. Zdravstvo in strežba bolnikov 2 uri (na teden 8 ur).

II. Gospodinjski predmeti.

1. Gospodinjstvo, 2. živiloznanstvo, 3. ročno delo, 4. priprava jedi, 5. spravlanje in konzerviranje živil, 6. pranje in likanje (na teden 21 ur).

III. Kmetijski predmeti.

1. Živinoreja 3 ure, 2. mlekarstvo 2 uri, 3. vrtnarstvo 2 uri (na teden 7 ur). Skupni pouk znaša na teden 36 ur.

Razdelitev učne snovi.

I. Predmeti za splošno izobrazbo.

1. **Materinščina:** Blagostanje, nega domačnosti, skrb za mladino na deželi. Uradna javna skrb za imenovane panoge, cerkvene naprave v tej smeri in ženska društva. Domača in šolska vzgoja, skrbstvena vzgoja, skrb za sirote, varuštvo, mladinsko gibanje. Čitanje in razlaga čtiva iz domoznanstva, poklicnega življenja, dobrotelosti; najvažnejše iz literature. Kratki nareki v raznih smereh pravopisja. Pouk najpotrebnejšega iz slovnice in pravopisja, da se gojenke utrde v pravilnem ustnem in pismenem izražanju. Spisje iz vzete snovi, popisi, poročila, deloma v obliki pisem. Poslovno spisje: Naročila, poštno vrednotnice, listine, z vsemi pripadajočimi zakonitimi predpisi.

2. **Gosp. računstvo:** Vaje v gospodinjskem in gospodarskem računstvu, ki pridejo pri gospodinjstvu največkrat v poštev. Vaje naj se naslanjajo na učno snov iz drugih predmetov. Ponavljanje in utrjevanje šolskega računstva po potrebi. Mere, uteži, novci. Najvažnejši obračuni ploskev in telesnin. Za gospodinjstvo najpotrebnejša vprašanja iz gospodinjskega obrata. Zveza gospodinjskega in gospodarskega obrata. Razgovor o raznih napravah za štednjo časa v gospodinjstvu, da ostane tem več časa za delo v hlevu, na vrtu in na polju. Gospodinji pripadajoče delo iz kmetskega gospodarstva in njegov pomen za zvišanje dohodkov v gospodinjstvu in izkoriščanje vseh naprav za dosego tem večje rentabilnosti. Pomen gospodinjskega knjigovodstva za vse panoge kmetskega gospodinjstva.

Učenke vodijo svojo konto knjigo, v katero vpisujejo na eno stran prinešena živila po dnevnih cenah, na drugo stran pa obede, prav tako po dnevnih cenah. Vsakih osem ali 14 dni obračunajo: pri tem se pokaže, ako ima učenka še kaj plačati, ali je njeno plačilo v blagu še za nadaljnji čas. Ta način se je prav dobro obnesel. (Tudi bivša Orliška Zveza je imela v svojih tečajih ta način obračunavanja.)

3. **Državlanski pouk:** Državoznanstvo. Država in njene ustanove. Občina. Srez. Pokrajina. Organizacija teh edinic. Kako nam koristijo in kaj od nas zahtevajo. Državna zakonodaja. — Pravo. Za kmetijstvo najvažnejša pravna določila. Pravosodje. Sodišče, sodna uprava, delokrog. Državno pravdnništvo. Advokat, notar. — Socialna zakonodaja. Razne vrste zavarovanja. Varstveno sodišče. Delavsko sodišče. Socialne dolžnosti državljanov.

4. **Zdravstvo in strežba bolnikov.** Najvažnejše o sestavi človeškega telesa. Ta pouk se vrši ob roki anatomskih tabel. Organi gibanja in občutja. Organi prebave. Prebavni proces. Organi krvnega obtoka, izločevanja in dihanja.

Splošni pogoj za zdravje. Vzgoja, vzreja, prehrana, nega telesa. Vsakdanje življenje in opravilo. Občevanje z ljudmi. Nalezljive bolezni. Snaga telesa. Nega kože, las, zob, nohtov in čutnic. Mrzle in tople kopeli. — Strežba bolnikov. Glavne zahteve za strežbo bolnikov. Bolniška soba. Bolniška postelja. Bolniško perilo. Bolniško posodje. Splošna uporabljiva sredstva. Mazila utiranje, mrzli, topli in vroči obkladki, potenje. Uvaževanje zdravniških določil. Poročila zdravniku o poteku bolezni. Bolniška hrana, primerna, lahko prebavljiva jedila za bolnika, pijače za bolnike. Bolniška hrana za vročične bolnike. Nega okrevajočih. Prva pomoč pri nezgodah. Rane. Razkužitelna sredstva. Praktična vaja obvezovanja. — Nega dojenčka, posteljica. Obleka. Telesna nega. Naravna in umetna prehrana. Otroške bolezni, duševni razvoj dojenčka, nega in prehrana malega otroka.

II. Gospodinjski predmeti.

1. **Gospodinjstvo.** Pomen gospodinjskega poklica. Lastnosti in dolžnosti. Dnevni in tedenski red. Higijena stanovanja, praktična razdelitev, udobnost in okras stanovanja. Varstvo stanovanja z vsakdanjim, tedenskim in glavnim snaženjem. Izredni slučajji v gospodinjstvu: popravila, obiski, bolezni. Kurjava in razsvetljava. Obleka in perilo. Pranje in likanje. Pralna sredstva. Pralne metode. Likanje. Odstranjevanje madežev iz perila in obleke. — Pripravljanje mize za razne prilike. Krašenje, serviranje, pravila lepega vedenja pri mizi in jedi, zdravstvena pravila k jedi. — Vodstvo gospodinjstva. Temelji urejenega gospodinjstva. Marljivost, delavnost, varčnost, red in enakomernost pri delu, snaga. Nakupovanje in vrednost takojšnjega plačila. Potreba posebne gospodinjske blagajne in gospodinjskih knjig (zapiskov). Proračun ali gospodinjski načrt. Razdelitev dela na teden, mesec, leto. Posli in ravnanje z njimi.

2. **Hraniloznanstvo.** Kemične sestavine človeškega telesa. Glavni sestavni deli živalske in rastlinske hrane (voda, mineralije, beljakovina, tolšča, skrobove snovi). Na beljakovini bogata hranila. Mleko, sir, meso, ribe, jajca, stročnice, orehi, gobe. Na tolšči bogata hranila: maslo, mast, slanina, loj, Palmin, Ceres, Kunerol, razna olja. Na škrobovini bogata hranila: krompir, kruh, ržena, pšenična, ovsena, ječmenova, koruzna in ajdova moka, riž, kaša, zdrob, sašo itd. Na mineralnih solih bogata hranila: vse vrste sadja, vse listnato in gomoljato sočivje. Sol in njen pomen v prehrani. Sestava in vsebina vsakdanje hrane glede na beljakovino, tolščo, škrobovino, kakor je to treba za razno starost, spol, zdravstveno stanje in način dela. Pospeševanje prebave in okusa z dobro pripravo jedi. Pomen izpremembe v vsakdanji hrani.

3. **Ročno delo.** Pletenje na roko in stroj (primerjava), podpletanje, vpletanje pet in oprstja, mašenje nogavic, šivalni stroj in njegova uporaba za šivanje novega in starega. Krpanje in mašenje perila in obleke. Prikrojevanje in šivanje hišnega in telesnega perila. Šivanje obleke. Okrasno perilo in umetna ročna dela le omejeno in le na posebno in upravičeno željo.

4. **Priprave jedil.** Pouk v kuhanju se mora strogo držati preprostih kmetskih razmer, pri čemer se seveda ne sme prezreti napredek v industriji hranil, v kolikor je tudi za deželo poraben. Priprava mesnih jedil. Pomen mesa za prehrano. Priprava kuhanega, pečenega, dušenega, ocvrtega mesa. Mesne juhe. Poraba in priprava mesa za bolniško hrano. Nasoljena in prekajena svinjina. Zaklanje in snaženje kuretine. Znane ribe in njihova priprava. Priprava stročnic za kuho. Stročnice kot samostojne jedi in kot prikuhe. Vrsta in hranilna vrednost zelenjadi. Razne solate. Priprava sadja. Priprava gob. Priprava močnatih jedi. Priprava mlečnih in jajčnih jedi. Koristna poraba jedilnih ostankov. Začimbe in pokrepčila, domače in tuje. Peka kruha, potic, šarkljev, štrukljev, spravljanje kruha. Pripravljanje finega peciva, za kar pa se ne sme porabiti več časa, kot za drugo kuhanje (po potrebi naj se priredi za to poseben tečaj).

5. Spravljanje in konserviranje hranil. Za spravljanje in vkuhanje sadja je zelo primeren poseben tečaj ob času dozorenja, ki o vsem tem temeljito pouči. — Vzrok zakaj se živila pokvarijo: bakterije. Gniloba, plesnoba, kisanje, vrenje, spravljanje jestvin. Konserviranje sočivja v kozarcih. Vkuhanje sadja: splošna pravila, potrebni dodatki za uničenje bakterij, sladkor, rum, kis, salicil in drugo. Razne metode vkuhanja. Priprava sadnih sirov in marmelad, in odcevkov. Priprava domačega kisa iz sadja. Sušenje sadja in sočivja. — Klanje prašičev in drobnice. Razdelitev zaklane živali, snaženje drobovja. Pripravljanje klobas, vrste, načini in shranjevanje. Soljenje in vkladanje mesa; sušenje v dimu in na zraku.

6. Pranje in likanje (glej pri gospodinjstvu).

III. Kmetijski predmeti.

1. Živinoreja. a) Perutninarstvo. Pomen in zahteve racionalnega perutninarstva. Pasma. Izbiranje za pleme. Valenje. Naravno in umetno. Čas, kraj, nega mladičev. Pomen gojitve rac in gosi. Pasma, krmljenje. Reja puranov in kapunov. Bolezni domače perutnine. Vzroki, nega, zdravljenje. Shranjevanje jajc (razni načini). Poraba perja. Perutninarske in jajčarske zadruge.

6) Prašičjereja. Pomen za kmetijski dom. Zahteve, dobra pasma, zmogljive in zdrave živali, primerno krmljenje, skrb za zdravo bivališče, izbira za pleme. Ravnanje s pujski, bolezni.

e) Govedoreja. Najpogostejše pasme. Skrb za živino in pravilno krmljenje. Izbira za pleme. Kako je ravnati s teletom. Suho krmljenje in paša. Planšarstvo. Bolezni govedu. Koristi. Kozje- in ovčjereja. Briga, stan, krma, pasme. Poraba mleka in sira.

2. Mlekarstvo. Mleko: postanek, pridobivanje, sestava. Lastnosti mleka. Pomen bakterij v mlekarstvu. Molža. Posoda. Kako ravnamo z mlekom. Mlečna shramba. Razne vrste posnemanja. Pridobivanje surovega masla (razni načini). Izdelovanje sira raznih vrst. Pomen mlekarn in mlekarskih zadrug.

3. Vrtnarstvo. Pomen vrta za kmetijski dom in kmetško gospodinjstvo. Razdelitev vrta. Vrtno orodje. Vrste gnojenja. Razni načini obdelave. Semena. Topla greda. Setev in sajenje, način. Ekonomska poraba prostora. Delo na vrtu: pletev, okopavanje, osipavanje, zalivanje. Vrtno rastline: zelenjad, cvetlice. Jagodiče, sadno grmičje, sovražniki našega vrta.

Celotni pouk, ki ga predpisuje učni načrt, je urejen tako, da odgovarja potrebam in zahtevam gospodinjstva na malih kmetijah in je temu primerno izbrana tudi učna snov. Pri tem odpadejo vsi teoretični nauki, to je zgolj šolski pouk, v kolikor niso neobhodno potrebni za razumevanje praktičnega pouka. Tako n. pr. pri pouku iz materinščine odpade sistematičen pouk v slovnici in pravopisju, ampak se na podlagi sodobnih, socialnih razmer domačega kraja porazgovori vse potrebno. Pri tem se seveda v spominu marsikaj osveži.

Razdelitev učne snovi na posamezni dan se uredi tako, da je pouk celotnega gospodinjškega, teoretičnega in praktičnega v dopoldanskih urah, pouk iz predmetov splošne izobrazbe, kmetijskih predmetov pa popoldne. Pri gospodinjškem delu so učenke razdeljene v dve skupini, od katerih vsaktera menjaje en teden vrši kuhinjske posle, druga pa hišna, t. j. praktična dela.

V teku let se je uveljavil nastopni vsakdanji delovni načrt:

8—9 teoretični pouk v gospodinjstvu in živiloznanstvu;

9—9½ razgovor o jedilnem listu;

9½—12 prva skupina kuhanje — druga skupina praktično gospodinjstvo delo;

12—12½ skupno kosilo;

12½—1 pomivanje in pospravljanje kuhinje in delavnice;

1—4 teoretični pouk iz predmetov splošne izobrazbe in kmetijstva.

Da se gospodinjski pouk, t. j. kuhanje in ročno delo uspešneje vrši, je bila potrebna ta razdelitev: ker je 24 gojenk, jih tvori 12 kuhinjsko, 12 pa šivalno skupino. V vsaki skupini so štiri oddelki po tri dekleta, tako nastane osem družin. Ker pa le štiri družine delajo v kuhinji, mora vsaka izmed njih oskrbeti za eno družino iz delavnice skupno kosilo.

Pogoji za sprejem so: Starost 16 let, najmanj že dve leti v kmetiskem delu. Šolnina 50 R. M. na pol leta in poravnava stroškov za prehrano. To do skoraj 90% lahko store z živili, ki jih prineso z doma.

Načrt za trimesečni ljudskovisokošolski tečaj.

Učenke vodijo svojo konto-knjigo, v katero vpisujejo na eno stran prinesena živila po dnevnikih cenah, na drugo stran pa obede, prav tako po dnevnikih cenah. Vsakih osem ali štirinajst dni obračunajo; pri tem se pokaže, ako ima učenka še kaj plačati ali je njeno plačilo v blagu še za nadaljnji čas. Ta način se je prav dobro obnesel (tudi bivša Slovenska orliška zveza je imela v svojih tečajih ta način obračunavanja).

Fantovske kmetijske šole.

Vse te šole delajo po normalnem učnem načrtu, ki je tako razdeljen, da obsega učno snov za dve zimi (dva semestra) in sicer pride na prvo polletje celotni kmetijski pouk in nauk o rastlinstvu, na drugo polletje pa nauk o živinoreji in nauki o ekonomskem kmetiskem obratu.

I. Zima.

Temeljni predmeti.

1. Materinščina. Državoznanstvo. Občina, okraj, oblast, država. Spisje, nareki, poslovno spisje v zvezi s poznavanjem zakonov in odredb. Kmetijstvo, posebno rastlinstvo (4 ure).

2. Računstvo: Gospodarski računi z ozirom na rastlinstvo. Računanje površine in telesnine (3 ure).

3. Kemija in fizika: Kemija rastlinskih hranil. Električna. Nauk o vremenu (5 ur).

II. Zima.

Temeljni predmeti.

1. Materinščina. Kmetijska zakonodaja. Sodišče. Spisje, nareki, poslovno spisje v zvezi z zakonodajo in kmetijstvom, posebno živinoreja in kmetijski obrat (4 ure).

2. Računstvo. Gospodarski računi s posebnim ozirom na živinorejo in kmetijski obrat (3 ure).

3. Kemija in fizika. Kemija živalskih hranil. Mehanika, optika, toplota (4 ure).

4. Zemljemerstvo. Merjenje polja, izdelovanje skic. Preproste vaje v niveliranju. Planiranje. Spoznavanje v zemljiški knjigi (2 uri).

Strokovni kmetijski pouk.

1. Rastlinstvo: Splošno o sestavi. Talna kultura, obdelava, gnojenje. Setev, obdelava, žetev, spravlanje. Sadjarstvo (8 ur).

Žito. Stročnice. Gomolke. Krma. Travništvo. Paša. Planšarstvo (8 ur).

2. Živinoreja: Zdravstvena nega konj in prašičev (2 uri).

Skupaj 30 ur.

Strokovni kmetijski pouk.

1. Živinoreja. Zdravstvena nega govedi in drobnice (2 uri).

Krmljenje in molža (3 ure).

Priprava za pleme: konj, krav, prašičev, ovac, koz, perutnine (5 ur).

2. Kmetijski obrat. Ureditev in uspešno vodstvo obratov na kmetiji (5 ur).

Kmetovalčevo knjigovodstvo (dve Skupaj 30 ur).

Učna snov v obeh semestrih naj se obravnava tako, da nudi v vsakem semestru zaokroženo celoto.

I. Temeljni predmeti.

1. Materinščina: a) Državoznanstvo. Država in njena razdelitev. Občina, okraj, oblast. Ureditev in uprava teh edinic. Kaj nam koristijo in kaj od nas zahtevajo. Ustava.

b) Pravo. Najvažnejše kmeta se tiče zakonite določbe. Pravoznanstvo. Sodišče, njega ureditev in delokrog. Državno pravdnništvo. Notar, državni pravdnik, advokat. Pristojnost sodiških procesov.

Vaje v materinščini, pismeno ob roki narekov in spisov. Dopolnjevanje pravo-pisja. Vaje v materinščini ustno, v predavanjih. Čitanje iz zbranih odlomkov iz raznih panog kmetijskih strokovnih knjig in časopisov. Poslovno spise v zvezi z vsakokratnim poukom (kmetijski obrat, občevanje z uradi).

2. Računstvo. Vaje v kmetijskih računih, t. j. vaje in naloge, ki so potrebne v kmetem obratu. Izbira nalog v zvezi na pouk iz rastlinstva, živalstva in kmetijskega proizvodnje. Kupovanje in prodaja živine. Račun stroškov za zidavo hiše in gospodarskih poslopij. Živi in mrtvi inventar. Računi za zavarovanje, za davke. Denarni trg. Nalaganje denarja v hranilnico. Izposojevanje denarja v posojilnicah. Pogodbe. Meniže. Zadruga in združništvo. Računanje s celimi in desetinskimi števili ter ulomki. Mere, uteži, novci. Površina in telesnina teles.

3. Kemija: Raziskavanje v njivi se nahajajočih rudnin. Apnenec, apno, gorenje. Dušik in kisik ter zveze, ki pridejo v kmetijstvu v poštev. Kemična sestava naravnih in umetnih gnojil. Kemično raziskavanje najvažnejših krmil.

4. Fizika v zvezi s kemijo in kmetijskim poukom. Izbrani oddelki iz mehanike, nauka o toploti, in vremenskih zakonih, ki pridejo v kmetijstvu v poštev. Izbrani oddelki iz optike, akustike in nauka o elektriki.

5. Zemljemerstvo: Orodje za merjenje. Merjenje polja in travnikov. Račun velikosti in cene teh ploskev. Risanje preprostih načrtov. Vaje v nivo-liranju in planiranju.

II. Strokovni kmetijski pouk.

1. Rastlinstvo: a) Splošno poljedelstvo. Talna kultura, obdelava, gnojenje, setev, žetev, spravljanje (razni stroji). Najvažnejše talne sestavine in njih vrednost z ozirom na vlogo, hrano, zrak in toploto. Sredstva za ohranitev ali izboljšanje dobre talne kulture. Orodja za obdelavo polja, setev, okopavanje, žetev, za delo z rokami ali strojem. Gnojenje: Naravno in kemično gnojenje. Najvažnejša umetna gnojila z ozirom na talne sestavine posameznih krajev. Kmetijske zadruga in kmetijska društva.

b) Kmetijsko sadjarstvo. Neža, snaženje in gnojenje sadnega drevja. Sajenje, obrezovanje in cepljenje raznih sadnih vrst. Travništvo, neža in gnojenje travnikov. Odvajanje vlage in mahu ter travniških škodljivcev. Novišča.

Poljedelstvo. Najvažnejše poljske rastline z ozirom na tla, lego in setev prejšnjega leta. Pravila za obdelavo in izmenjavo poljskih rastlin. Rastlinske bolezni in rastlinski škodljivci. Tuje kulturne rastline.

2. Živinoreja. Zdravstvena neža domačih živali: govedi, prašičev, konj, ovac, koz. Hlev, krma, krmljenje. Molža. Priprava za plemo:

a) Živinoreja (odebelitev), razne bolezni in ravnanje z bolnimi domačimi živalmi;

b) Krma in krmljenje. Sestava krme z ozirom na sestavo živalskega telesa. Pravila za krmljenje z ozirom na vrsto, rabo in korist posamezne živali.

c) Govedoreja. Hlev. Telesna neža. Najvažnejše pasme. Uporaba govedi za delo. Izbira krav mlekarič. Izbira govedi za odebeljenje. Kupovanje in prodajanje govedi.

d) Mlekarstvo. Mleko in njegove lastnosti. Molža in uporaba mleka v domačem gospodarstvu in za prodajo.

e) Konjereja. Konjski hlev. Konjske pasme. Konj — delavec. Izbira za oplemenitev.

f) Prašičereja. Neža živali. Svinjski hlev. Izbira za pleme in odebeljenje. Neža mladičev. Prodaja prašičev.

g) Drobnica. Neža, hlev, pasme. Mleko, meso, koža, volna, prodaja drobnice.

h) Perutninarstvo. Najvažnejše o negi domače perutnine.

3. Kmetijski obrat: a) Ureditev in vodstvo kmetijskih obratov. Ta pouk se naslanja tesno na domače razmere posameznih gojencev in krajev, iz katerih prihajajo. Način izkoriščanja tal po razmerah dotičnih krajev. Razni sistemi obdelovanja polja s posebnim ozirom na najnovejše pridobitve.

Gospodarska poslopja. Kmetijski davki. Zavarovanje. Štednja. Določila. Javne uprave, glede kmetijskega obrata, živinoreje in poljedelstva. Stroji in orodje. Zavarovanje teh. Delavske moči. Domači posli, najemniki, zavarovanje delavcev. Denar in denarni trg, denarni promet, vlaganje denarja za daljšo ali krajšo dobo v hranilnice. Posojilnice. Življensko zavarovanje. Banke in bančni sistem. Prodajanje kmetijskih proizvodov. Uporaba kmetijskih surovin. Izbira kmetijskih sistemov obdelovanja polja, travnikov, gozdov. Priprava za kmetijski poklic, kmetijska društva, samostojnost kmeta. Najemnik in najemnica. Kmetijska zbornica.

b) Kmetovalčevo knjigovodstvo: Pomen. Sestava inventarja. Popolna preureditev kmetije z letno inventuro, proračun dohodkov, stroškov, dobička, zgube. Razne pomožne knjige za knjigovodstvo. Davčna in dohodninska napoved.

Pogoji za sprejem, šolanje in šolnine so isti, kakor na dekliških kmetijskih šolah.

Ob koncu takega dvosemesterskega šolanja polagajo vsi gojenci strokovne izpite, za katere veljajo posebne določbe. Za vse fantovske in dekliške kmetijske šole, ki jih vzdržujejo kmetijske zbornice, izdajo le-te šolski učni in hišni red, katerega se morajo vsi gojenci in gojenke strogo držati.

Po obisku vsakega semestra se izdajajo polletna izpričevala o obisku in uspehu, ob koncu drugega semestra pa glavno izpričevalo o obisku in absolviranju take kmetijske šole.

Učno osebje tako fantovskih, kakor dekliških šol izhaja izključno iz učiteljskih seminarjev za učiteljstvo kmetijskega pouka.

Vplivi življenjskih šolskih doživljanj.

Ivan Hribski.

Ne mislim na vsakdanje, monotone življenske dogodke, dasi tudi niso brez učinkov in vplivov na naše notranje, to je čustveno stanje in razpoloženje. Tudi vsakdanji življenjski dogodki oblikujejo naš značaj. V mislih pa imam predvsem one življenske dogodke, ki nam ostanejo v spominu do groba. Delim jih v dve skupini: v prijetne in neprijetne; oboji so nepozabljivi in kot taki izrednega pedagoškega pomena. Uvaževati bi jih morali mi učitelji, ki vzgajamo izročeno nam mladino, še prav posebno. Na žalost pa lahko ugotovimo, da se niti učitelji v splošnem ne zavedamo, da imajo ravno taki dogodki v prav mnogih slučajih usoden pomen za srečno bodočnost posameznikov. Zanimivemu pouku, prijetnim šolskim doživljanjem, ki so v posameznikih vzbudili veselje do učenja, se ima marsikdo zahvaliti za udobnost, čast in položaj, ki ga zavzema v življenju. Istotako je žalostna resnica, da so neprijetni šolski dogodki mnogim oženili in zatrli veselje do učenja ter jim s tem pokvarili življensko srečo in kajkrat celo značaj. Prav bi bilo, da bi mi učitelji zbrali vse take nepozabne šolske dogodke, kolikor jih pač ta ali oni še pomni, najsi so prijetni ali neprijetni, jih psihološko analizirali ter ugotovili, v kakšni meri so vsaj soodločevali v tem, kar smo v

življenju postali. Kdor pa bi se sramoval, izročiti jih javnosti, naj jih skuša vsaj sam zase premotriti in premisliti; ne bo mu v škodo, pač pa v sigurno korist njegovim učencem.

Le začni najprej sam, si ta ali oni morda misli ob teh vrsticah. Zato pa: Leta 87 so me mati poslali kar samega k vpisovanju v šolo. Tedanji učitelj me je ljubeznivo sprejel, podal mi celo roko ter pohvalil moj pogum, da si že prvič upam sam v šolo. To ga je veselilo in postavil me je v zgled drugim, ki so se boječe držali za krila svojih mater. Vesel sem tekel iz šole domov ter brž povedal materi, kaj sem doživel v šoli. Učiteljeva pohvala in pa čast, da mi je bil roko podal kar prvi dan, sta bila povod, da sem težko čakal drugega šolskega dne. Da, da! Lepa beseda lepo mesto najde, ali še lepše: En lep pogled srce odpre...

Pa so še morda učitelji, ki redkokdaj sežejo svojim učencem v roke. In toliko prilik imajo: ob vpisovanju otrok v šolo, ob izstopu iz šole, ob preselitvah, ob priselitvah, ob poznejših srečanjih v življenju itd., itd.

Nekaj let pozneje. Obhajali smo praznik sv. Rešnjega Telesa. Moj učitelj je bil pevovodja. Nikogar ni imel, ki bi mesto njega spremljal učence v procesiji. Izbere si mene — kot namestnika svojega. Kolika čast zame, spremljati toliko učencev pred očmi vse fare. Ker smo šli učenci najbolj spredaj, se mi je videlo, da prav za prav vodim vso faro jaz. Skrbno sem pazil, da procesije nismo pretrgali, kar se po kmetih tako rado dogaja. Pri tretji kapelici so mi bile deklice, ki so trosile cvetke, zašle nekoliko iz vrste, toda spravil sem jih bil kmalu nazaj v povorko. Ljudje so si pomežikovali, češ, kdo bi si mislil, da bo tako posnemal učitelja Majerčkov Janez. Meni se vidi prav ta dogodek tolikega vpliva name, da ga štejem med povode, da sem sploh postal učitelj. Nisem dal očetu in materi miru, četudi sem bil že absolutno enorazrednico, dokler me nista dala v ljubljanske mestne šole. Starši so sicer računali in želeli, da bi postal »gospod«, moja tiha želja pa je bila, postati učitelj. Tudi tale dogodek se mi vidi značilen. Nekoč nas je bilo prav malo v šoli. Videlo se je učitelju, da nima pravega veselja, učiti nas kaj novega. Takrat si te zadeve še nisem znal psihološko razlagati, sedaj pa vem, da je pouk ob premajhnem številu otrok naravnost pust. Velet je: Vsi drugi vzemite knjige na klop in prepisite X berilni sestavek, a ti, Hribski, pojdeš z mano na kor meh tlačit. Oj veselja! Jaz sem pritiskal, učitelj igral, da je odmevalo po prazni cerkvi. Ko bi jaz kdaj mogel biti učitelj in organist, mi je rojilo že tedaj bolj in bolj po glavi. Majhen dogodek in vendar nepozabljiv! Zdi se mi, da je tudi ta dogodek usmeril v meni težnje po učiteljskem poklicu. Ali mislite, da ne?... Pa »zlate bukve«! Teh ne pozabimo vsi, ki smo bili kdaj vpisani ob končanih šolskih letih.

Kako pa so učinkovali name neprijetni dogodki, naj pokažejo nastopni slučaji: S hribovske šole sem prišel v mestne, ko sem bil že trinajst let star. Radi neznanja nemščine, ki se je na enorazrednicah nismo učili, sem moral v tretji razred, v katerem se je tedaj pričlenjala poučevati nemščina. Ljubljanske »srajčke«, stare 8 do 9 let, so mi segale komaj do ramen, le ena izmed barabic ljubljanskih, ki je vsak razred ponavljala po nekaj let, mi je bil po velikosti enaka, po razumu in telesni moči pa je bila seveda daleč za menoj, kot vsi ostali součenčki. Mlad učitelj, začetnik, je odkazal sedež tej barabici poleg mene, bržkone le zato, da ga bom miril in krotil, kadar ne bo dal razredu miru in pa zato, ker so se ga drugi učenci bali. Ni bilo dolgo, že sva se sprijela kar med poukom. Še preden je učitelj videl, kaj imava v zadnji klopi, je bil barabec na tleh. Pritekel je učitelj k nama, in ko sem mu povedal, kako mi je hotel nagajati, ga je še sam kaznoval, mene pa je postavil za reditelja v razredu in izven razreda. Ob 10. uri sem že imel med glavnim odmorom službo zunaj na hodniku pri straniščnih vratih. Samo po šest naj bi jih spuščal na telesne potrebe. Pridrveli pa so abecedarčki, ki jih je poučeval gospod vodja.

česar so se zavedali in čutili. Vsi naenkrat so hoteli notri, kar sem jim seveda zabranil in se strogo držal učiteljevega povelja. Zagnali so se proti vodjevi pisarni zatožit me. Za hip je bil vodja že pri meni in zazvenelo mi je po ušesih še preden sem mogel ziniti besedo. Moj učitelj se je pred menoj sicer res opravičeval, da bo že on govoril z vodjo, toda 25 let mi je krivična klofuta zvenela po ušesih, t. j. 25 let se nisem mogel premagati, da bi bil častitljivega tovariša mogel pozdravljati, ko sva se kdaj srečala na cesti. Je pač resničen Gregorčičev verz: »En hud pogled — srce mrje, en trd izrek — srce se stre.« Kakšen učinek pa naj tedaj ima šele taka klofuta! Nagle in nepremišljene jeze, reši nas, o Gospod! Mnogi se za take nepremišljenosti tolažijo, da otroci hitro pozabijo in odpustijo, kar je hvala Bogu nekoliko res, ker drugače bi se nekaterim učiteljem nemara slaba godila v poznejšem življenju, ko otroci dorastejo v mladeniče in može. Že res! Občutek se ohladi, pozabi pa se ne!

Pa še dveh dogodkov, ki sta bolj nedolžna, ne morem pozabiti. Tedaj so v gimnaziji, ko še niso poznali novodobnih stremljenj po individualnih pisavah, v prvem razredu učili lepopisje. Jaz sem imel slab, neroden peresnik. Lastno-ročno delo! Kupljenega sem bil brzkone izgubil, za novega pa denarja nisem imel. Ko pride gospod profesor mimo mene, pade mu v oči moj ubogi peresnik. Vzame mi ga, pokaže vsem součencem ter jim naroči, naj poiščejo kje kak oklešček, ki bo meni služil za peresnik. To norčevanje sem v moji duši smatral za smešnejše revščine; bolelo me je. Spoštovanje do profesorja sem izgubil in še danes mi stopa ta dogodek v spomin, kadarkoli ga srečam. Pozdravim ga res, a odkrito priznam, da ne iz ljubezni ali radi posebnega spoštovanja, temveč radi gole mrzle formalne vljudnosti.

Z učiteljišča pa mi je nepozabljiv tale dogodek: Ob šolski deski sem stal in se mučil za žive in mrtve z razvijanjem neke geometrične formule. Ni šlo in ni šlo! Gospod profesor, namesto da bi mi priskočil na pomoč ter me poučil na primeren način, vzame notes, zapiše kljuko in še užali povrh: »Glejte ga fanta od fare, že oženil bi se rad, pa še te formule razviti ne zna.« Hahaha, je zasumelo po razredu. Osramočen sem se vrnil v klop. In kadar sem ga kdaj pozneje srečal, bi se mu najrajši ognil s poti. Šele, ko sem se res oženil, mi je odnehalo, ostalo pa mi bo v spominu do konca dni.

Naj zadostuje. Prijetni dogodki šolskega življenja so, kakor pravi Simon Gregorčič v pesmi: »Srce človeško sveta stvar.« »En solnčen soj in topel dan, iz tal izvabi cvet krasan!« Na neprijetne dogodke pa lahko obrnemo: »En črn oblak, en nočni mraz — in strt je cvet za večni čas.«

Verzi pričajo, da je bil Simon Gregorčič poznavalec človeške duše. Kaj pa mi, učitelji, smo ali nismo?... Neprijetni dogodki jasno govore, da še ne.

Naši mali izseljenci.

Alfonz Kopriva.

1.

Za vse Jugoslovane, posebej pa še za nas Slovence, je izseljeniško vprašanje eno izmed najbolj perečih. Razprave po znanstvenih mesečnikih ter večje in manjše beležke po dnevnih listih kažejo neprestano na tega uničujočega raka našega ljudskega življenja. Toda po uspehih sodeč — še vse premalo.

Ne le lačni kruha, marveč trpeči pomanjkanja one tople vezi ljubezni, vztrajne požrtvovalnosti, razumevanja domovine same do njihovega bednega položaja, dokler so še doma, prepričevalne besede, ki bi jih odvrčala od »bogate daljnje tuje zemlje, ki niso bogate zanje.« Ni te vezi doma, pa je tudi ni za vse one v tujini, saj niti natančno ne vemo, koliko in kateri naših ljudi so razkropljeni po svetu. (Kolednik, Moh. koled. 1930.)

Kje je torej globlji vzrok, da »se mati ne briga za svoje otroke, otroci pa zanj ne«, kakor pravi isti Kolednik v Mohorjevem koledarju 1930?

Fran Erjavec pravilno poudarja v »Socialni misli« iz leta 1927., da je glavna skrb izseljeniškega urada in Rafaelove družbe, ohraniti izseljence domovini duševno in gospodarsko. Pri tem predpostavlja duševno ohranitev.

S tem je posredno poudaril, da je izseljeniško vprašanje ne le splošno gospodarsko, marveč v prvi vrsti etično in nacionalno vzgojno vprašanje, katerega rešitev ni le v tem, kako ohraniti trdne stike z našimi rojaki v tujini, ampak še prej, kako preprečiti izseljevanje iz naše rodne grude.

Zal, pa je krog, ki mu je skrb izseljeniško vprašanje pri nas še preveč ozek in osamljen v svojem nacionalno misijonskem delu; večina inteligence, živeče med ljudstvom, posebej še v industrijskih centrih, se ne zaveda te epidemije, ki bi, prezrta, za naše ljudi bila še posebno katastrofalna. Preveč se izčrpavamo pri svojem lastnem jazu in njegovi najbližji okolici, ker nismo vajeni širokoglednosti in ni vkoreninjena v nas misel in zavest za solidarno delo v velikih vprašanjih. Prevzeli smo od tujcev podrobničevanje vsake ideje, nismo pa prevzeli energičnega čuta skupnosti v zadevah, tikajočih neposredno našega ljudskega življenja.

Izseljeniško vprašanje pa je za naš ljudski obstoj in napredek tako važno, da je nastala nujna potreba, da se z njim bavijo posebno oni činitelji, ki imajo med narodom največ osebnega stika. Med temi je baš učiteljstvo.

Posebno v industrijskih krajih ali v njihovih okolicaх ima učitelj največ prilike opazovati, kako v zadnjem času odhajajo njihovi najboljši učenci s svojimi starši iz svoje domovine v tujino iskat si kruha.

In ob takem slovesu te nekaj stisne za srce, ko vidiš zopet odhajati od naše že itak majhne družine nekaj src; najtežje ti je pa, ko vidiš jemati slovo od domovine takega otroka in si misliš: Morda bo našel kruh, bogve pa, če ne bo izgubil duševne vezi z domovino svojo? Ali bo ostal zvest otrok domovini svoji in jeziku materinem? In kakor mati svojemu otroku naročaš to in ono: Priden in pošten bodi! Ne pozabi svoje jugoslovanske, domače šole in kraja! Ne pozabi, da si Slovenec in Jugoslovian! Bodi ponosen na to! Ogibaj se alkohola in ne delaj nekoč sramote svoji narodnosti! In — če nimaš kakega letnika »Kraljeviča Marka«, da mu ga stisneš, poiščeš kakršnokoli mladinsko knjigo, napišeš na list kak domoljuben rek. Vse bi mu hotel dati in povedati v tistem hipu, vse, da ga ohraniš domovini. Poljubil in pokrižal bi ga, kakor da je tvoj lastni otrok.

Kdo bi popisal občutke onega učitelja, ki mu učenec stopi predenj: »Po slovo sem prišel. V Francijo pojdemo!« »V Belgijo gremo za očetom!...«

To je treba doživeti!

Obenem pa te take prilike prisilijo, da se bliže seznaniš z izseljeniškim vprašanjem, iščeš vzroke izseljevanja ne le v goli borbi za kruh, marveč globlje v duševnosti ljudstva in vzroke, na katere so že tolikrat kazali najboljši poznavalci naših izseljencev in izseljeniškega vprašanja sploh, kakor Krek, Kalan, Kuhar, in dr.

Velik vzrok izseljevanja je težnja po samostojnosti pri kmečkih izseljencih, borba za kruh pri delavcu, toda polovico manj bi bilo te bolezni v ljudstvu, ko bi bilo vzgojeno v pravi ljubezni do domovine in rodne grude, v ljubezni, ki ni v zunanji formi, ampak predvsem v žrtvah, ki jih posameznik doprinese na ljubo svoje domačije. Tisočere so žrtve naših rojakov v svetu za vsakdanji kruh. In — ne glede na našo prirojeno slovansko sentimentanlost, je tam zunaj večinoma vsem povprečno prav tako ali še slabše nego bi jim bilo pri nas, ako bi hotel in **možel** dati vsak izmed njih iste sile naši zemlji, kakor jih daje tuji. Tudi Odisejstvo je v naših dušah presilno, kar poleg nara-

ščajajočega okuženja iz »kulturnih središč« najbolj v novejšem času pospešuje v kmečkih krajih usihanje skromnosti, potrpežljivosti, stalnosti, ljubavi do naravnosti in grude. Tudi proletarizacija kmetskega stanu, kar za bodočnost časopisi in knjige direktno ali indirektno še bolj podčrtavajo, odvrta mlajšo generacijo, posebno malo- in srednje-kmečko, da riskira telesne in gmotne sile domačiji. Upoštevati je treba, da je današnja kmečka mladina precej načitana, da je tudi njo objel vrtinec tako zvanega hitrega življenja, da ima široko odprte oči za vse in vidi ne baš prvovrstno stanje očetove kmetije, ima odprta ušesa za tarnjanja njihovih očetov nad težo gospodarskih razmer in torej ni čuda, ako tak fant, tako dekle, pričinja misliti na beg s kmetov, na beg iz domovine: »Saj je vseeno, garam tu ali tam!«

To zadnje je baš tisto, čemur v okom priti je naša dolžnost, dolžnost vsakega kulturnega delavca, pa tudi vseh gospodarskih krogov, ki posredno pospešujejo izseljenišvo.

Prav pravi Kolednik, »da se mati ne briga za svoje otroke«. Saj to je prav tako velik, če ne večji vzrok, da je izseljeniško vprašanje šele jedva načeto posredno s tem, da se je pričelo šele z javno diskusijo o kmečkem in delavskem vprašanju, ki sta ključ k izseljeniškem problemu.

Ako bi se skrbelo za to, da se slehernemu, ki se namerava izseliti, da možnost, da prejme zadostno plačano delo v okviru svoje države in se mu šele potem, ko te možnosti več ni, dovoli, da se izseli, bi bilo izseljeniško vprašanje tudi manj pereče, nego je danes. Seveda, pa je stvar vseh stanov, da z združenimi silami in v razmerju s svojimi gmotnimi močmi, tako možnost ustvarijo. Najprej pa je pri tem treba, da se očistimo vseh poglavitnih, vnebovpijočih, tujih i. dr. grehov, vsaj v delu za občekoristna vprašanja. Dr. Krek pravi nekje: »Kdor hoče biti lopov, naj bo, toda ne drugim v škodo.« Bil je realen sociolog. Kar je mislil s temi besedami o ženskem vprašanju (Čas 1925/26, zv. 3—4), velja za vsako javno vprašanje in je s tem potrdil le to, da je treba proč z umazanimi rokami od vsega vzvišenega, svetega, kar je vsak interes, ki služi najširši javnosti, naciji ali človečanstvu.

Dasi smo maloštevilni, je vendarle med posameznimi stanovi in sloji pri nas Slovencih zelo občutna prevelika diferenciranost, ki često vzrokuje v sebičnih malenkostih, ambicioznostih, čisto otročjih instinktih in prepirih, ki povzročujejo, da se nam zbije žoga pred ciljem iz naše posesti. Tudi ta umetna ali privzgojena ločitev ali omejitev slojev je velik vzrok izseljevanja. »Pomnimo, da so najjačje graditeljne sile države moralne, da le na žrtvi sloni družabno življenje, da je ljubezen do bližnjega in dolžnost bratovske pomoči v socialnem življenju temelj državljanske solidarnosti in moči!« (Uvodnik »Slovenca« št. 86, 1930.) Žal pa se žrtvuje večina danes le tam, kjer pričakuje posredne ali neposredne protizrtve ali protiusluge. Mnogo pišemo o izseljeniškem problemu, ki je poleg drugih odvisen predvsem od rešitve socialnega vprašanja. Praksa pa je še daleč od teorije. »Ni lahka stvar, da se doseže tudi v resnici skladnost med teorijo in prakso, ker le npravstveno močni ljudje s krepko voljo dosežejo to.« (»Jugoslovan« št. 6, 1930.) Tako pa, teh npravstveno močnih ljudi ne bo v javnem življenju, tudi izseljeniško vprašanje, ki je v tesni zvezi z našo gospodarsko osamosvojitvijo, ne bo kmalu rešeno. Prav krepko naglaša člankar v »Jugoslovanu« št. 4, da imamo n. pr. od fabrik navadno samo ta dobiček, da delajo naši ljudje v fabriki prepoceni, da narod zato fizično in moralno propada.

Take in slične izjave v dnevnikih in v raznih mesečnikih, ki predvsem tarnajo o nizkem npravstvenem nivoju, na katerem stoji človeštvo in tudi mi, in kateri je kriv vseh kriz današnje dobe, mora dovesti slehernega človeka in predvsem krščansko mislečega učitelja do tega, da pričinja misliti na ozdravljenje človeške družbe v npravstvenem oziru. »Dokler bo rod moralno

zdrav, se bo tudi izseljeval« (»Slovenec« št. 135, 1930) — in bo tudi ohranjen rodu v tujini. Toda dolžnost vsakega kulturnega delavca je, da ne ostane le pri negotovi besedi »dokler«, marveč skrbi za neusahljivost narodnega moralnega zdravja in s tem seve tudi lastnega.

Baš v tem pa je naloga učitelja, da iz tega stališča načne z reševanjem izseljeniškega vprašanja: Ne le, kako vzgajati nacionalno, ampak kako ohranjati v narodu resnični jugoslovanski duh.

Jasno pa je, da brez s pomoči ostalih činiteljev poslednjega ne zmore trajno.

Ne smemo pozabiti, da je velik sovzrok težko rešljivega izseljeniškega vprašanja v učnih sistemih večine evropskih držav, bodisi da je njihova šolska politika ozkogrudna, n. pr. v manjšinskem vprašanju, pa tudi zbog tega, ker še vedno ne dajo možnosti za praktično življenjsko izobrazbo, se vse preveč omejujejo na samo strokovno znanje, ki jemlje možnost za hitro prilagodjenje in udejstvovanje v drugi stroki ali v drugem poslu. Indirektno vpliva tudi nacionalna in patriotska vzgoja, začetkoma morda podzavestno, ne da bi bili takoj očitni kvarni simptomi te vzgoje za časa otrokove šolske obveznosti, ampak se pokažejo potem, ko postane otrok zrel za življenje.

Narodno čutenje naj bo prekvašeno s krščansko etiko, sicer sliči nezmernosti, ki prehaja v strast; a strast izpodriva razum. Nam pa je treba razumnikov. Vzgojati v šoli nacionalni kult je kakor pri vrtnarju vzgojena dragocena roža. Dokler je v njegovi oskrbi, v prostorih z umetno razvito in ohranjeno gorkoto, se razbohoti, ko pa bi jo presadil v prosti vrt, v oster zrak, pa obnemore. Nacionalizem je v žrtvi do naroda, domačije, v ljubezni do dela zanjo, v odstiranju njenih lepote, njenih preteklih, sedanjih in bodočih križev in težav, njenih velikih nalog, ki so naloge vsakega izmed nas, odraslega, doraščajočega in zanamca; nacionalizem in domoljubje naj prepričuje mladino, da je le urejena, kulturno in socialno visoko stoječa in mirna domačija, narod in država predpogoj k uresničenju tega, da bo himna angelov ob Njegovem rojstvu, rojstva največjega Glasnika ljubezni med narodi, postala himna vseh narodov vseh kontinentov: »Mir ljudem na zemlji, kateri so dobre volje...« Vzgoja v šolah ne sme dovesti do duhu časa se upirajoče nacionalne nestrpnosti. Ohraniti in oplemeniti jedro zdrave jugoslovanske nacionalne miselnosti je naloga šole, vse druge tvorbe so stavbe na pesku. Ne umetnih rož pod steklom, marveč zdravih, močnih, odpornih, dehtečih kmetiških nagljev! Te oplemenitimo, da bodo dehteli v duše tudi daleč preko morij in mej naše domovine in bo njih vonj silna vez med nami in našimi izseljenci.

2.

Naš šolski okoliš leži ob avstrijski državni meji, posredno in neposredno pa meje nanj industrijski kraji kakor Mežica s svinčenim rudnikom, Prevalje s papirnico in veliko lesno industrijo, Leše s premožovnikom, Guštanj-Ravne z jeklaro in v kraju samem je začasno opuščen premožovnik.

Ker so nastale v nekaterih podjetjih v zgoraj omenjenih krajih krize, je bilo mnogo delavcev odpuščenih ali omejenih na majhno število delavnih dni, so se pričeli delavci — med katerimi so mnogi očetje številne družine — izseljevati po večini v tujino. Njihove družine so večidel ostale za nedoločen čas doma, nekaj se jih je že izselilo z očetmi ali so šle pozneje za svojim rednikom. Tudi iz našega šolskega okoliša jih je precej odšlo, nekaj družin pa še čaka očetovega sporočila — in denarja iz tujine.

Največ izseljevanj je bila v dneh pred lanskim Božičem.

V odmorih so tačas dečki stikali glave in govorili z živahnimi kretnjami a resnimi obrazi. O čem? Poslušam neopaženo: o Holandskem, Belgiji, Franciji.

»Jaz tudi pojdem v Holand! Naši so pravili, da se dobro zaslužil!« Tako skoraj 14 letni fant K. A. poudarja z bolj debelim glasom v krogu svojih so-

šolcev. Nezakonski je, kakor je nezakonskih nad 25% vseh učencev tukajšnje šole. Njegova usoda je enaka usodi skoraj vseh nezakonskih; porivajo ga za pastirja in potem za malega hlapca od kmeta do kmeta. V šolah je slab, ker ga večinoma porablajo doma za delo, za katero je pa zelo priden in se znajde pri vsakem opravilu. Mati živi z drugim, oče je brezposeln in namerava iti v tujino. »V časopisih sem čital, da imajo tam dobre plače!« pripomni važno čvrst kmečki fant P. H. Doma jih je na srednjevelikem posestvu mnogo, vsi so zelo štedljivi, a jim trdo hodi: »Nemško se naučiš!« »Francosko tudi.« »Pučlov je že pisal iz Francije, da je dobil delo; ima lepo stanovanje in vrt.« »Žena in Pepi pojedeta kmalu za njim. Svinjo in fantoro (opremo) je že prodala.« »Pa ni dobila pol tistega, kar je bilo svine vredno!« »Denar je rabila, pa je morala vse tako vredno (poceni) prodati.« »Si že čul, Srotičev je že tudi pisal! Pravi, da mu je davno gorše (bolje) nego tu.« »Urhov pa v Belgiji ni dobil stalnega dela. Nekaj časa je delal v jami, ki je bila čisto nizka in polna vode. Zdaj pa je zbolel in pride najbrž domov.« »Znidarjev je že tudi pisal, denarja pa še nič ni poslal domov.« »Saj rekaajo, da ona same »pufe« dela in ji na kredit nikdo noče več dati.« Vsak hoče svoje povedati. Poslušam z začudenjem, z gnevom, z očitkom. Radi otrok? Ne. Radi šole, ki je skoraj povsod tako daleč, daleč od življenja.

Tako je postal ta razgovor uvod v novo učno uro. Posegel sem sam vmes. Že pri čitanju »Rudija« smo govorili o izseljeništvu, o njegovih, kolikor je pač primerno otrokovemu duševnemu nivoju na višji stopnji. Tu ob tem razgovoru pa se mi je odprla nova pot in pokazala nova smer iz mišljenja tehle dvanajst-, trinajst- in štirinajstletnih dečkov, ki mnogo resneje mislijo o življenju, četudi še z neopredeljenimi in nejasnimi predstavami in čuvstvi nego misliš o njih, ako jih vidiš tekati, rvati in igrati se ter uganjati razne fantovske porednosti na dvorišču ali v razredu. Kaj jih torej vleče v tujino? Čar neznanega in tujine, dobra plača, namišljena sladkost tujega kruha, imenitnost in korist znanja tujih jezikov, hrepenenje po pisanih doživljajih po vzorcu Rudija Korimška, morda da že spoznavanje teže domačih razmer pri kmečkih in delavskih fantih?

Toda: Ali otroci velikega naroda tudi tako hrepene po tujem, kakor mi? Ali je že res v krvi naših malih občutek, da smo majhni? Ali čuti že tak fant tesnobo domače kajže, ki ga prisili nekoč do rajže? Ni morda krivde na šoli, ki je znala dati deci samo fraz o domovini, na šoli, ki je vzgajala v deci le zunanjo nacionalno vzgojo, s katero je prišel razočaran v življenje, v katerem je videl, da golo navdušenje ne nasituje želodca? Praktičnega, realnega in požrtvovalnega narodnostnega čuta je šola premalo vzgajala. Otrok, ki doma vidi vso goloto borbe za vsakdanji kruh, ni dovzeten za besede. Življenje je silnejše od šole in njene vzgoje, zato je treba, da se šola in njena vzgoja prilikuje življenju. Potem ne bo razočaranj, ki so po večini izrodek napačnega gledanja v življenje. Jasno pa je, da tako šolo prevevaj globoka etika in socialno čutenje.

Obiski delavnic in tvornic ob prilikah ekskurzij in izletov n. pr. naj ne prikazujejo le v otroku lepoto izdelkov, veličino strojev, ampak v prvi vrsti naj vidi otrok višje stopnje človekove borbe za kruh, za olajšanje svojega življenjskega obstanka, uči spoštovanje do človeka in njegovega dela, ki je enako sladko in trpko doma kakor v Ameriki, Franciji, Belgiji itd. V tujini toliko hujše, ker »tam te nihče tolažil ne bo, ko plakal boš v boli pekoči« (Zupančič).

Zgoraj omenjeni preprosti razgovor dečkov je spontano ves razred dovedel do nove učne enote, ki smo jo strnili v vprašanju »Naši rojaki na Sveti večer?« Isto snov smo kot ponovitev in utrditev obravnavali tudi o Veliki noči. Od domačih šeg in običajev v teh treh dobah smo prešli na naše rojake v tujini.

Po podatkih iz Mohorjevega koledarja za l. 1930. smo izračunali, da nas od skoraj dveh milijonov Slovencev ni niti en milijon v ožji domovini. Vsi ostali so razkropljeni po vseh deželah naše zemlje.

Iskali smo te dežele, države in mesta v atlasu, kolikor je važnejših. Uporabljali smo Mohorjeve koledarje novejših in starejših letnikov in iskali imena udov po raznih državah.

Iz časopisnih izrezkov in Misijonskih koledarjev smo čitali razna poročila o naših rojakih v tujini, kamor jih je zanesel boj za vsakdanji kruh, vojna in koprnenje za doživljaji in srečo. Iz teh poročil so razbrali čisto veliko trpljenje naših rojakov. Posebno jih je zanimalo časopisno poročilo nekega duhovnika o »slovenski« šoli v Belgiji. Zanimalo jih je življenje Slovencev v Ameriki, o njihovih šolah sem jim moral pripovedovati. Pri tem sem se spomnil na trpek, a dalekoviden članek p. dr. Huga Brena »Ameriški Slovenci« (»Cas« 1927/8, štev. 3), kateri govori o amerikanizaciji Slovencev in o smrtni obsodbi njihovega narodnega čuvstvovanja. Toda v šoli je naša dolžnost v prvi vrsti računati s sedanjostjo, in je tudi taka vprašanja v učnih enotah treba v osnovni šoli razpravljati le iz glavnih vidikov, le po ogradju, v najbolj važnih karakterističnih potezah, ker bi otroci itak ne razumeli vsega. Iz velikega kompleksa o izseljeništvu vzamemo le za osnovno šolo glavno tezo: »Ljubo doma...« in ono, ki je izražena v Gregorčičevi pesmi: »In srečni vsi bi bili, ko kruh delil bi z b r a t o m b r a t...« Tezo, ki vodi do ciljev, za katerih uresničitev se bori tudi »Društvo narodov«, v katerega kompetenco spada tudi izseljeniško vprašanje.

Tudi o pojmu kolonija je govor.

Nadalje pripoveduje deca, koliko zasluži ta ali oni izmed poznanih izseljencev v tujini. Tako spoznavamo tuje valute, razmerje zaslužka z delom. Razgovarjamo se o opoteči sreči onih, ki grade svoje življenje le na denarju in zopet o vztrajnosti pri delu, ki edino človeka osrečuje. Iz razgovora z deco pridem na pojm brezposelnosti, ki je tukajšnji deci znana.

Čitamo nekaj iz življenjskih poti ameriških dolarskih mogotcev. Govorimo o vztrajnosti, o podjetnosti, o vežbi duha in telesa, o volji, o požrtvovalnosti. Tudi o narodnih društvih, o verskih združenjih naših izseljencev, katera vzdržujejo narodno in patriotsko zavest pod vodstvom domačih duhovnikov, je govera. O stikih z izseljenci po knjigah, časopisih, pismih i. dr. govorimo, kako frankiramo pisma v inozemstvo, kako pošljamo denar ali zavoje itd. Pridemo na to, koliko je na drugi strani že pomagala v z t r a j n a i n n e u k l o n l j i v a pridnost in narodna zavednost izseljencev domačiji, narodu. Omenjamo Savinsko dolino, kjer je pripomogel k premožnosti kmetiji dolar. Ne pozabimo na to, da je treba izseljencu informacij n. pr. pri izseljeniškem uradu, pri Rafaelovi družbi itd., da so potrebni dokumenti, kako naj hranimo listine i. dr. Nabere se snov za ves teden in tu rišemo ladje, pišemo pisma inozemskemu rojakom sošolcem — iz naše šole sta kar dva, kmalu bodo štirje — v računstvu menjavamo naše dinarje z inozemskimi denarji, razne statistike iz časopisja o vsakoletnih ali vsakomesečnih izseljencih, o izvozu in uvozu nam pridejo prav, zemljepis, zgodovina, pisanje, računstvo, čitanje, prirodopis, vse se združuje v eno celoto, iz katere pa zveni kakor refren: Povsod je lepo, najlepše pa doma.

Otroci živahno sodelujejo. Kajti: vzbuditi vsaj trajno zanimanje v mladini in po njej v narodu samem za izseljence je prvi korak k zboljššanju izseljeniškega vprašanja, je prvo razkužilo in obveza naše velike narodne rane.

Po naših šolah se vse premalo dotikamo tega vprašanja, da bi tekom let vzgojili generacijo, ki bo ne le s sentimentalnimi vzdihji, ampak predvsem v praksi ljubila svoj dom, narod in državo doma in v tujini.

Ni namreč verjeti v trditev večine, da je bodočnost v rokah velikih narodov, ampak bo čez desetletja miselnost — predvsem Evrope — morala biti v svojo korist čisto v nasprotju s sedanjim večidel agresivnim duhom nacionalizma in imperializma, ki pomeni, kakor pravi Tagore, demoralizacijo. (Rapalska številka »Domačega prijatelja« 1927.) Posamezen narod bo v toliko upoštevan, v kolikor bo prinašal sorazmerno etičnih in praktičnih življenjskih dobrin za ce-

loto človeštva. »Svetovni gospodarski razvoj nujno zahteva sporazumnega sodelovanja vseh posameznih kultur« pravi Bicilli (»Slovenec« šte. 155, 1930) — torej tudi slovenske. To vzgajati in ohraniti pa je naša dolžnost. Baš vloga majhnih narodov je že z ozirom na njihovo samoohrano velike važnosti, posebno v mednarodnih vprašanjih, kjer bodo kot zavirači pri vseh eventuelnih strminah pri velikih, splošnih vprašanjih, pa tudi pri morebitnih moralnih zdrčenjih posameznih večjih narodov v škodo splošno človečanskih interesov; majhni narodi bodo v bodočnosti transformatorji vseh nevarnih visoko napetih agresivnih idejnih tokov, ki bi hoteli rušiti pridobitve v korist splošnosti. V tem je tudi upravičenost sleherne nacionalne vzgoje, ki ji moramo slediti. Krščansko pojmovani nacionalizem je obenem internacionalizem z vsem upoštevanjem in spoštovanjem vsake resnične kulturne pridobitve posameznih narodov.

Tudi mladinsko slovstvo bo moralo posvetiti več zanimanja za izseljeniško vprašanje, za življenje in delo izseljencev. Z veseljem sem zato sprejel, kot nekako potrdilo k obravnavani snovi v omenjeni učni metodi, 4. številko »Našega roda« z naslovno sliko, kako pošilja litijska deca svojim daljnim rojakom pozdrave v obliki slovenskega mladinskega lista. Za začetek mnogo boljše, nego dolga razprava za mladino v »Našem rodu«. Toda tudi teh razprav bo treba — najboljše bi bilo, da so originalne, prav iz peresa ameriškega rojaka, s fotografijami vred, ali izseljenca v evropskih državah.

Tudi sošolci že omenjenega izseljenca B. J. so mu poslali v Francijo knjige »Mladinske Matice« s pozdravi. Saj se na ta način vzbuja duh narodne in državne vzajemnosti in skupnosti, ki je danes potreben bolj nego kdaj prej.

Ob tej priliki bi pripomnil, da bi bilo lepo in prav, ko bi mogla »Mladinska Matica« poslati v inozemstvo izseljencem kaj gratis-izvodov. Še boljše bi bilo, da stori to mladina sama v onih šolah, kjer so bili izseljenci. Seveda bi se to moralo statistično doognati in najti način, kako bi se to najboljše uredilo, da bi koristilo izseljeni deci v čim večji meri.

3.

Se en problem nam je pred očmi, ki se ne tiče direktno izseljeniškega vprašanja, ki pa je vendarle indirektni povzročitelj izseljevanja. Mislím na tiste male izseljence v ožjem smislu vprašanja, na one, ki se izselijo iz naše šole po dokončani šolski dobi direktno v življenje, s trebuhom za kruhom, mogočkrat brez praktičnega napotka, brez pravega cilja, prepuščeni usodi, naključju, razmeram, brezvestnosti ljudi, gospodarjev, večkrat v popolnem telesnem in nrvnem beraštvu in vagabundstvu.

Prelom med šolsko dobo in nadaljnjo življensko ero je ravno tako prenašel, prestrem, brez položajnega ali ravnega prehoda, kakor oni med predšolsko in šolsko dobo otrokovo. Samo, da se zdi prvi nevarnejši, odgovornejši. Oba preloma pa se zdita kakor sprednja in zadnja vrata prisilne delavnice, njih vhod in izhod. Sijajno je to opisal Martin Andersen Nexö v črtici »Bežno poletje«. Stik z življenjem manjka. Slabo zgladimo perilo z mrzlim likalnikom. Zvežimo ga s stikalom, da priteče vanj topel električni tok in lahko bo naše delo. Tako je z vzgojo in delom v šoli. Priključimo vso šolsko vzgojo in delo življenju, da postane sama del istega, pa bo naše in učenčevo delo lahko. (Dalje.)

Misijonski kongres.

Misijonsko zborovanje učiteljstva.

V dneh 6. do 11. septembra je zboroval v Ljubljani VII. internacionalni misijonski kongres (CIAM). Ob tej priliki je dne 8. septembra ob treh popoldne v Beli dvorani Uniona zborovalo tudi učiteljstvo. Kljub temu, da je bil že pričetek šolskega leta, se je zbralo skoro 200 učiteljic in učiteljev, večje število

redovnih sester in duhovščine. Zborovanju je predsedoval predsednik Slomškove družbe. Zbor pa je izvolil za častnega predsednika dunajskega meščansko-šolskega učitelja Viljema Nowotnyja, ki je bil voditelj nemške sekcije na misijonskem kongresu.

Sreski šolski nadzornik Janko Grad je predaval o temi »Učitelj in misijonstvo«. Predavanje je obsegalo štiri dele: 1. Šola in misijoni. 2. Mladina in misijoni. 3. Učitelj — misijonar. 4. Misijonsko čtivo. V vsakem delu je izčrpno označil, kako je misijonstvo šoli, mladini in učitelju važno sredstvo za razumevanje kulturno-misijonskega dela misijonarjev. Poudaril, da je zlasti v vzgojnem oziru velikega pomena, če učitelj učence pogosto popelje v življenje misijonarjev ter jih pri tem navaja k onim čednostim in plemenitim vrlinam, ki jih je misijonarjevo življenje in delo tako bogato. Opozoril je zborovalce tudi na precej bogato slovensko misijonsko literaturo, ki more učitelju služiti kot ponazorilno sredstvo pri raznih učnih predmetih.

Nato je predsednik prosil dunajskega tovariša Nowotnyja, naj poda iz vsestranskega dela avstrijskega katoliškega učiteljstva zbranemu zboru nekaj navedil za misijonsko delo.

Nowotny je izvajal: Dunajsko katoliško učiteljstvo je že pred vojno delovalo v prid misijonom. Po vojni se pridno udeležuje misijonskih tečajev v St. Gabrielu pri Dunaju. Tam si je zlasti nabralo navdušenja za misijonsko delo. Ker pa nikakor ne zadošča le zunanje delo, n. pr. zbiranje znamk in stanijola ali denarja v prid misijonom, ampak mora pronikniti misijonska ideja iz srca, so ustanovili v Kath. Lehrerverein-u misijonsko sekcijo. Namen misijonske sekcije je, seznanjati člane z misijonskim gibanjem in pravih misijonskim delom ter jih navdušiti tudi za misijonski študij. Ker so imeli katoliški akademiki na Dunaju že tako sekcijo z enakim smotrom, sta se obe sekciji združili k skupnemu delu. Vsakih 14 dni ima ta sekcija svoj sestanek, na katerem razpravljajo o misijonskem gibanju, misijonskih vprašanjih in misijonskem delu v raznih pokrajinah. V referatih so predelali Freytagovo »Missionskunde«. Po vsakem takem referatu je koreferat in razgovor. Ker je pa najvažnejše sredstvo, ki ga moremo nuditi misijonom, molitev, se zbere ta misijonska sekcija enkrat na mesec k liturgični evharistični pobožnosti. Enkrat na leto pa prirede javno pa sekcija povabi vso javnost. Razen tega pa prirejajo skupno z akademiki tudi misijonska zborovanja (kongrese); lansko leto je bil tak kongres za pedagoge v bližini Salzburga. V društvenem glasilu »Pädagog. Warte« in v »Wiener Lehrerzeitung« pa priobčuje dunajsko učiteljstvo programe sekcijjskih in večjih zborovanj, kakor tudi važnejša predavanja na teh zborovanjih. Obenem pa veljata ti dve glasili tudi kot informacijska organa za misijonsko gibanje avstrijskega katoliškega učiteljstva.

K razgovoru se je prvi oglašil predsednik akademskega misijonskega društva »Barago«, gospod akademik Duh, ki je pozdravil zborovalce in izrazil iskreno željo, naj bi tudi v Ljubljani v misijonskem oziru delovali akademiki in učiteljstvo ramo ob rami.

Banski šolski nadzornik Lužar je poudaril, da sta bila nosilca luči vedno duhovnik in učitelj. Naglasil je veliko kulturno delo, ki ga vrši misijonstvo in je še posebej imenoval slovenske misijonarje: Barago, Knobleharja, Veselko, s. Ksaverijo Pirc in slovenske jezuite Podržaja, Drobniča in druge. Naštel je tudi mnoga slovenska literarna dela, ki naj, vzcvetela v domovini, prinašajo sadove v tujem svetu. (Glej članek »Nositeljem velike ideje«).

Nato je v krasnem govoru univ. profesor Ehrlich izvajal tele misli: glavno načelo vsakega sistematičnega dela je, da mora svoje poslanstvo izvršiti. Ker je učiteljstvo v zadnjih stoletjih od Cerkve, ki je prva ustanavljala

šole, prevzelo njeno delo, poučevanje, je treba, da to svoje poslanstvo tudi izvrši. — Svetno učiteljstvo bo odločevalo usodo narodov; zato naj skrbi, da se narodi ne bodo upropastili. Učiteljstvo je infanterija vseh narodov; na maso ljudstva ima velikanski vpliv. — Veliki boj, ki se bojuje med duhovi v Evropi, je zašel tudi v Azijo, Afriko, Indijo in tudi na Kitajsko. Ali bodo tiste mase ljudstev zapadle boljševizmu, ali se bodo pokristjanile? — Biti ali ne biti Evrope je prav za prav odvisno od učiteljstva. Zato naj učiteljstvo po otrocih deluje za dvig in ohranitev Evrope.

Predsednik prosi gospoda profesorja naj bi šel učiteljstvu, ki bi se gotovo rado tudi misijonsko udejevalo, na roko, kar ta tudi obljubi.

Hrvatski jezuit priporoča, naj učiteljstvo vpliva na otroke, ki naj zbirajo molitve in premagovanja ter jih darujejo za misijone.

Na izraženo željo tovarišice Kristine Hafner, naj bi se ustanovila misijonska internacionala katoliškega učiteljstva, pojasni Nowotny, da to še ni mogoče, ker ni dovolj učiteljskih društev, ki bi se misijonsko udejevala.

Prior Ulčak priporoča, naj učiteljstvo praktično zveže poročilo Dunajčanov in Ehrlichovo pobudo. Misijonsko gibanje učiteljstva, pa najsi bi bilo še tako skromno, mora iziti iz kulturnega središča Ljubljane. Dr. Ehrlich je poklican za to, da ogenj ukreše; enakomisleči pa se bodo našli brez vezi. Skliče naj se neobvezen sestanek ljubljanskega učiteljstva in se na njem o tem razgovori.

Predsednik se v imenu Slomškove družbe izjavi za to delo in vpraša univ. prof. dr. Ehrlicha, če je pripravljen prevzeti prvotno gibalno, čemur ta pritrdi.

Na vprašanje, ali bi ne kazalo ustanoviti internacionalno unijo katoliškega učiteljstva, Nowotny pojasni, da ta že obstoja, le po vojni ne deluje. Lebarjeva opozori, da se je lansko leto ustanovila v Warszawi unija katoliškega slovanškega učiteljstva, ki naj se k internacionali pritegne.

Nowotny prečita resolucijo: Učiteljski zbor na VII. internacionalnem akademskem misijonskem kongresu l. 1930. v Ljubljani, izjavlja, da je poživitev »Katoliške pedagoške svetovne zveze« neobhodno potrebna tudi v interesu širitve misijonske ideje med katoliškim učiteljstvom.

Zbor resolucijo soglasno sprejme.

Dr. Ehrlich želi zvedeti željo učiteljstva, kdaj naj bi se misijonski tečaj vršil. Celotni zbor se izrazi za božične počitnice.

Predsednik z zahvalo zborovalcem, predavateljem in zlasti še dragim tujim gostom zaključuje zborovanje. A. L.

Književnost

Zbrani spisi Ivana Cankarja. Zvezek X. (V samoti. Smrt in pogreb Jakoba Nesreče. Aleš iz Razora. Marta. Črtice 1905—1906.) Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Založila Nova založba v Ljubljani, 1930. — Po daljšem, več kot enoletnem zastanku je Nova založba zopet izdala nadaljnji zvezek Cankarjevih del, ki bodo sedaj, kakor se za-trjuje, izhajale brez premora, tako da je pričakovati XI. zvezka že letos za božič. Pričujoči zvezek zaključuje eno važno razdobje Cankarjevega dunajskega dela in stoji tik pred njegovim odhodom v domovino, kjer se je pesnik vrgel v zmede tedanjih političnih in volilnih bojev. Povesti X. zvezka

kazejo, kakor tudi urednik v uvodu obširno tolmači, nadaljnjo stopnjo miselnega razvoja Cankarjevega, zlasti njegovo teorijo »obsojenstva«. »V samoti« počiva še vedno nad družino strašna roka neizprosne usode, ki ji nihče ne more ubežati, razen če se reši v smrt. V »Smrti in pogrebu Jakoba Nesreče« pa Cankar že sam obsodi svoj nauk o obsojencih, ki ga je tolikokrat oznanjal, in splete z »Alešem iz Razora« povest, v kateri pravica in vrlina brezpogojno zmagujeta nad krivico in sebičnostjo. Najznamenitejše delo tega zvezka pa je »Marta«, fragment romana, ki doslej še ni bil objavljen. Teh šest klasično pisanih, široko zasnovanih poglavij

je visoka pesem poguma, dela, radostne žrtve in dokazuje, da bi ta roman bil postal najbolj optimistično Cankarjevo delo, ko bi bilo pesniku usojeno, da ga konča. Tako se nam tudi v tem zvezku kaže Ivan Cankar v novi in, reči smemo, pravilnejši perspektivi. Cena broširanemu izvodu je 68 Din, v polplatno vez. 80 Din, v celo platno 86 Din, v polusnje 110 Din.

Anton Kosi: Otroška modrost, I. zvezek. Središče ob Dravi, 1930. Cena 6 Din. Samozaložba.

Dobili smo nadaljevanje knjižice »Iz otroških ust«, ki je izšla v dveh zvezkih pred leti v Cirilovi knjižnici v Mariboru. Vsebuje različne smešno-modre črtice iz življenja naših malih v šoli in doma. V imenovani knjižici ni izbor teh smešnic najbolj posrečen! Zbirka tudi nima nobene literarne vrednosti, vendar bodo mladini, ki ljubi neprisiljen humor, in pa staršem ugajale duhovitejšje zgodbe v knjižici. Tudi uredniki družinskih listov in ljudskih tednikov se poslužujejo s podobnim drobižem, žal včasih s preozkim moralnim kriterijem. Kosijeva zbirka je v tem oziru neoporečna, da jo lahko damo otroku brez strahu v roke.

— av.

Josip Korban: Mihčev Mihec. Založila Goričar in Leskovšek v Celju. — Cena 18 Din. — Dobrih mladinskih knjig zelo primanjkuje in vsakomur smo hvaležni, ki obogati našo mladinsko knjižnico z novim delom. Pisatelj opisuje lastnosti in dela kmečkega fantiča, pozneje moža, v 5 poglavjih. Ako bi hotel napisati naslove k posameznim poglavjem, bi se glasili nekako takole: I. Mladostne norčavosti. II. Plačilo za »delo«. III. Povratek iz svetovne vojne. IV. Prodajalec slik. V. Povračilo za trud. — Knjižico preveva globoka ljubezen do rodne domače grude in do našega sinjega morja. Vsebuje zdravo jedro, da dobro delo obrodi dober sad. Zato bo knjiga tudi v vzgojnega stališča na mestu v šolarskih knjižnicah. Jezik je dober, želeli bi le bilo, da bi se opuščali tuji izrazi (»filozofija« str. 10, »sentimentalno« str. 26) in pa primeri, ki niso za otroško duševnost (»da se mi je zdelo, kakor da se je Mars na kurji skok približal materi zemlji«, str. 20). V mladinsko knjižico tudi ne sodijo stavki, ki namigujejo na prepir med ženo in možem (»Ker vam žena večkrat s polenom dober večer voščiči«, str. 18). Kljub navedenim malenkostnim vzgojnim pogrškom je knjižica dober prispevek mladinski književnosti, zlasti ker opisuje naše domače razmere, življenje in delo ter je dejanje živo aktualno, vzeto iz naroda, res naše in izvirno.

R. Wagner.

Mirko Kunčič: Najdenček Jokec. (Iz torbe Kotičkovega strička zvezek 1.) — Naše mladinsko slovstvo že pred vojno ni moglo pokazati dela, ki bi bilo postalo trajna last mladine. Do zdaj še nismo imeli izrečno mladinskega pisatelja, ki bi bil gojil specialno

mladinsko slovstvo in bi nam ustvaril nekaj takega, kar je vzeto naravnost iz otroške duše in pisano v onem jeziku in slogu, ki ga more razumeti mladina. Le dvojica pesnikov je zadela prave strune, a dasi je pisalo že nekaj pisateljev za mladino, vendar niso mogli uspeti, pač edino iz razloga, ker niso poznali otroške duše. Po vojni je postala menda moda, da se vsak poizkuša postaviti v mladinski literaturi in doseči nekaj rekord v številu otroških del. Mladino naravnost zasipajo z omlednimi, praznimi spisi, ki nimajo ne duha ne telesa; pisatelji se nočejo zavedati, da pišejo za one, ki imajo v srcu še čisto zlato in svoje zasanjano kraljestvo, o katerem pa večina naših modernih in bo ostala trajna last naše mladine, ki je »mladinskih« pisateljev nima niti pojma. Iz otroške literature so napravili otročjo brozgo, ki stoji globoko pod vsako kritiko in katere se moramo odrasli sramovati, ker že otrokom samim preseda in se je obupno otepavajo. S tem pa otroci polagoma izgubljajo veselje do knjige, ker pri sedanjih, po sili mladinskih pisateljih ne najdejo onega, kar pričakujejo v svoji knjigi — lepote in življenja svojega zasanjanega kraljestva.

Lepa, dejal bi, solčna izjema v tem krotovičju mladinske literature je Mirko Kunčič. Že takoj po vojni se je s svojimi otroško občutenimi pesmicami prikupil mladini. A deca ga je naravnost vzljubila zaradi pripovedke, ki je izhajala svoj čas pod naslovom »Najdenček Jokec« v »Slovenčevih« mladinski prilogi. Vseobča želja naših malih in njihovih staršev je bila, da naj pripovedka izide v posebni knjigi. Ta želja se jim je izpolnila — Jugoslovanska knjigarna jo je pravkar izdala in naravnost razkošni opremi.

Mirko Kunčič je nadarjen poet, ki se z največjo lahkoto zatopi v otroško življenje in otroško dušo, ki jo pozna do potankosti. Obenem ima krassen dar, da zna pripovedovati z onimi skrivnostnimi besedami, ki spravijo otroka obenem v jok in smeh. Njegov otroški humor je neizčrpen, njegova fantazija je popolnoma otroška in se le redkokdaj ali pa nikoli ne dotakne stvari, ki bi bila izven otroške sfere. Njegov »Najdenček Jokec« je nekaj posebnega, je vesel dogodek sredi klavrne moderne mladinske literature in ta dogodek je naša mladina pozdravila z odkritosrčnim, navdušenim veseljem. Saj »Jokec« je pobič, ki se je prismejal s solncem vred naši deci naravnost v srce. Je naiven, naraven in dela vedno tako, kot delajo vsi otroci; pa najsi živi samo v pripovedki s svojo kozo in mačkom, vendar je postal vrstnik našim malim, ki ga smatrajo in ga bodo smatrali vedno za svojega.

V »Jokcu« je Kunčič pokazal svojo največjo vrlino: v delu ni niti najmanjšega motiva iz narodnih ali tujih pripovedk, katerih se do ogabnosti poslužujejo naši moderni, še celo uvaževani mladinski pisatelji. »Jokec« je popolnoma samonikel, gre svojo pot in doživlja stvari, ki jih do zdaj še ni opisalo

nobeno pero. Prav zaradi tega bo pa postal popularen junak, ki bo razveseljeval našo mladino še v poznejših generacijah. Jezik v knjigi je čist, dikcija skrajno otroška in vsa koncepcija skladno posrečena. Prav tako so posamezni značaji skicirani naravno, kakor jih pač slika otroška domišljija, pa naj so osebe pravljične ali pa vzete iz resničnega življenja.

Kakor rečeno, je oprema knjige prav razkošna. Krasi jo nebroj posrečenih slik, ki so popolnoma v skladu z vsebino. Človek je vesel, če jo vidi in bere, zakaj brez pretiravanja moramo priznati, da je to prva in edina knjiga, ki je izšla pri nas v povojnih letih in ki je pristno mladinska. Zato pa šablonskega ne najdeš v knjigi prav nič. Stavki so kratki ne bo mogla pogrešati nič več. In brez »Jokca« ne sme biti nobena družina, a sem prepričan, da tudi ne bo. Jos. Vandot.

Učiteljska misel, pedagoška revija Bolgarske učiteljske zveze, 4. in 5. števil., prinaša sledeče članke: Br. Negencov: Pogled nazaj. T. Bučinski: Nравstvena vzgoja in svoboda. G. Dočev: Vzgoja in pouk k treznosti in vzdržnosti. I. P.: Vzgojiteljeva duša (po Keršensteinerju). I. Velikov: Naše izvenšolsko delo. St. Šopov: Psihološke osnove v pouku geometrije. Vl. Namerjenov: Ali je potrebno učitelju rabiti ukore nad učenci? D. Dočev: Proti čitanju in pisanju v prvem razredu. D. Ivanov: Dekorativno risanje. V. Čalekov: Pogoji in metode za pravilno dihanje pri petju. L. Nikolova: Kanarček (novela). Zraven tega prinaša revija tudi članke iz šolske prakse (oziroma učne slike). H. Grebljev: Kako sejemo žito. K. Strašilov: Sadni vrt jeseni. S. Šipkovjenski: Pomožni glagol. C. Lazarov: Čičo Minčo (povest). D. Marčjevski: Pastir — hajduk. Na koncu je bogat pregled po pedagoškem svetu. —nič.

Ilustracija, števil. 7. ima naslednjo vsebino: Srce pomladi, Na morju, Najbogatejši med bogatimi, Mašenjki, Kadar vam bo najbolj vroče, Solnce daje, Stara zemlja — nova lepota, Pozdrav »Ilustraciji«! Labodi na Bledu, Tenis-tekma za državno prvenstvo, Nogomet, Naši popularni nogometni igralci, Sveti plamen, Lohengrin, Slavčeva in njenih 99 hišen, Zvočni film, Tehnično o zvočnem filmu, Naši otroci, Naši krvosesi pod povečalom, Grafološki kotiček, Fotoamater, Letošnja poletna moda, Oktavo višje, 100 let francoskega Alžira, Pot v vesoljstvo, Matija Bravničar, Iz vsega sveta, Borenje s hladnim orožjem, Z razstave sodobne grafike, Nova dela akad. slikarja H. Smrekarja, Naš Hinko Smrekar, Dve, tri uganjkarjem na pot. Nove knjige. — Sama pestra vsebina v besedi in sliki in najlepši opremi. — Naročnina 12 številk letno 100 dinarjev; Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6.

»Novi život«, list za bezalkoholnu kulturo. Prošloga meseca završena je druga knjiga ove naše bezalkoholne revije, koja je sa 2. jula započela III. knjigu.

U prošlogj knjizi je veliki broj članaka o tom vrlo važnom kulturnom, socijalnom i gospodarskom problemu uz bez broj notica, slika itd.

U 1. broju nove knjige urednik lista dr. Vuk Vrhovac piše članak o ovogodišnjoj glavnoj skupštini Saveza u Zagrebu, koja će se održati u Sabornici. Jednako učitelj A. Gagić piše učitelju kao glavnom činilcu širenja trezvenosti na našem selu. Zatim dolaze bilješke o društvima, o bezalkoholnoj privredi u Francuskoj, Njemačkoj i Finskoj, te o bezalkoholnom moštu, kojega proizvadjda Kutjevačko vlastelinstvo. Imade još notica o američkoj prohibiciji, o antialkoholnom pokretu u Meksiku, Japanu, Afganistanu i Britskoj Indiji.

List je lepo opremljen i pretplata mu je minimalna iznosi 10 Din po knjizi, t. j. do konca o. g. List se predplaćuje kod uprave, koja se nalazi u Novinarskom Domu, Vilsonov trg, Zagreb.

Mladič, Zakon o tisku. V založbi Jugoslovanske knjigarnje je izšla knjižica z akon o tisku, ki jo je uredil sodnik okrožnega sodišča v Ljubljani Mladič Anton. Knjižica vsebuje pregledno tekst zakona o tisku z 6./8. 1925 z vsemi dopolnitvami in spremembami po tiskovni noveli z 6./1. in 11./1. 1929 uvodnem zakonu k kazenskim zakonom z 16./2. 1929, kazenskem zakoniku z 27./1. 1929, zakon o izvrševanju kazni na prostosti od 16./2. 1929 in zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi z 6./1. 1929 in je opremljena z nad 100 važnejšimi in zanimivejšimi razsodbami kasacij in višjih sodišč. Knjižica je glede na njeno vsebino, ki do sedaj še ni bila nikjer objavljena neobhodno potrebna vsem praktičnim juristom, novinarjem in tiskarjem. 8°, 66 str. Cena 16 Din.

Vintgar. Spisal J. Žirovnik. Natisnila Mohorjeva tiskarna v Celju. — Priročna knjižica z mnogimi slikami in v prav lepi obliki kaže divje romantično sotesko na Gorenjskem. Opisan je prihod od sv. Katarine proti slapu »Šum« in dalje pot v sotesko »Vintgar« preko dolgega hodnika »Žumrove galerije«. Pri tem obhodu zve čitatelj podrobnosti o odkritju te soteske. Vsak letoviščar in turist bo rad kupil v spomin to knjižico. Stane 8 Din. Enako priporočljiva in po isti ceni je knjižica »Blejski otok«.

Misijonski koledar 1931. Izdalo Misijonišče v Grobljah, p. Domžale. — Pred seboj imamo koledar v jako prikupljivi obliki in z mnogimi slikami. Vsebinske je naslednja: Krivda Evrope pri izumiranju prvotnih narodov, Mariannahill v Afriki, Pogled v življenje Kafrov, Misijonarjeva bridkost, Bonc je iskal Boga, Dobri pastir, Redukcije v Paragvaju, Dve celici, Kitajske deklice (piše Ksaverija Pirc iz Svatova), Naše delo, Poročilo o splošnem položaju, Evropa, Afrika, Indija, Kitajska, Poročilo iz Misijonišča, itd. Priporočamo. Cena 10 Din.

Razno

Islandija praznuje letos tisočletnico obstoja in samostojnosti. Na čelu te države je namreč od l. 930. parlament (Althing) s sodno in zakonodajno oblastjo. Seveda so bile pravice tega parlamenta okrnjene, zlasti ko je prišel otok l. 1380. pod Dansko, ki mu je pa priznala l. decembra 1918 popolno neodvisnost in samostojnost; le s personalno unijo je združen z Dansko. Krščanstvo se je začelo širiti okoli l. 1000. V glavnem mestu Reykjaviku se vrše letos velike proslave o priliki tega velikega jubileja.

Čudno jezero. Pred kratkim so odkrili ruski geologi v severnem delu Kavkaza jezero, ki je po svojem bistvu zelo čudovito. Jezeru pravijo tamošnji prebivalci Cerik-köl ali Modro jezero. Dolgo je 235 m, široko 130 m, globoko pa 258 m. Voda jezera je vedno za 9°C toplejša kot toplota zraka ob njem. Jezero nima nikakih zunanjih pritokov, iz česar sklepajo, da dobiva vodo iz notranjih dotokov. V jezeru je vedno dovolj vode, tako da ima celo odtok. Značilno za to jezero je zlasti to, da v njem ne živi nobeno živo bitje in da na njem ne plava niti les, niti navaden listič. Prvo dejstvo si razlagajo tako, da je v jezerski vodi preveč žveplenelega vodika in sadre, kar onemogočuje življenje. Mrtvi vtis, ki ga napravljajo jezero, si pa domačini razlagajo na ta način, da živi v jezeru velikansko govedo, ki ima moč, da prepreči vsako življenje v modrem jezeru.

V Veliki Britaniji govore 77 dialektov.

V Rusiji je izšel prvi koledar šele pod vladno Petra Velikega, prvi časopis pa l. 1714.

Transvaal daje mesečno 32.000 kg zlata.

Pariška visoka šola »Sorbonne« je bila ustanovljena l. 1257. Tedaj je dobil duhovnik Robert de Sorbon od kralja Ludovika Svetega dovoljenje, da sme ustanoviti in zgraditi bogoslovno šolo. Papež Aleksander IV. je pa l. 1259. izjavil, da je šola koristna za službo božjo.

Najstarejše vseučilišče sveta je v Kairi. Ustanovljeno je bilo 907. leta.

Na mescu je 33.000 gor, ki imajo obliko žrela ugaslih ognjenikov.

Prva karta nebesnega svoda je izšla v letu 1603 v Augsburgu. Sestavlil jo je Ivan Bayer. Prvi katalog zvezd je pa izšel l. 1725 v Londonu.

Zemeljski obseg je prvi poizkusil zmeriti Eratosthenes iz Cyrene okoli leta 228. pred Kr. r.

Možgani odraslega Evropejca tehtajo 1200 do 1500 g. Razmerje z ostalo človekovo težo je 1:33 do 1:76, kakor je pač njegova teža.

Nohti pri človeku izredno hitro rastejo. Ako bi pustil človek vse življenje do 60. leta nohte neovirano rasti, bi dosegli dolžino 3 do 4 metrov.

Očala. V 10. stoletju so arabski učenjaki poznali že zakone o lomljenju svetlobe. Angleški menih-frančiškan Roger Bacon je leta 1267. dognal, da okrogle leče povečavajo. Izum očal si pa lastijo Benečani, kajti iz benečanskih arhivov je razvidno, da so bila prva očala izdelana na otoku Murano pri Benetkah v času 1270.—1280., vendar pravi izumitelj očal ni znan. Najstarejša očala so bila konveksna za stare ljudi, dočim so začeli uporabljati konkavna šele v 16. stoletju.

Brade so nosili papeži do Leva III. (795 do 816). Ta je bil prvi papež, ki se je bril. Njegovemu zgledu je sledila vsa duhovščina zapada.

Kemično čista voda je za človeško telo, ako je dlje časa uživa, nezdrava.

Nekaj o ribah. Svetlobni čut posreduje pri ribah poleg očesa tudi koža. Vse ribe zelo slabo slišijo. Zelo dobro je razvit skoraj pri vseh ribah vonj in okus. Gotove morske ribe se gibljejo samo v tistih delih morja, katere dobro poznajo. Iz teh delov nikdar ne plavajo drugam. Pri ribah so ugotovili razne občutke, veselje, žalost, strah, jezo, nevoščljivost, ljubosumnost itd. Imajo tudi spomin za določen kraj; tako so se vrnile ščuke na svoje prvotno mesto v potoku s 600 m oddaljenega kraja, postrvi pa celo 6 km. Ribe so slepe za barve, to je napram barvam se obnašajo tako kot za barve slepi ljudje.

Bolezen papige, o kateri so zadnji čas časopisi mnogo pisali in katera se je pojavila v večjih mestih Francije, Češke in Nemčije, se znanstveno imenuje »psittakosis«. Povzročuje jo neke posebne vrste bacil, ki ga je odkril francoski živinozdravnik Rocard. Bacil povzroči pri papigah hudo drisko, ako pa preide na človeka, pa navadno težko vnetje pljuč s smrtnim izidom. Bolezen je znana že dlje časa in je nastopila epidemično že leta 1892. v Parizu. Imejtelji papig morajo biti z njimi zelo previdni.

Gosenice glogovega belina slišijo, kakor je bilo dognano po raznih poizkusih. Na velik šum reagirajo gosenice s tem, da dvignejo prednje telo. Opazovanja so se izvršila na razdaljo do 10 metrov.

Najljubša barva čebel je, kakor so raziskovanja dognala, modra barva.

Svinec v posodah, ki vsebujejo zdravilna ali kozmetična sredstva se določi na ta način, da se take posode polijejo z jesihom, nato se pa pridene nekaj kapljic raztopine jod-kalija. Ako je posoda svinčena, se tekočina takoj pobarva s posebno rumeno barvo, ker se združi kemično jod s svincem v zvezo svinčeni jod.

Železa je na zemlji ogromna količina in ga ne bo kmalu zmanjkalo, dasi znaša letna produkcija skoraj 100 milijonov ton. Največ železne produkcije je v Severni Ameriki.

Nemčiji in Angliji. Velikanske množine še neizčrpane železne rude so v Skandinaviji, Šehansi, Alžiriji, Indiji, Južni Ameriki in Avstraliji.

Plinske in vodovodne podzemne cevi počijo navadno vsled velikega prometa na cestah. Pri težkih vozovih in hitrih voznjah se zemlja tako pretrese, da trpe vsled tega cevi. Vendar navadno cevi niso tako slabe, da bi pretresi njih stene v vsej debelini poškodovali. Največkrat počni na cevi samo plast barve ali umetna varovalna plast, narkar nastopijo kemični razkroji, kateri v teku časa razjedo stene cevi.

Tube, v katerih so čistila za zobe, so sestavljene iz svinca in so prevlečene s cinom. Ker je svinec za zdravje zelo škodljiv, se lahko primeri, da se tuba prelomi in pride svinec z zobno pasto v človeško telo, kar povzroča večkrat bolečine želodca (zastupljenje), za katere pa pravega izvora ni mogoče dognati, ker nihče ne misli, da morejo take stvari povzročiti obolenja. Za-

to bi bilo umestno, da bi se svinčene tube sploh odstranile iz prometa.

Kafra je smola kafskega drevesa, ki raste na Kitajskem in Japonskem. Rafinirana se uporablja v medicini, pa tudi v industriji. Največ kafe dobe iz otoka Tormosa.

* * *

Zopet dve cvetki s šolskih poljan.

Statistična poročila. Strašno smo se jezili na tihem ob sestavljanju šolske statistike že mi upravitelji, kaj pa šele nadzorniki, ki so prejeli tako sestavljene statistične pole, v katerih so nekateri upravitelji poročali, da so poučevali 29., 30. in 31. februarja... Še več pa jih je bilo tako pridnih, da so poučevali tudi ob nedeljah in praznikih... kar vendar niti dovoljeno ni... Na neki deški šoli pa je imelo več učiteljev po čl. 113. uradniškega zakona enmesečni, t. j. porodniški dopust. Pa res nekaj čudnega... H.

Zapiski

Ministrski predsednik general Živković Pero v Ljubljani. Dne 9. in 10. novembra je doživela Ljubljana in drugi kraji dravske banovine redko in pomenljivo slavlje, da je prišel med naše ljudstvo predsednik vlade Živković Pero in več drugih gospodov ministrov. V Ljubljani in ob železniških postajah je prišla med drugim občinstvom posebno šolska mladina in učitelstvo k pozdravu. Predsednik vlade in drugi kraljevi odposlanci so se za vse podrobnosti živo zanimali ter proučevali kulturne, prosvetne in gospodarske prilike.

* * *

Spomini na tovariše.

Spominjam se, ko sem pred nekaj desetletji vstopil v I. letnik ljubljanskega učiteljskega učiteljskega. Tedaj smo se zbrali iz različnih zavodov: iz gimnazije, realke in mešč. šole. Kot sošolci smo si bili v kratkem prijatelji, pravi tovariši med seboj. Po nekaj mesecih smo se seznanili tudi z nekaterimi drugimi učiteljskimi, posebno z onimi iz II. letnika. Ti so nam bili najbližji, zato smo radi med seboj kramljali, modrovali, pa tudi protestirali in zabavljali, če je bilo treba. Tovariši iz III. letnika so se nam zdeli že precej več, zato smo le včasih prišli z njimi skupaj. Saj ti so nas sma-

trali le za uboge začetnike, ki niti gosli ne znajo pravilno držati v rokah. Prav posebno spoštovanje smo imeli pa pred tovariši iz IV. letnika. Saj so moško stopali mimo nas, vihali svoje brčice in gladili svoje špičaste bradice kot pravi umetniki in kavalirji. Razumljivo je, da se nismo upali nobenega niti nagovoriti, pač pa je vsak mislil: »Kdaj bom vendar tak, kot so ti! Še par mesecev in že bo vsak izmed njih v razredu pred številnimi otroci kot učitelj. Marsikdo izmed njih bo celo voditelj šole.« Take misli so nam rojile po glavi, zato smo se čutili pred njimi kot pravi pritlikavci.

Vendar je čas hitro mineval tako, da sem slednjič že tudi sam bil učiteljski abiturijent, in kmalu tudi učitelj. Sedaj sem učence po vseh znanih formalnih stopnjah seznanjal z višjo kulturno izobrazbo, se trudil za njihov dušni in telesni blagor. Zdaj sem šele spoznal, kaj je prav za prav učitelj. Radi tega so ginili od mene oni prejšnji visoki občutki in zavedati sem se pričel, da smo vsi tovariši, ki imamo isti namen, iste naloge in iste težnje. Spoznal sem, da moramo biti vsi, starejši in mlajši, prijatelji in tovariši.

Tudi šolski nadzornik je prišel takoj prvo leto, pa tudi v njem sem videl in spoznal tovariša, ker mi je svetoval kot

prijatelj in da mi je pomagal kot strokovnjak na pedagoškem polju. Dobil sem polno zaupanje. Spoznal sem, da je večkrat nadzornikova zasluga, če šolstvo napreduje in se širi narodna omika, pa tudi, če kateri učitelj prejme za vestno delo pohvalo in priznanje.

Prav rad se spominjam tudi prve okrajne šolske konference, kjer sem se seznanil z vsemi tovariši in tovarišicami okraja. Saj je bil naš nadzornik pravi sotovariš, ki je bil nekaka vez med nami. Zato smo vsi učitelji kmalu postali pravi prijatelji, kramljali smo med seboj, pa tudi zapeli smo včasih in se zabavali.

Tako je minulo leto za letom, toda naše tovarištvo in prijateljstvo se je vedno bolj utrjevalo. Kajti spoznali smo, da mora stavba skupnega bratstva biti sezidana z edinstvenimi močmi. Tudi gmočno stanje se lažje zboljšuje s složnostjo, kajti vedno še velja stari pregovor: V edinosti je moč.

Večkrat se seznanjamo tudi s tovariši in tovarišicami drugih okrajev. Tudi tovariši, ki so šli v zasluženi pokoj, se zavedajo, da pripadajo učiteljskemu stanu. Zato so veseli, če pridejo z učitelji skupaj, ko vidijo, da učiteljstvo vedno napreduje in ima vedno lepše uspehe na šolskem polju.

Tako smo učitelji vsi prijatelji in tovariši, starejši in mlajši, saj je naša dolžnost otročiče, naš up in našo nado, ljubiti in učiti skupnega bratstva in ljubezni po naukih Kristusovih: »Ljubite se med seboj!« Tako vršimo svojo nalogo v korist države in ljudstva, čas hitro beži in starejši že čutimo ter čakamo trenutka, ko bomo skupno gledali Očeta v neskončnem veselju in sreči vekomaj...
Fr. Petrič.

† **Franc Štefančič.** V Ribnici je dne 9. oktobra umrl upokojeni in prej tam službojoči šolski upravitelj Fr. Štefančič. Pokojni je bil mnogo let zastopnik učiteljstva v takratnem okrajnem šolskem svetu za Kočevje ter marljivo deloval za interese učiteljstva in šolstva. Povsod je bil doberhoten tovariš, v šoli pa vzoren učitelj, ljubezniv prijatelj mladine in skrben šolski upravitelj. Služboval je tudi v Črnomlju in Velikih Laščah. Blag in časten mu spomin!

Zahvala. Ob moji petdesetletnici se me je spomnilo toliko prijateljev in znancev,

da bi mi vzelo mnogo časa, ako bi se moral vsakemu posebej zahvaljevati. Zahvaljujem se prav vsem tem potem ter kličem: Bog živi Vas vse, ki ste se me spomnili s prijetnimi voščili, vse, ki se z Abrahamom še niste srečali, kakor tudi vse one, ki ste se že! Prav posebna zahvala pa Vam, tovariši in tovarišice, ki ste mi napravili prijeten večer. Bog bodi plačnik vsem in za vse.

Vsem hvaležno vdani Ivan Štrukelj.

Ugotovitev. Na velikonočnem zborovanju »Slomškove družbe« se je razpravljalo o delovni šoli. Vsakdo je imel priliko, da se odkrito izrazi, kako in koliko bi jo bilo v naših razmerah vsaj prehodno upoštevati. Zato so prišle na vrsto, z ozirom na tiskane viře, tudi manj ugodne izjave, posebno ker se govori o delovni šoli, ki še nima povsem določenega programa. Tovariš V. je opozoril, da na način, če se vse slabo in neurejeno posnema, pride lahko delovna šola do absurda. Poročevalec za dnevni list »Slovenec« je bil lajik v tej stvari, torej ne učitelj, pa je kratko postavil v »Slovenca« od 24. aprila, da je »delovna šola absurd«. Tovariš V. je poslal v »Slovenca« popravek, »da delovna šola lahko privede do absurda.« Ta popravek je bil natisnjen dne 9. maja, št. 105, str. 4. Sicer je pa pravo besedilo v strokovnem poročilu »Slovenskega Učitelja« od 20. maja, št. 5/6, str. 95. — V »Popotniku«, št. 2, na str. 36, je pri članku o »Glavnih ciljih« mimogrede omenjeno, da se je izrekla na velikonočnem zborovanju absurdnost delovne šole. Ne bi navajali tega, ker vemo, da v »Popotniku« ni postavljeno s slabim namenom. Moramo pa to ugotoviti, ker se je prvo poročilo v »Slovenca« nekje porabilo v posebni in zlonamerni očitek proti g. V., dasi se vendar sme pri strokovnih razpravah odkrito in prosto povedati, kaj je prav ali ni prav.

Da pa delovna šola res lahko privede do absurda, kakor vsaka druga reč, n. pr. formalne stopnje in druge metode, ako se zlorabljajo, kaže članek »Vtisi šolstva v Nemčiji« v pričujoči številki »Slov. Učitelja«. Vsakdo lahko na strani 145 čita, kako brezvestno uporabljajo nekateri učitelji v Nemčiji delovno šolo. Le iskrenost je, ako se pokaže in pregleda stvar tako, kakor je v resnici in potem šele sklepa na izboljšanje. Tako bo delovna šola šele res dobra. F. L.

Duhovnika Čeja tečaja za učitelje v Oslu. Norveško učiteljstvo se zbuja. — Veliki dnevnik dostojno pozdravljajo gosp. Čeja.

V 26. številki sem govoril o pripravah pred duhovnika Čeja tečajema v Oslu. Danes poročam o lepo uspehah tečajih samih. Dne 13. junija je g. Če priredil poskusno predavanje v telovadnici šole »Sagene«, najmodernejše ljudske šole v Oslu. Nje upraviteljica je ga. Ana Sethne, predsednica norveškega odseka svetovne združbe za novo vzgojo, organizacije, ki je tečaja priredila skupaj z norveškimi zvezami ljudskošolskih učiteljev.

Navzlic dušljivi vročini je bila dvorana nabito polna, zlasti je bilo mnogo učiteljstva, vseh skupaj 130 oseb. Navzoči so bili važni zastopniki glavnih dnevnikov ter so prej spreševali in fotografirali gospoda Čeja.

Ga. Sethne je otvorila shod, srčno pozdravljaše duhovnika Čeja ter občinstvo s kratkim, pa dobrim in važnim govorom.

Za njo je povzel besedo duhovnik Če, pozdravljašč Norvežane in zlasti norveško učiteljstvo ter zahvaljujoč vse, ki so sodelovali pri udejstvovanju tečajev. (Za tolmača je bil g. Arne Arnessen, del. UEA v Oslu.)

Nato je imel uvodni govor v esperantu. Z enostavnim izražanjem in z modro izbiro besed je gotovo mnoge prisotne presenetil v lahkoti in mednarodnosti esperanta. Temu je sledilo poskusno predavanje samo, ki je bilo navzočim pravo doživetje.

Namesto 30—40 udeležencev, ki smo jih pričakovali, smo jih dosegli 90, toliko, da smo morali prirediti dva tečaja, enega dopoldne in enega popoldne. Gotovo umete, kako nenavadno žrtev (delo) je doprinesel g. Če norveškemu pokretu, ko je hotel osebno imeti vsak dan dva 4urna tečaja.

Za prevajalca in tečajna tajnika sta bila stotnik Bugge-Paulsen in preglednik Arnessen.

Ker sta bili dvorani dobri, je razgovor ugodno napredoval in število tečajnikov je trajno raslo: prvi dan jih je bilo 59, na koncu pa nas je bilo 90. Med tem časom je bila silna vročina; torej čudno, da se tečajniki v 4 urah niso utrudili, in še bolj čudno, da je g. Če prenesel 8 ur! — G. Če so torej zelo občudovali, zlasti učiteljstvo, izmed katerega so se mnogi izrekli, da je najspretnejši pedagog, kar so jih kdaj srečali. Rektor najvažnejše gimnazije v Oslu, »stolnega učilišča«, g. H. Eitrem (neesperantist) je celo rekel svojemu bratu ravnatelju E. (rotarijcu), da je duhovnik Če gotovo izmed najboljših in najsvojevstvenejših pedagogov, ki so posetili našo deželo.

Ga. Sethne je vsak dan poslala cvetlic iz svojega šolskega vrta in navdušenje tečajnikov je vedno raslo ter je vrhovatilo ob sklepu kratkega tečaja, popoldne 5. 7. ob zadnjem predavanju, ki je bilo skupno in javno. Tečajniki so začeli proučevati način poučevanja ter so končali kot navdušeni esperantisti, ki z večjim ponosom nosijo zvezdo, kakor najstarejši somišljenik.

Čutila tečajnikov za zadnje javno predavanje sta tolmačila stotnik Bugge-Paulsen in eden izmed učiteljev-tečajnikov, gosp. Hans Borg, tajnik učiteljskega združenja v Oslu. Potem so se tečajniki z g. Čejem peljali k lepi »Holmenkollen«, gozdnati gori glasovitih skokov s krpljami, kjer so tečajniki priredili večerno gostijo s pomaslenim kruhom in čajem. Učiteljice so lepo ozaljšale dvorano »Sportne gostilnice« z mnogimi esperantskimi zastavami in zvezdami.

Večer je vsem ostal v lepem spominu. Peli so norveško narodno himno v esperantu, ki jo je prevedel g. H. Bonnevie. Poslušajoča gospodinja, učiteljica gđe. M. Erichsen, nova esperantistka, je v izbornem esperantu zahvalila g. Čeja in mu je v imenu tečajnikov izročila dar ter zmeren prispevek za Čejev zavod v Hagu. — Sledilo je mnogo govorov, petja in deklamacij v »našem dragem«. Posrečilo se je tudi z govori nove pristaše vpeljati v naš pokret in njeja praktične zadeve: dopisovanje, naročanje, čitanje, organizovanje, propagando itd. — Sploh je bil slavnostni večer zelo uspešen in je utrdil važen napredek naše zadeve na Norveškem.

Udeležencev je bila polovica učiteljstva (43); med drugimi je bila mati admirala, 82-letna žena, ki je pa zbog zabavnega in ne napetega učnega načina lahko mogla prisostvovati vsemu tečaju.

Pa »Heroldo de Esperanto« No 32.
Fr. Stupar.

II. zgornjeavstrijski kongres za vzgojo protialkoholne mladine v Linzu. (Po »Quelle« 1930, št. 8.) Poleg raznih predavanj, kakršna so bila n. pr. »Nervozni otrok«, »Felo, duh in alkohol«, »Otrok, ki ga težko vzgajamo«, »Vzgoja in pouk«, »Vez med šolo in domom« itd., je bila ob priliki kongresa čisto svojevrstna razstava v smislu protialkoholnega gibanja. Namesto običajnih utrujajočih in težko shvatljivih statistik je bila tu nazorneje podana škodljivost in neekonomičnost uživanja alkohola. Tako je bila ena miza napolnjena s praznimi vrči in kozarci izpitih opojnih pijač ter s praznimi škatljami za cigarete in cigare, vse skupaj v množini, ki bi jo dobili za 13438 šilingov (okoli 1075 Din), kar izda povprečno letno en Avstrijec za alkohol in nikotin. Poleg omenjene mize pa je bilo za isto vsoto nagromadenih življenskih potrebščin na drugi mizi.

Hranilna vrednost piva je bila n. pr. ponzorjena na ta način, da je stal poleg praznega pollitrskega vrča za pivo krožnik z 8 g sladkorja, 16 g kruha, 10 g riža itd., kar predstavlja hranilno vrednost izpitega pol litra piva.
Alf. K.

Protialkoholna vzgoja na Estonskem. (Po članku iz »Quelle« 1930, št. 8.) Prodaja žganja je bila med vojno na Estonskem prepovedana. Toda ta prepoved, ki je bila izšla še od bivše ruske vlade, ni imela za seboj ljudske večine. Zato je bila že l. 1919. omiljena. Vsak odrasel moški je namreč smel mesečno kupiti en liter špirta (žganja), kar je bil v tej državi, kjer je pitje žganjice zelo v navadi, še vseno napredek. L. 1924. pa je bila zopet dovoljena neomejena prodaja alkoholnih pijač, razen mladini izpod 18 let. To je bil za abstinenco gibanje velik poraz. Vsekakor pa bi tudi protialkoholni zakon ne bil imel nikakega uspeha, dokler nima temelja v močni volji ljudske večine. Zato je ostal ves up na protialkoholni vzgoji mladine. Tako je n. pr. vpeljalo »Abstinentsko

društvo žen« običaj, da je vsako dete, katerega mati je to želela, vpisalo v listo vzdržnih otrok. Da pa vzdržuje društvo vezi z materami teh otrok, pošiljajo materam za Božič primerno darilo za dete. Pozneje, ko otrok že zna čitati, prejme mesečnik »Priatelj otrok«.

V osnovni šoli so otroci združeni v posebnih zvezah, v tkzv. »Zvezi nad« (nem. Hoffnungsbünde), v katerih se zaobljubi vsak član, da se bo vzdržal uživanja alkohola in nikotina. V tej zvezi je dozdaj vključena tretjina vseh estonskih šol (okoli 15.000 otrok — Estonska ima okoli 1.110.000 prebivalcev) in je tudi oficijelno priznana od prosvetnega ministrstva. Največja pridobitev pa je to, da je »Estonska splošna učiteljska zveza«, kateri pripadajo vsi učitelji raznih kategorij tamošnjih šol, sama prevzela vodstvo nad »Zvezo nad«. S tem je abstinenco gibanje postalo javno gibanje in je del smotra narodove in šolske vzgoje ter je prenehalo biti zadeva samo kake posebne protialkoholne družbe. Centrala »Zveze nad« vzdržuje tudi posebnega potovalnega učitelja, ki je obenem tudi instruktor za vodstvo teh zvez na posameznih šolah. Centrala izdaja tudi »Dvomesečnik za voditelje zveze nad«.

Najvažnejše norme za protialkoholno gibanje mladine se obravnavajo in stavlja jo na učiteljskih zborovanjih ali na posebnih sestankih vzdržnega učiteljstva. Za vodje mladinskih protialkoholnih zvez pa so tudi posebni učiteljski tečaji, kar je znamenje intenzivnega dela in globoke volje tega mallega naroda za svoje samoozdravljenje.

Vrše se tudi tekmovanja v spisih s temami o alkoholu. Vsak otrok, ki se zgledi k tej tekmi, prejme začetkom šolskega leta v otroškem duhu pisano brošurico, ki jo učitelj obravnava priložnostno z vsemi učenci v prvem polletju, in katera je spisana otrokovemu razumu primerno. V 2. polletju pa prejme vsak tekmujoči učenec pet vprašanj, stavljenih in pripravljenih od učiteljske zveze. Učenca z najboljšo nalogo obdarujejo z lepo knjigo, ostale pa s spominskimi listi o sodelovanju pri tekmi; izročitev se vrši na slovesen način. S tem pridobiva mladina temeljito znanje o škodljivosti alkohola in nikotina.

Tudi dijaki višjih šol so organizirani v »Abstinenci zvezi estonske mladine«. Njihov list za samovzgojo in življensko reformo »Kevalik« (Predpomlad) je najbolj čitan mladinski list na Estonskem. Posebno protialkoholno zvezo imajo tudi visokošolci, odrasli so združeni v »Učiteljski zvezi«, v ženskem društvu ali pa v svojih stanovskih zvezah, katere imajo svoje abstinenci odseke. Uspehi vseh zgoraj omenjenih protialkoholnih zvez in odsekov so vedno očitnejši in bi se posebno mi Slovenci mogli mnogo naučiti od te majhne države vsaj v delu za protialkoholno gibanje.

A. Kopriva.

Vpisovanje v monakovske šole. Kakor znano, se v Nemčiji začena šolsko leto o veliki noči. Pri zadnjem vpisovanju svojih otrok so se katoliški kakor tudi evangelijski starši prav krepko držali. 83%, torej dobre štiri petine staršev je zahtevalo versko šolo. Več kot štiri petine otrok obiskuje verske šole kljub odkritemu in zahrbtnemu nasprotovanju onih, ki zagovarjajo skupno, enotno šolo. Med temi so socialisti, komunisti, pa tudi demokrati in nekateri iz drugih strank. Z izidom glasovanja je hkrati ovržena trditev raznih svobodomiselnih krogov iz učiteljstva, ki so trdili, da ljudstvo enotno šolo zahteva. Kardinal Faulhaber je označil zadnje vpisovanje kot protest zoper boljše življenje v šoli: »Starši hočejo, pa naj bodo tega ali onega državljanskega naziranja, da njih otroci ne gredo v svet brez verske vzgoje.«

Katoliške šolske stavbe na Angleškem. Neki poslanec stranke »Labour Party« je vprašal v angleški zbornici naučnega ministra Sira Charlesa Trevellyana o stanju osnovnega šolstva. Minister je med drugim odgovoril, da prekaša število na novo pozidanih in prizidanih katoliških šolskih stavb napredek vseh drugih veroizpovedi. V zadnjih 25 letih je bilo sezidanih 148 novih šol za 37.379 katoliških otrok. V istem času so anglikani postavili 104 šole za 16.594 otrok.

Ali je verjetno? Newyorški list »America« našteva razne šolske statistike in pravi med drugim, da je bilo na Španskem še leta 1900, med 19 milijoni prebivalcev okrog deset milijonov analfabetov, nevedčih ne branja in ne pisanja. Na Angleškem so bili takrat med 1000 poročenci 104, ki niso mogli zakonskih listin sami podpisati. Ko je na Španskem nastopila diktatura Primo de Riveria, se je v šolstvu mnogo spremenilo. V šestih letih diktature je bilo ustanovljenih letno po 5000 osnovnih šol. Izdana je bila naredba, da ne sme noben učitelj prejemat manj ko 3500 pezeta (pezeta: 7 do 8 Din). Šolska poslopja so modernizirali, pouk je ločen za učence in za učenke. Neka posebnost, ki je drugod ne opažamo, utegne iznenaditi: na Španskem imajo lepo število šolskih nadzornic. A. Č.

Nepričakovano. V Nemčiji je neki učitelj nadzoroval otroke, ki so metali kroglo. Pri tej igri je padla krogla na cesto in je zadela neko osebo in jo ranila. Dasi je sodišče spoznalo, da v tem ni krivda učitelja in ne zloben namen učenca, je vendar obsodilo učitelja na plačilo za bolečine.

(Deutsche Lehrertztg.)

Nazadovanje mladinskih spisov. L. 1929. je izšlo v Nemčiji 27.794 knjig v izdajah po nekaj sto do več tisoč izvodov, posebnost pa je v povpraševanju za mladinske spise. Društvo knjigotržne borze navaja za vzrok, da mladina vedno več knjig čita, ki so prav za prav določene za poznejšo starost.

F. L.

KAJ JE

**ILU
STRA
CIJA**

? **KAKŠNA
BO**

»ILUSTRACIJA« v letu 1930. V prvem letu svojega obstoja si je »Ilustracija« pridobila izredno mnogo prijateljev in bralcev. Če danes po zaključenem prvem letniku uredništvo in upravništvo »Ilustracije« vabita na nadaljnjo naročbo vse svoje stare naročnike in vabita v svoj krog tudi one, ki poznajo list le mimogrede ali pa ga še sploh ne poznajo, se uredništvo točno zaveda, kako mora urejevati list, da se bo še bolj priljubil. Kratek pogled preko prvega letnika in nagromadenega materiala dá komaj slutiti, kaj vse bomo še izboljšali in izpopolnili. Razkošna oprema je najlepši okvir za mnogolično in pestro vsebino, ki jo bo imela »Ilustracija« v drugem letniku.

KAJ JE »ILUSTRACIJA«? »Ilustracija« je bogato ilustrirana slovenska mesečna revija, ki hoče zabavati in učiti. Ta oznaka »Ilustracijo« dovolj opredeljuje napram drugim slovenskim mesečnikom. Vsa pomembnost je v sliki, ki jo spremlja opis in tako napravlja vso stvarino prijetnejšo in zabavnejšo. Baš s to glavno nalogo je »Ilustracija« že v prvem letniku opravičila svoj obstoj. Mirno moremo reči,

da lista kot »Ilustracija« še nismo imeli, da je v vsej Jugoslaviji danes »Ilustracija« brez konkurence zbog fine tehnične opreme, prvovrstnih slik in izbrane vsebine.

KAKŠNA BO »ILUSTRACIJA« V DRUGEM LETNIKU 1950? Širok krog sotrudnikov bo skrbel za zanimivo in elastično, živo in pomembno mnogoličnost »Ilustracije«. Uredništvo bo material razporejalo po straneh, da bo tvarina živahna in živahne strani same. »Ilustracija« ne bo zastajala za tujimi magaćini, ki se košatijo za drag denar po naših krajih. Naša revija bo zadoščala našim potrebam, posebno ker bo mnogoličnejša in izbranejša.

SERIJA IZBRANIH NOVEL in črtic tujih in domačih avtorjev bo skrbel za razvedrilo. Povemo že naprej, da se nam je med mlajšimi slovenskimi pisci posrečilo pridobiti par sotrudnikov, čijih prispevki bodo posebno zanimivi. Predvsem g. Vladimir Bartol, čigar »Špiritizem na Notranjskem« je vzbudil lansko leto posebno pozornost, nadalje gg. Miran Jarc, Rudolf Kresal, Bogomir Magajna, Ludvik Mrzel, France Vodnik, Janez Žagar i. dr. Živahno dopolnilo bodo živo pisane moderne k o z e r i j e, včasih zlobne čečkarije, včasih hudomušne porednosti, ironične in sarkastične obenem, vselej pa časovno aktualne ob času in gradivu, ki jim letita v naročje. Roman »Ilustracije« bo posebna atrakcija. »Oktavo višje...!« je njegov naslov, rokopis neznanega avtorja. Dogodki naših dni, fantastična snov zajeta v kaosu naših slovenskih dni, ljubezen in sovraštvo, zmaga in poraz idej in življenja — vse to je napisano v posebnem in neprisiljenem, napetem in prijetnem slogu romana. Z napeto in iskreno vsebino.

CEL NIZ NAJRAZLIČNEJŠIH ČLANKOV iz naravoslovja in tehnike bo obogatil vsebino. Poučili se boste o delu v naših domačih industrijah, kako se dela sladkor, kako zrealo — brali boste o življenju pod morjem in na morju, kaj doživlja kulisa na odru, kakšen je moderni detektiv, kaj vidi ponočnjak, ki se vrača zjutraj domov, kako živi delavec, ki gre zvečer na delo. To bodo serije našega življenja, ki ga živimo, ki ga pa le redkokdaj pogledamo od strani in zato je šele tedaj zanimivo. Četa sotrudnikov bo zbirala material za te serije, ki bodo posebna zanimivost drugega letnika.

SERIJE SKRBNO ZBRANIH UMETNIŠKIH DEL, zrcalo sodobnih umetnostnih teženj in pogled v preteklost, bo urejeval dr. Rajko Ložar. Ni potrebno poudarjati, da bo ta material posebno dragocen in pomemben.

MODNI KOTIČEK bo urejevala naša modna referentinja ga. Albina Hity-Zadnekova. Več naših modnih ateljejev bo sodelovalo, kar je porok zato, da bodo modne slike raznovrstne. Ne ljubimo pretiravanja, potrebno pa je, da si privzgojimo primeren slovenski okus v oblekah in primerno eleganco in ton v našem družabnem življenju.

GLEDALIŠČE, FILM, ŠPORT, uganke, grafologija, filatelija, šah — vse to je razdeljeno med večše sodelavce, ki bodo poskrbeli za dober in izviren material.

FOTOAMATERSKI KOTIČEK bo posebno bogat, na kar posebno opozarjamo fotoamaterje.

SLIKOVNA SLUŽBA bo delovala brezhibno, vse, kar bo pomembnega in da ne bo hitro zastarelo, bo prišlo o pravem času na vrsto.

Podpisani(a) .....

stanujoč(a) .....

zadnja pošta: .....

naročam mesečno revijo »ILUSTRACIJA« za leto 1950.

Naročnino: Din 100.— za celo leto,

» 55.— » pol leta,

» 28.— » četrt leta

pošljem takoj po prejemu položnice
nakazujem istočasno po položnici (nakaznici).

Pošljite mi tudi kompletni letnik »ILUSTRACIJE« 1929
(nevezan za Din 100.—, vezan s poštnino vred za Din 152.—),
kateri znesek poravnam po prejemu položnice (sem Vam istočasno
nakazal).

Lastnoročni podpis:

Neprimerno črtajte!

VSI ilustratorji, ki so sodelovali dozdej, nam ostanejo zvesti in upamo, da pridobimo še mnogo novih.

UREDNIŠTVO ima le eno veliko skrb: kako razporediti vse to gradivo? Ali ne bo premalo prostora? Že lansko leto ga je bilo premalo. Radi bi že povečali obseg lista. Zato pa je treba več naročnikov. Prosimo torej stare naročnike, da agitirajo za »Ilustracijo« med svojimi znanci. Mirno nam morejo zaupati, da bo »Ilustracija« obsežnejša in še vse bolj lepa, če bo vsaj še par, vsaj še par novih naročnikov več!

CELOLETNA NAROČNINA 100 Din, polletna 50 Din (inozemstvo 120 Din), posamezne številke po 10 Din v vseh trafikah in knjigarnah.

Uredništvo in upravništvo revije „ILUSTRACIJA“.

Dopisnica-Tiskovina

Znamka
za 25 par

Upravi

»Ilustracije«

Ljubljana
Kopitarjeva ul. 6

Ako se zanimate za prvi letnik »ILUSTRACIJE«, ga naročite takoj — še danes — kajti število kompletnih izvodov se vsak dan krči!

1. Otroci love kresnice.

Mirko Kuničič.

Radostno. *M. Železnik.*

The musical score is written for voice and piano. It consists of three systems of music. Each system has a vocal line in the upper staff and a piano accompaniment in the lower staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 6/8. The first system is marked 'Radostno.' and 'M. Železnik.' with a piano (p) dynamic. The second system continues the melody. The third system is marked 'mf' (mezzo-forte). The lyrics are written below the vocal line.

„Kres-ni-či-ca zla-ta, po-stoj, di-dl-daj, po-
vej, kje so vra-ta, ki vo-di-jo v raj? Baš
z luč-co pre-jasno ka-za-la nam po-ž, h kra

Slov. Učitelj 1930.

Glasb. priloga

lalcem nas božjim pe-lja-lu odtod..."

Kre-sničica zla-ta vi-

so-ko zle-ti, se de-ci str-me-či po-

re-dno smeji: „Aj, de-či-ca, aj, kdor

mf *p* *pp*

misli na raj-naj Bogcu, ne meni se pripo-ro-či!"

2. Mrak.

Fr. Bevk.

M. Železnik.

mf

*A-li ste vi-de-li, kakšen je mrak?
S suk-nji-co čr-no soln-ce za-gr-ne,
Se-s-tri-ca noč-ka ho-di za njim...*

mf *p*

*Ro-ke ne-vid-ne tih je ko-rak.
E-ro-ko ne-vid-no zve-zde, u-tr-ne.
Srečno za-span-ček, spanje že-lim.*

3. Zora.

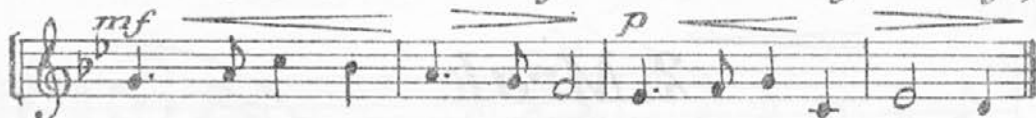
Gradiški.

Nekoliko slovesno.

M. Železnik.

Tam na vzhodu vstajala zo-ra je ru-me-na,
Vi-de-la pa zo-ra je, travi-co sol-ze-čo,
Brž iskať po-sla-la je soln-cece, oj, zla-to,
Soln-ce zasve-ti-lo je čez ravan gor-he-je,

v lo-gu pa je pla-ka-la travi-ca ze-le-na.
solz re-ši-la ra-da bi re-vi-co tr-pe-čo.
pti-čic tja po-slala je ur-no, hitro ja-to.
po-su-ši-lo tra-vi-ci krasne vse sol-zi-ce.

4. Moja pesem.

Vlado Vesnin.

Gibko.

M. Železnik.

Mo-ja pe-sem, ti-ha pe-sem, plava.
Pla-va cez po-lja-ne, pla-va tjakaj

v nočni mrak, po ra-va-ni v rosnih sanjah,
do go-râ, tja do ti-he, si-ve ko-če,

koť le-hak ob-lak...
saj je tam do-mâ...

5. Zajček.

(Franc Berk).

Šegavo.

Martin Železnik.

Zaj-ček dol-go-u-hi, zaj-ček dol-go-kra-ki,
striček naš na muhi ima te-be, ča-ki! Ko je mesec svetil
si mu v njivo se del, br-či-ce na vihal, de-teljo po-jedel.

pp *mf* *mf* *f*

3 3

8va

6. Boter polž.

(Mirko Kunčič.)

Odločno.

Martin Železnik.

Bo-ter polž odprl je o-kno in po-kukal v božji
„Zdrav mi, je-žek.“ „Bog dej polžek.“ je odzdravil stri-ček

mf

Slor. Učitelj 1930.

Glasb. priloga.

svet. „Lej ga spaka,“ se je ču dil, „kaj pomlad je zunaj spel?“
jež. „Kam pa, kam že na vse zgodaj?“ „Njivi-co o. rat grem, veš.“

Sto-pil je na prag, vzravnal se, možko br. ke si na-vi-hal
In je dirjal dalje, da-lje polž in slednjič ra-do-sten

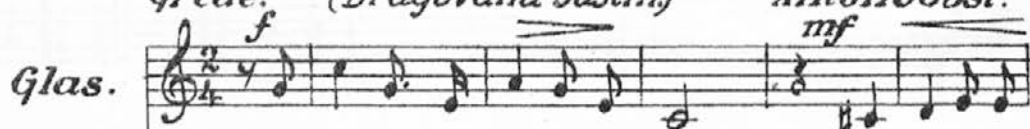
in potem z veli-ko vnemov solnično reber od-so-pihal.
res do nji-ve prisopihal. To-da kdaj? Hm, na je-sen...

7. Ples.

Veselo-
Grede.

Fr. Berk.
(Dragovanu Justin)

Anton Jobst.

Vse kroži, vr-ti se o-krog, ne-besa in

Klavir
ali
harmo-
nij.

mf

solnce in log, vr-ti-jo se venčki na gla-vi, vr-ti-jo se

f *mf*

mf

smreke v do-bra - vi, za - plesal je o - če Tri - glav -

mf

mf

ta - ko nam je dobro in prav! Zapleši še ti in za - mi -

zadržano *Mirno, pripovedujoče*

zi, ne - besom si bliži in bli - ži, v ne - be - sih še angel - ci
Sva.....

zadr. *p* *Mirno*

Detailed description: This system contains the first two staves of music. The top staff is a vocal line in treble clef with lyrics. The bottom staff is a piano accompaniment in bass clef. A fermata is placed over the first measure of the piano part, with the instruction 'zadr.' below it. The tempo/mood is marked 'p' (piano) and 'Mirno' (calmly). The key signature has one flat (B-flat).

rajajo, ... nam zlate ro - či - ce podajajo. Zdaj hopsa, hopsa na
Kot začetka
mf

Detailed description: This system contains the next two staves of music. The top staff is a vocal line in treble clef with lyrics. The bottom staff is a piano accompaniment in bass clef. The tempo/mood is marked 'mf' (mezzo-forte) and 'Kot začetka' (like the beginning). The key signature has one flat.

tla _____ svet se vr - ti in krog mene be - ži...

f

Detailed description: This system contains the final two staves of music. The top staff is a vocal line in treble clef with lyrics. The bottom staff is a piano accompaniment in bass clef. The tempo/mood is marked 'f' (forte). The key signature has one flat.

8. Rajanje.

(Fr. Bevk.)

Gibko.

M. Železnik.

The first system consists of three staves. The top staff is a treble clef with a whole rest. The middle and bottom staves are a piano introduction in G minor, common time, featuring eighth-note patterns.

The second system features a vocal line with lyrics and piano accompaniment. The lyrics are: *Ž desno nogo poskočimo, odpodimo staro zimo / In na desno tri stopinje, polni hrami, polne skrinje*. The piano accompaniment continues with eighth-note patterns.

The third system features a vocal line with lyrics and piano accompaniment. The lyrics are: *z le-vo no-go kakor z desno, povabimo zlato ve sno in / še na le-vo tri korake, u-ra teče: like-lake*. The piano accompaniment continues with eighth-note patterns.

Slov. Učitelj 1930.

Glasb. priloga

p *mf*

*povzdignimo ročice, da vzcvete - jo nam cvetice,
dva koraka proti sredi, zlata volja v solnčni skledi,*

f

*in o - krog, okrog, okrog, da bo vriskal travnik, log!
in o - krog, okrog, okrog, z neba gleda na nas Bog!*

9. Maj.

(Mirko Kuncič).

Počasi.

M. Železnik.

p *mf*

Zar-ja je usta-ja-la iz demantne posteljce,

The first system of the musical score. It features a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on two staves (treble and bass clefs). The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 6/8. The vocal line begins with a piano (*p*) dynamic and a *mf* dynamic. The lyrics are: "Zar-ja je usta-ja-la iz demantne posteljce,".

f *mf*

svetlo pogle-dala s holmca: kuku! In sta pastir in škr.

The second system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line starts with a forte (*f*) dynamic and a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The lyrics are: "svetlo pogle-dala s holmca: kuku! In sta pastir in škr."

janček za-uri-ska-la v sladkem zavzetju čez

The third system of the musical score. It continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics are: "janček za-uri-ska-la v sladkem zavzetju čez"

počasi

polje: „Ju - hu!“ Zlati oblăčki so se razbleste - li

p

ko da so pravkar iz raja prišli. Maj je udeželi.. Se

mf *f*

škra - tu od čuda tre - se se tolsti trebušček, Vhi, hi!

10. Večer.

(A. Gradnik)

Lipovšek Marijan.

Mirno, zmerno hitro.

(1927)

First system of the musical score. It features a vocal line on a treble clef staff and piano accompaniment on two staves (treble and bass clefs). The key signature is three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 6/8. The piano part begins with a *p* dynamic marking.

Second system of the musical score. The vocal line begins with the lyrics "Ve - čer - ni zvon soln - ce v za." The piano accompaniment continues with a *p* dynamic marking.

Third system of the musical score. The vocal line continues with the lyrics "v hladno glo - bi - no mor - ja se pou - ra - ča, - ton - v hla - dro glo - bi - no." The piano accompaniment includes a *pp* dynamic marking.

a tempo

Ves ne - bo - sklon

P a tempo

riten. molto

rdeč je. Vxa - klon lu - ke

riten. molto a tempo

ri - bič svoj čol - nič ob - ra - ča.

ri - bič svoj čolnič ob - ra - ča.

un poco ritenuto *pp*

Musical score for the first system, featuring a vocal line and piano accompaniment. The key signature has four flats. The piano part starts with a piano (*p*) dynamic and a tempo marking *a tempo*, followed by a crescendo (*cresc.*).

Musical score for the second system, continuing the vocal and piano parts. The piano part includes markings for *dimin.* and *pp* (pianissimo).

Musical score for the third system, including the vocal line with lyrics "Te - bi zvo - ni —, po - - šlji nam" and piano accompaniment. The piano part is marked *sempre pp*.

Musical score for the first system. The vocal line begins with a long note on the syllable "ti" followed by the lyrics "zvezd, ki v njih žare tro - ji". The piano accompaniment consists of chords in the right hand and bass notes in the left hand. The key signature has three flats, and the time signature is 9/8.

Musical score for the second system. The vocal line starts with the word "troni." followed by a melodic phrase. The piano accompaniment includes dynamic markings *p* and *cresc. molto*. The key signature has three flats, and the time signature is 9/8.

Musical score for the third system. The vocal line begins with a long note followed by the word "dimin." and then a melodic phrase. The piano accompaniment includes the dynamic marking *f*. The key signature has three flats, and the time signature is 9/8.

riten. tempo primo

pp *riten.* *P* *tempo primo*

Zvon ob - mol - či —

The first system of the musical score features a vocal line and piano accompaniment. The vocal line begins with a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a half note B4. The piano accompaniment consists of chords in the right hand and chords with moving bass lines in the left hand. The dynamic markings are *pp* (pianissimo) for the vocal line and *pp* *riten.* (pianissimo, ritardando) for the piano accompaniment, which then changes to *P* *tempo primo* (piano, tempo primo).

ppp

Mor - - je šu - mi —

The second system continues the musical score. The vocal line has a whole rest, followed by a half note G4, a quarter note A4, and a half note B4. The piano accompaniment features a dense texture with many sixteenth notes in the right hand and chords with moving bass lines in the left hand. The dynamic marking is *ppp* (pianississimo).

diminuendo

The third system shows the piano accompaniment. The right hand has a melodic line with many sixteenth notes, and the left hand has chords with moving bass lines. The dynamic marking is *diminuendo* (diminuendo).

ppp. Z ne - ba lu - ci za - xa - ri - jo mil

- jo - ni.

11. Jurček na kolencu.

(Fr. Berka.)

Poredno.

M. Železnik.

p Ho - pa, ho - pa, čička, *mf* Jurček na konjička.

Jur-ček na ko-lenca. Kje pa so stremenca,
No-če mu be-ža-ti, no-če re-zge-ta-ti:

kje je te-nek bič, da zle-ti kot plič?
za ro-ke dr-ži ga, k zemlji ne pusti ga.

12. Vrabci.

(Borisov.)

M. Železnik.

Tam na praznem polju   pličke so se zbra-le
"Nji-vi-ce po-že-te,   v zemlji so čr-vi-čki,
"Ni je več po-sta-ve,"   vrabec se o-gla-si,
Vsi so o-dle-te-li,   o-krog hiš pro-si-li,

in   ta-ko med   sa - bo v gli-ski
hu - - da nam bo   pre - dla že so
"jaz   po-i-ščem   zr - nec v hi-šah
urab - ci pa h ko - ko - sim so se

p *ppp*

mo - - dro - - va - - li.
 be - - li gri - - čki."
 si po va - - si.
 po - - va - - bi - - li.

ppp

13. Breze.

(Borisov.)

Oložno, počasi.

M. Železnik.

p

Sa - motne breze se ši - be pod te - žo xristke
 Le - re. dek pok vznemiri zrak, suhjad zdreves od.

pp

si - le; kot da mo - litve mo - li - jo, do bal so se sklo -
 pa - da, da vse o - ze - le - ne - lo bo, ko pride pomlad

p

ni - - - le.
mla - - - da.

pp
ppp

14. Škrjančku.

(Sokolor).

Živahno.

M. Železnik.

mf

Čez do - bra - vo li - ho pe - sem
Ej, škr - jan - ček drob - ni, le ra -

f

se gla - si, ej škr - jan - ček
- do - stno poj, raz - ve - se - li

drobni pe - sem go - sto - li.
s sladkim spevom sr - ček moj!

15. Mladih dni nebesa...

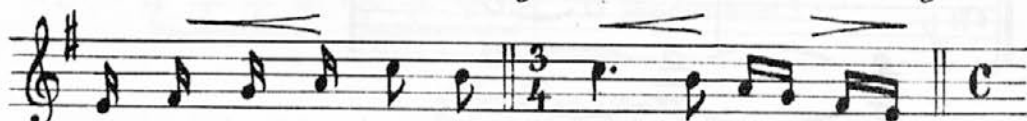
(Vneslav).

Zelo živahno.

M. Železnik.

V ven - cu pi - sa - nih cve - - tic
V ve - tru nad te - boj i - - gra
Gle - dam cvel, po - slu - šam spev -

vre na dan studenec, pri - di de - ca
harfa, v vejah skrita, de - ci pa - da
driga se za - ve - sa, v sr - ce pa - da

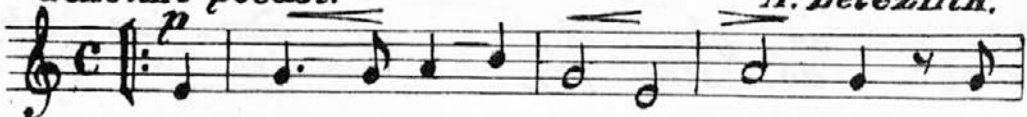
cvetnih lic, z rož po - vij si ve - nec!
v dno sr - ca moč rje ču - do - vi - ta.
mi od - mer: mla - dih dni ne - be - sa!

16. Sanje.

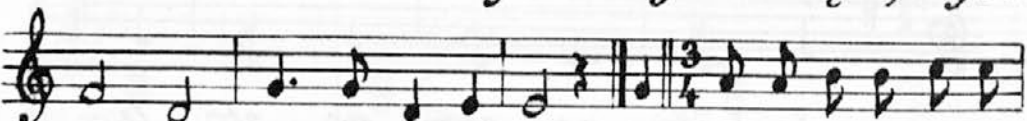
(GRADIŠKI).

Nekoliko počasi.

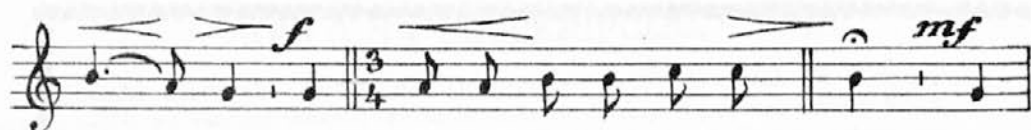
M. Železnik.

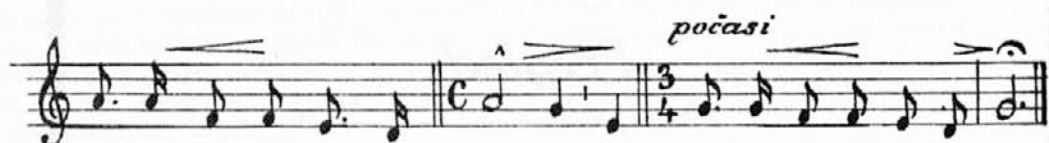
Pod li - pi - co je spaval starček, oj
Šu - šte - la v sanjah mu je li - pa, go -

starček bruden, sivih las;
- vo - ril mu je bajni glas: „Pač mnogi v senci po - či -

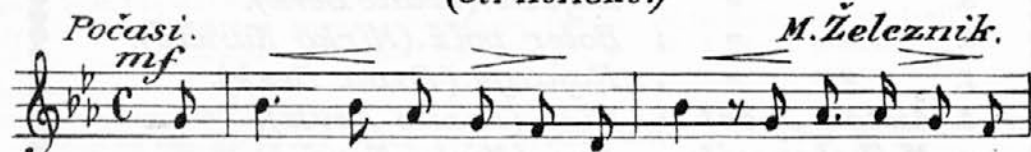
-va - li ko - šatih mojih so že vej, vsi

po-življeni, pomla - je - ni so ustali spet in šli naprej.

17. Odprite svoja okenca...

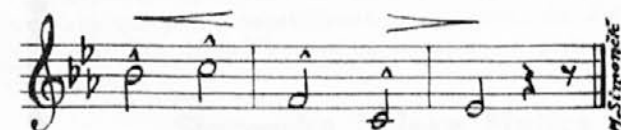
(Strninski.)

Od - pri - te svoja o - kenca, odprite na ste -
Ej, krasen je, prekrasen je, obraz njegov ža -
Zdaj pri - de kvam po dolgem spet, da se po - kaže
Glej v cvetju vse, v ze - leriju vse, v pozdrav mu zele -
Od - pri - te svo - ja o - ken - ca, odprite nu ste -

žaj, da pri - de kvam po - va - blje - ni oj,
ri; na - ra - va o - gr - ni - la mu o -
vam, ko vi - de - li ga bo - ste vsi, od -
ni, po lo - gih drobnih ptic ne - broj po -
žaj...! že spe - je kvam po - va - blje - ni oj,

sve - tli vi - tex maj...
- de - lo x bi - se - ri...
- šel bo spet dru - gam...
- xdrav mu žvr - go - li...
sve - tli vi - tex maj...

Pregled:

1. **M. Železnik** : *Otroci love kresnice.*
(Mirko Kunčič).
2. " " : *Mrak.* (Fr. Bevk).
3. " " : *Zora.* (Gradiški).
4. " " : *Moja pesem.* (Vlado Vesnin).
5. " " : *Zajček.* (Franc Bevk).
6. " " : *Bober polž.* (Mirko Kunčič).
7. " " : *Rajanje.* (Franc Bevk).
8. **Anton Jobst** : *Ples.* (Franc Bevk).
9. **M. Železnik** : *Maj.* (Mirko Kunčič).
10. **M. Lipovšek** : *Večer.* (A. Gradnik).
11. **M. Železnik** : *Jurček na kolenca.* (Franc Bevk).
12. " " : *Vrabci.* (Borisov).
13. " " : *Breze.* (Borisov).
14. " " : *Škrjančku.* (Šokolov).
15. " " : *Mladih dni nebesa.* (Vneslav).
16. " " : *Sanje.* (Gradiški).
17. " " : *Odprite svoja okenca.*
(Strninski).

VABILO NA SUBSKRIPCIJO.

Naročniki Slovenske Šolske Matice prejmejo letos za borih 30 dinarjev četvero lepih, po vsebini tehtnih ter za učitelja in učiteljico prav aktualnih knjig, in sicer: 1. Pedagoški zbornik za leto 1930., 2. Dr. J. Jeraj: Razvoj mladostne duše, 3. Al. Novak: Lepenkarstvo, 4. J. Jurančič: Iz šole za narod. Odbor društva pa z veseljem in tudi s ponosom ugotavlja, da mu je bilo na razpolago več dobrih rokopisov, kakor jih je mogel ob pičlih sredstvih dati v tisk. Zlasti bi mu bilo do tega, da pride učiteljstvu poleg omenjenih publikacij v roke še današnjemu času zelo primerna knjiga, ki jo je v rokopisu predložil dr. St. Gogala pod naslovom: »**Pedagoške vrednote mladinskega gibanja.**«

A ker odbor SSM nima sredstev, da bi ta rokopis izdal kot peto knjigo za leto 1930., zato vabi osobito gg. učitelje, učiteljice in profesorje pa profesorice na subskripcijo za nje izredno izdajo. Ta knjiga bi imela do 160 tiskanih strani ter bi stala 24 dinarjev, ako se oglasi najmanj **1000 naročnikov.**

Mladinsko gibanje, o katerem se danes toliko govori po svetu, je moderen, duhovno usmerjen pedagoški pojav. V pedagoški literaturi najdemo sicer posamezne razprave o tem ali onem problemu mladinskega gibanja in tudi mnenja o delu pa pomenu poedinih struj tega pokreta. Pogrešamo pa ves do danes spisa, ki bi pokazal **stvarno jedro** pa **psihološke temelje** ter z znanstvenih vidikov osvetlil globok **kulturni pomen** mladinskega gibanja. In to nalogo si je stavil ter jo prav zadovoljivo rešil mlad znanstvenik, dr. St. Gogala, profesor na ljubljanskem učiteljskišću, ki je nedavno v rokopisu dokončal prvo sistematično delo o mladinskem gibanju.

Kdorkoli ima danes kot **učitelj, profesor, duhovnik, oče** ali **matí**, društveni **prosvetar** ... posla z dozorevajočo mladino, bi se moral dobro zamisliti v bitje in žitje sodobnega mladostnika in mladostnice, ki glasno izjavljata, da sedanja izobrazba in vzgoja ni času primerna ter zato iščeta **lastnih** poti. Zategadelj je nujno potrebno, da si odrasli skušamo čimprej pojasniti namen in pomen mladinskega gibanja ter da si o njem ustvarimo tako ali tako, samo da utemeljeno mnenje. In pri tem bi čitatelju dobro služila dr. Gogalova knjiga.

Zato odbor SSM iskreno poziva vse tiste, ki imajo smisla za našo mladino, in sleherni učitelj pa vzgojitelj bi ga moral imeti čim več, naj s subskribiranim naročilom omogočijo, da izide kot izredna publikacija za letos še knjiga o mladinskem gibanju, to je o bitju in žitju naše mladine v prevažni **pošolski** dobi. In odbor SSM za trdno pričakuje, da se ni motil s svojo visoko sodbo o kulturni požrtvovalnosti slovenskega učitelja ne samo v osnovni šoli, ampak tudi po drugih šolah, zlasti srednjih.

Prijave na subskripcijo je poslati **do 15. decembra t. l.** na naslov **Slovenske Šolske Matice v Ljubljani, Komenskega ulica 19.** Za vplačilo Din 24— in Din 2— poštne (skupno Din 26—!) **poslužite se splošne položnice, ki jo dobite na vsakem poštnem uradu.** Štev. našega čekovnega računa je 11.306.

Rezultat subskripcije bomo objavili po doteklem subskripcijskem roku v »Učiteljskem Tovarišu« in našem dnevnem časopisu. Prosimo pa že sedaj, da nam vsi p. n. subskribenti v primeru, da knjiga izide, nakažejo **takoj** po položnici Din 26—, ker se nam sicer na prijavo brez plačila ne bo močče ozirati.

Slovenska Šolska Matica v Ljubljani.

10. novembra 1930.

Minka Zavašnikova s. r.,

t. č. tajnica.

Fr. Gabršek s. r.,

t. č. predsednik.

Pavel Plesničar s. r.,

t. č. blagajnik.

